

Panel 43 : Philosophy and Religion

1. Concept of Suicide: Belief, Intention, and not Coercion? 1950
Yutasin Aramsri
2. On the Authentic Human in View of Jean-Paul Sartre 1963
Phra Pinyo Chantasing, Khamhaeng Visuddhangkoon
3. Conscience Problems in Les Misérables Novel of Victor Hugo 1978
Phairat Konwong, Aksak Yuktanandana
4. The human condition with Freedom in the novel “Ngao See Khao” 1988
)white shadow(Of Dan-aran Saengtoong
Sirinun Thup-asa, Khamhaeng Visuddhangkoon
5. An Analytical Study of the Ethical Principles as Appeared 1998
in the Music Compositions of Mr. Piboon Budkhun
Paranee Kamchom
6. Moral principles on I – Ching 2009
Artit Batcharoen, Khannika Kamdee

Concept of Suicide: Belief, Intention, and not Coercion?

มโนทัศน์การฆ่าตัวตาย : เชื่อ ตั้งใจ และไม่โดนบังคับข่มขู่เพียงพอหรือไม่?

Yutasin Aramsri

Department of Philosophy and Religion, Faculty of Humanities Kasetsart University
E-mail: y.aramsri@hotmail.com

Abstract

There are two objectives of this paper. First, to study the Cholbi's conceptual analysis of suicide. Cholbi (2012) told that "A person *S*'s behavior *B* is suicidal if and only if (1) *S* believed that *B*, or some causal consequence of *B*, would make her death at least highly likely, (2) *S* intended to die by engaging in *B*, and (3) *S* was not coerced into *B*-ing". Second, the paper purposes the counter-example that it completes all of Cholbi's condition but is not suicide. Therefore, the paper purposes the new possibility condition (4) that *B* can highly possibly make death.

Keywords: Concept of suicide, Cholbi's conception of suicide

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมาย 2 ประการคือ ประการแรกเพื่อศึกษาการวิเคราะห์หมโนทัศน์การฆ่าตัวตายของโชบิเฆา (2012) กล่าวว่า “พฤติกรรม B ของบุคคล S เป็นการฆ่าตัวตาย เมื่อและต่อเมื่อ (1) S เชื่อว่า B หรือผลของ B จะนำไปสู่ความตาย (2) S ตั้งใจที่จะตายโดย B และ (3) S ไม่ได้ถูกบังคับข่มขู่ให้ทำ B” ประการที่สองแสดงให้เห็นว่ามีตัวอย่างแย้งว่า มีกรณีที่ครบตามเงื่อนไขแต่ไม่เป็นการฆ่าตัวตาย ดังนั้นจึงได้เสนอเงื่อนไขใหม่ที่ (4) ที่อาจเป็นไปได้คือ B มีโอกาสสูงที่จะนำไปสู่ความตาย

คำสำคัญ : หมโนทัศน์การฆ่าตัวตาย, การวิเคราะห์หมโนทัศน์การฆ่าตัวตายของโชบิเฆา

1. บทนำ

1.1 โจทย์

การฆ่าตัวตายเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและเป็นประเด็นหนึ่งในการขบคิดและถกเถียงในจริยศาสตร์ เช่น การฆ่าตัวตายเป็นสิทธิของผู้กระทำหรือไม่ การฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่ผิดจริยธรรมหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งข้อถกเถียงเหล่านี้จะเน้นไปที่จริยศาสตร์เชิงบรรทัดฐาน (normative ethics) อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อถกเถียงอีกระดับหนึ่งคืออภจริยศาสตร์ (meta-ethics) ที่ไปวิเคราะห์ความหมายของมโนทัศน์ที่ใช้เป็นพื้นฐานในการถกเถียงทางจริยศาสตร์เชิงบรรทัดฐาน เช่น วิเคราะห์ความหมายของการฆ่าตัวตาย วิเคราะห์ความหมายของสิทธิ เป็นต้น

เหตุผลหนึ่งที่ต้องมีการวิเคราะห์ความหมายของมโนทัศน์เหล่านั้นเพราะ ความหมายของมโนทัศน์เหล่านั้นไม่มีความชัดเจน กำกวม คลุมเครือ ส่งผลเสียต่อการถกเถียงในจริยศาสตร์เชิงบรรทัดฐานต่อไป การฆ่าตัวตายเป็นมโนทัศน์ที่มีลักษณะดังกล่าวคือไม่มีความชัดเจนและมีความกำกวม ซึ่งจะเห็นได้จากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2556) ไม่มีคำแปลของการฆ่าตัวตายไว้ พจนานุกรมโรคและการบำบัด (2548) ก็ไม่มีคำแปลตรงๆ เช่นกัน แต่มีการแยกแยะประเภทต่างๆ ของการฆ่าตัวตายไว้กล่าวคือ ถ้าใช้เกณฑ์ผลลัพธ์จากการฆ่าตัวตายจะแยกได้เป็นการฆ่าตัวตายเป็นผลสำเร็จ (complete or successful suicide) การพยายามฆ่าตัวตาย (attempted suicide) และการแสร้งฆ่าตัวตาย (suicide gesture) การฆ่าตัวตายเป็นผลสำเร็จให้ผลลัพธ์คือความตายของผู้กระทำ การพยายามฆ่าตัวตายเกิดจากความตั้งใจจะตายแต่ผลลัพธ์ไม่ตาย และการแสร้งฆ่าตัวตายเกิดจากความตั้งใจเพียงเล็กน้อยหรือไม่ได้ตั้งใจตายโดยกระทำไปเพื่อทำให้คนอื่นเข้าใจว่า ตัวเองต้องการฆ่าตัวตาย พจนานุกรมจิตวิทยาของ Corsini (2002) ให้ความหมายของการฆ่าตัวตายเป็นการกระทำจากความตั้งใจ (intention) ที่จะฆ่าตัวเอง ส่วนพจนานุกรมจิตวิทยาของ Colman (2001) ให้ความหมายของการฆ่าตัวตายเป็นความจงใจ (deliberately) ในการทำให้ตัวเองตาย

นอกจากพจนานุกรมแล้ว ยังสามารถเห็นความไม่ชัดเจนและกำกวมได้จากบทความวิชาการของ Paterson (2003) และ Ronikonmaki (2015) ในส่วนของ Paterson ก่อนที่เขาจะวิเคราะห์ความหมายของการฆ่าตัวตาย เขาได้สำรวจความหมายของการฆ่าตัวตายนี่นักวิชาการต่างๆ ให้ไว้ 4 ความหมายซึ่งปรากฏว่าไม่มี ความหมายใดที่ตรงกันเลย ส่วนของ Ronikonmaki เป็นบทความที่ถูกเขียนขึ้นเมื่อปีที่แล้ว บทความนี้ไปถกเถียงเงื่อนไขต่างๆ ของความหมายของการฆ่าตัวตายที่โชบิ (Cholbi) ให้ไว้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันความไม่ชัดเจน และความกำกวมของความหมายของมโนทัศน์การฆ่าตัวตายยังมีอยู่ ดังนั้นจึงยังมีเหตุผลให้ต้องไปวิเคราะห์ความหมายของมโนทัศน์การฆ่าตัวตายอีกครั้ง เหตุผลดังกล่าวเป็นเหตุผลของบทความนี้ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อทำให้ความหมายของมโนทัศน์การฆ่าตัวตายมีความชัดเจนขึ้น

ข้อโต้แย้งที่อาจเป็นไปได้ต่อบทความที่กำลังจะเสนอนี้คือการฆ่าตัวตายเป็นมโนทัศน์ที่ไม่จำเป็นต้องมาถกเถียงกันอีกต่อไป ดังเช่นที่ Heller (1997) อ้างถึงรายงานจาก The Newark ว่า การฆ่าตัวตายเป็นคำที่มีความหมายไปตามประโยคที่ใช้ ดังนั้นคำนี้จึงไม่ได้มีปัญหาที่ต้องไปขบคิด ถ้าอยากจะทราบความหมายเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายก็ไปดูจากบริบทของประโยคที่ใช้

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นตรงกันข้ามกับรายงานของ The Newark ด้วยสามเหตุผล ประการแรกโซบี้(2012) ชี้ว่า มีบางกรณีที่บางคนเห็นว่า เป็นการฆ่าตัวตายแต่คนอื่นไม่เห็นด้วยเช่น บางคนเห็นว่าการตายของอิตเลอร์ โสกราตีส และพระเยซูเป็นการฆ่าตัวตายทั้งหมด แต่บางคนกลับเห็นว่าเฉพาะกรณีของอิตเลอร์เท่านั้นที่นับเป็นการฆ่าตัวตายได้ ประการที่สองมีสองกรณีที่เป็นการฆ่าตัวตายเหมือนกัน แต่มีการให้คุณค่าการกระทำนั้นต่างกัน เช่น การกระโดดตึกตายกับการตายเพื่อรักษาความจริงของสายลับ ถ้าทั้งสองกรณีเป็นการฆ่าตัวตายเหมือนกัน ทำไมคุณค่าของการกระทำถึงต่างกันคือ คนจะยอมรับกรณีสายลับได้มากกว่าการกระโดดตึก ประการที่สามถ้ายอมรับเรื่องนี้ไปก่อนแล้วพบข้อความเช่น มาลีกินยาพาราเซตามอล 2 เม็ด เพื่อฆ่าตัวตาย เราก็ก็น่าจะถามต่อได้อยู่ว่า แท้จริงแล้วการกระทำของมาลีเป็นการฆ่าตัวตายหรือไม่ เนื่องจากความหมายของมโนทัศน์การฆ่าตัวตายเป็นพื้นฐานในการขบคิดปัญหาทางจริยศาสตร์ หากไม่มีความชัดเจนตามสองเหตุผลที่กล่าวมาอาจทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาต่อไป

1.2 การฆ่าตัวตายและคำใกล้เคียง

ก่อนเข้าสู่วิธีการศึกษา ผลการศึกษาและการอภิปราย ผู้เขียนจะขอเกริ่นนำเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายโดยอภิปรายความเชื่อมโยงและความไม่เชื่อมโยงระหว่างการฆ่าตัวตายกับคำใกล้เคียงก่อนกล่าวคือ

การฆ่าตัวตายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “suicide” ซึ่งมักพบการแปลเป็นภาษาไทยอีก 2 คำคือ อุตวินิบาตกรรมและการฆาตกรรมตัวเอง อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่า ไม่ควรแปลการฆ่าตัวตายว่า อุตวินิบาตกรรม เพราะอาจทำให้เข้าใจได้ว่า การฆ่าตัวตายเป็นกรรมหรือการกระทำที่อิงอยู่กับโลกทัศน์แบบพุทธศาสนาที่สาเหตุของกรรมไม่ได้ขึ้นกับสาเหตุตรงหน้าอย่างเดียวแต่อาจมีผลมาจากสาเหตุก่อนหน้าอื่นๆ ด้วย เช่น สาเหตุจากชาติที่แล้ว เป็นต้น (วิทย์ วิศทเวทย์, 2553) แต่การพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการฆ่าตัวตายนั้นไม่ได้เชื่อมโยงกับสาเหตุก่อนหน้าและการฆ่าตัวตายยังเป็นการกระทำที่ไม่ได้จำกัดอยู่กับพุทธศาสนิกชนเท่านั้น ไม่ว่าใครศาสนาใดก็สามารถฆ่าตัวตายได้ ดังนั้นคำที่ใช้แปลจึงต้องเป็นกลาง (neutral) ทางศาสนา นอกจากนี้ก็ไม่ควรแปลการฆ่าตัวตายว่า การฆาตกรรมตัวเองด้วยเพราะ คำว่า การฆาตกรรมเป็นคำเชิงลบที่สื่อถึงการกระทำที่ผิดจริยธรรม ในการแปลไม่ควรด่วนสรุปไปก่อนว่า ผิดจริยธรรม และควรคงความเป็นกลางในทางจริยธรรมไว้ (Cholbi, 2012; Paterson, 2003) ดังนั้นในบทความนี้ “suicide” จะเรียกด้วยคำว่า “การฆ่าตัวตาย”

นอกจากเรื่องการแปลแล้ว บางครั้งการฆ่าตัวตายจะถูกใช้ในความหมายเท่ากับการรณฆาตแบบที่ผู้ป่วยร้องขอให้ผู้อื่นช่วยทำให้ตนเองเสียชีวิต เช่น physician-assisted suicide การรณฆาตแบบนี้เกิดจากการที่ร่างกายของผู้ทำมีความเจ็บป่วยแสนสาหัสหรือเป็นโรคเรื้อรังรุนแรงชนิดที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ผู้ป่วยจึงร้องขอให้แพทย์เป็นผู้มอบความตายอย่างสงบให้ ในเรื่องนี้ผู้เขียนเห็นว่า ควรแยกการฆ่าตัวตายออกจากการรณฆาตเพราะการฆ่าตัวตายกับการรณฆาตไม่ได้ซ้อนทับกันสนิท (identical) โดยทั่วไปทั้งสองกรณีมีคุณค่าของการกระทำกันต่างกันคือเราจะยอมรับการรณฆาตได้มากกว่าการฆ่าตัวตายเช่น ตั้งใจกระโดดตึกตาย เป็นต้น อีกเหตุผลหนึ่ง¹ คือการรณฆาตซึ่งเป็นการขอให้ผู้อื่นช่วยมีความซับซ้อนกว่าการฆ่าตัวตายซึ่งต้องทำด้วยตนเองจึงทำให้มีปัจจัยต้องพิจารณาอื่นๆ เพิ่มขึ้น เรื่องคนที่มาช่วยฆ่า เป็นต้น

ในเรื่องของความหมายที่ใกล้เคียงกันยังพบความใกล้เคียงกันของ “ความตาย (death)” กับ “การตายหรือภาวะใกล้ตาย (dying, near-death)” อีกด้วย ผู้เขียนเห็นว่า สองคำนี้ไม่ได้ซ้อนทับกันสนิท (identical) ความตายเป็นสภาพที่ร่างกายตายไปแล้วหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือความตายเป็นการตายของร่างกาย (bodily death) ซึ่งอาจจะตัดสินกันที่สมองหรือหัวใจก็ยังเป็นข้อถกเถียงอยู่ ส่วนการตายเป็นกระบวนการที่คนๆ กำลังเข้าสู่ความตายหรือกำลังจะตาย (โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, 2549) การตายจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนความตาย แต่การตายไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความตายเสมอไป การตายบางครั้งนำไปสู่ความตาย แต่บางครั้งไม่นำไปสู่ความตายเช่น แพทย์ปั๊มหัวใจช่วยไว้ได้ทัน เป็นต้น คำว่า “ตาย” ใน “การฆ่าตัวตาย” มีความเกี่ยวข้องกับทั้งความตายและการตายกล่าวคือ การฆ่าตัวตายบางครั้งนำไปสู่ความตายเช่น การกระโดดตึกสูงลงพื้น เป็นต้น บางครั้งการฆ่าตัวตายไม่นำไปสู่ความตายแต่นำไปสู่การตายแทนเช่น กรณีที่แพทย์ปั๊มหัวใจช่วยไว้ได้ทัน เป็นต้น

2. วิธีการศึกษา

ในการศึกษาจะประกอบด้วย 2 ชั้นดังนี้ ชั้นแรกจะเป็นการศึกษาการวิเคราะห์หมโนทัศน์การฆ่าตัวตายในบทความ *Suicide* (2012) ของโซบี้ เหตุผลที่ต้องเป็นโซบี้เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า บทความล่าสุดที่ถกเถียงปัญหาเกี่ยวกับความหมายของหมโนทัศน์การฆ่าตัวตายคือ *License to Die? The Meaning and Moral Permissibility of Voluntary Death* ของ Ronikonmaki (2015)² แต่ Ronikonmaki ไม่ได้เสนอเงื่อนไขใหม่ของความหมายของการฆ่าตัวตาย เขาเสนอแต่เพียงข้อโต้แย้งในบางเงื่อนไขของการวิเคราะห์ของโซบี้ นอกจากนั้นเมื่อไปดูการวิเคราะห์ของโซบี้พบว่า มีการถกเถียงต่อเนื่องกันมาจากนักปรัชญาก่อนหน้า ดังนั้นการกลับไปดูโซบี้จึงน่าจะแสดงข้อถกเถียงที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ดี

¹ ขอขอบคุณคำแนะนำเรื่องเหตุผลจากรศ. ดร.ปภกรณ์ สิงห์สุริยา

² สืบค้นข้อมูลจาก EBSCO Humanities Source ภายใต้เครือข่ายอินทราเน็ทมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 3 กันยายน 2559

อนึ่ง การวิเคราะห์หัตถ์โนทัศน์ (conceptual analysis) คือวิธีการทางปรัชญาซึ่งมีหลักการพื้นฐานอยู่ในรูป P เมื่อและต่อเมื่อ Q หรือที่เขียนเป็นภาษาตรรกวิทยาว่า $P \leftrightarrow Q^3$ โดยที่ P เป็นมโนทัศน์ที่จะวิเคราะห์ส่วน Q เป็นคุณสมบัติหรือเงื่อนไขที่ทำให้ทำให้เป็น P ส่วนค่าความจริงของ $P \leftrightarrow Q$ ขึ้นกับ P และ Q โดยถ้า P และ Q มีค่าความจริงเหมือนกันไม่ว่าจะเป็นจริงพร้อมกันหรือเป็นเท็จพร้อมกันจะทำให้ $P \leftrightarrow Q$ เป็นจริง และถ้า P และ Q มีค่าความจริงที่ไม่เหมือนกันคือเมื่อ P เป็นจริงส่วน Q เป็นเท็จ หรือเมื่อ P เป็นเท็จส่วน Q เป็นจริง จะทำให้ $P \leftrightarrow Q$ เป็นเท็จ (Tennant, 2015)

ในการวิเคราะห์หัตถ์โนทัศน์จะเริ่มจากเสนอความหมายที่เป็นไปได้ ($P \leftrightarrow Q$ ที่เป็นไปได้) แล้วพิจารณาเงื่อนไขอื่นๆ ของ P โดยผ่านตัวอย่างแย้งที่ทำให้ $P \leftrightarrow Q$ เป็นเท็จ ซึ่งก็คือกรณีเป็น P แต่ไม่เป็น Q ($P \wedge \sim Q$) หรือกรณีไม่เป็น P แต่เป็น Q ($\sim P \wedge Q$) เมื่อได้ตัวอย่างแย้งแล้วก็จะนำไปสู่การเพิ่มเติมเงื่อนไขอื่นๆ ให้กับ P จนได้ความหมายที่สมบูรณ์ (Tennant, 2015)

ขั้นที่สอง ผู้เขียนจะเสนอตัวอย่างแย้ง (counter-example) ของการวิเคราะห์ของโซบี โดยตัวอย่างแย้งที่ว่าคือกรณีไม่เป็น P แต่เป็น Q ($\sim P \wedge Q$) หรือกล่าวอีกแบบคือไม่เป็นการฆ่าตัวตายแต่ครอบครัวประกอบตามที่โซบีเสนอไว้ หลังจากนั้นจะเสนอเงื่อนไขใหม่ที่อาจเป็นไปได้ลงไปในการวิเคราะห์ของโซบี

3. ผลการศึกษา

3.1 การวิเคราะห์ของโซบี

โซบี (2012) วิเคราะห์หัตถ์โนทัศน์การฆ่าตัวตายไว้ว่า

พฤติกรรม B ของบุคคล S เป็นการฆ่าตัวตาย เมื่อและต่อเมื่อ

- (1) S เชื่อว่า B หรือผลของ B จะนำไปสู่ความตาย
- (2) S ตั้งใจที่จะตายโดย B
- (3) S ไม่ได้ถูกข่มขู่ให้ทำ B

³ หนังสือตรรกวิทยาบางเล่มใช้ว่า P ก็ต่อเมื่อ Q หรือ $P \equiv Q$ (วิทยา ศักยภินันท์, 2557) แต่สัญลักษณ์ที่ปรากฏในบทความนี้จะเป็นการใช้ให้สอดคล้องกับในวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งหนังสือตรรกวิทยาบางเล่มก็ใช้เหมือนกับคณิตศาสตร์เช่น หนังสือของโลร์จัจ หงศ์ดารมภ์ (2553)

จากการวิเคราะห์ของโซบี P คือ “พฤติกรรม B ของบุคคล S เป็นการฆ่าตัวตาย” ส่วน Q ประกอบด้วย 3 เงื่อนไขคือ (1) S เชื่อว่า B หรือผลของ B จะนำไปสู่ความตาย (2) S ตั้งใจที่จะตายโดย B และ (3) S ไม่ได้ถูกข่มขู่ให้ทำ B

โซบีอธิบายเงื่อนไข (1) ไว้ว่า “ความเชื่อของ S” ไม่ใช่ “ความรู้ของ S” เพราะสองอย่างนี้แตกต่างกันโดยต่างกันว่า “ความรู้ของ S” หรือ S รู้ว่า P หมายถึง S เชื่อว่า P, P เป็นจริง และ S มีเหตุผลสนับสนุน P ความเชื่อของ S จึงเป็นส่วนหนึ่งของความรู้ S แต่การเชื่ออย่างเดียวยังไม่เพียงพอให้เป็นความรู้ S ได้ เนื่องจากเงื่อนไข (1) ไม่รวมความจริงของความเชื่อเข้าไปด้วย จึงเป็นทำให้การฆ่าตัวตายรวมกรณีของ S ที่เข้าใจผิดเกี่ยวกับการกระทำของตนเองว่า จะนำไปสู่ความตายได้ ตัวอย่างเช่น คนๆ หนึ่งกินยาพาราเซตามอน 2 เม็ดโดยเชื่อว่าจะสามารถทำให้ตนเองตายได้ก็สามารถนับเป็นการฆ่าตัวตายได้

โซบีอธิบายต่อว่าเงื่อนไข (1) ยังเป็นการแยกการฆ่าตัวตาย ออกจากการแสวงฆ่าตัวตาย (suicide gesture) อีกด้วยเพราะการแสวงฆ่าตัวตาย S ไม่ได้เชื่อว่า การกระทำของตนจะนำไปสู่ความตายจริงๆ เพียงแต่ทำให้คนอื่นเข้าใจว่า การกระทำนั้นจะนำไปสู่ความตาย เช่น คนๆ หนึ่งอยากให้ผู้อื่นเห็นว่าตัวเองตาย จึงกินยาพาราเซตามอน 2 เม็ด ด้วยความรู้ที่ตัวเองมีว่า การกินพาราเซตามอน 2 เม็ดเป็นปริมาณปกติที่สามารถกินได้โดยไม่ทำอันตราย นอกจากนั้นโซบีอธิบายว่า เงื่อนไข (1) ยังเป็นการทำให้การฆ่าตัวตายไม่สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่งของทฤษฎีที่มีอยู่คือระหว่างด้านแรกที่ทำให้ความตายหรือการฆ่าตัวตายสำเร็จเป็นเงื่อนไขของการเป็นการฆ่าตัวตายกับอีกด้านที่ให้เงื่อนไขความรู้ของ S เป็นเงื่อนไขของการฆ่าตัวตาย ด้านแรกมีปัญหาตรงที่มีบางกรณีที่เป็นการฆ่าตัวตายแต่ S ไม่ได้ตายเช่น มีการช่วยเหลือ S ไว้ได้ทัน ส่วนด้านที่สองมีปัญหาตรงที่มีบางกรณีที่เป็นการฆ่าตัวตายแต่ S ไม่มีความรู้ว่า การกระทำนั้นนำไปสู่ความตายหรือไม่ เช่น การฆ่าตัวตายโดยกินยาพาราเซตามอน 2 เม็ด

สำหรับเงื่อนไข (2) โซบีอธิบายว่า เป็นเรื่องของความตั้งใจ (intention) ของ S ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การฆ่าตัวตายเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างมีสติอย่างเดียวยังไม่ได้รู้ความยิ่งคิดแต่ผ่านการไตร่ตรองจนทำให้เกิดความตั้งใจที่จะลงมือกระทำ สำหรับเงื่อนไข (2) นี้ โซบีอ้างว่า กรณีทหารกระโดดไปทับระเบิดเพื่อป้องกันไม่ให้ระเบิดไปโดนเพื่อนว่าไม่เป็นการฆ่าตัวตาย โดยโซบีนำหลักผลคู่ (the doctrine of double effect) มาช่วยอธิบายกล่าวคือ หลักผลคู่เป็นหลักการที่ใช้ในการอธิบายหนึ่งการกระทำที่ให้ผลสองอย่าง ในกรณีทหาร ผลอย่างแรกเป็นการตายของตัวเอง ผลอย่างที่สองเป็นการช่วยเหลือเพื่อน หลักผลคู่อธิบายว่า ผลที่เกิดขึ้นมีผลหนึ่งที่เกิดจากความตั้งใจ ส่วนอีกผลไม่ได้ตั้งใจแต่รู้ก่อนว่าจะเกิด (foreseen) จากกรณีทหาร เขาไม่ได้ตั้งใจฆ่าตัวตาย แท้จริงแล้วเขาตั้งใจช่วยเพื่อนไม่ให้เกิดอันตราย การช่วยเพื่อนจึงเป็นผลจากความตั้งใจ ส่วนการตายของทหารเป็นเพียงผลที่จะเกิดขึ้นพร้อมกับการช่วยเหลือเพื่อนเท่านั้นเอง นอกจากนี้แล้วโซบียังอ้างข้อมูลจากจิตวิทยาว่า การฆ่าตัวตายที่เกิดจาก

ความตั้งใจส่วนใหญ่จะต้องประกอบไปด้วยการกลัวความตาย (fear of death) แต่กรณีทหารไม่ได้มีการกลัวความตาย ดังนั้นจึงสนับสนุนว่าความตายของทหารเป็นผลตามมาจากการช่วยเหลือไม่ใช่การฆ่าตัวตาย

สำหรับเงื่อนไข (3) เป็นเงื่อนไขที่มีความสอดคล้องกับเงื่อนไขที่ (2) กล่าวคือ การกระทำใดจะเกิดขึ้นจากความตั้งใจได้จะต้องไม่เป็นผลจากการบังคับข่มขู่ โขบี้อธิบายตัวอย่างไว้ว่า กรณีสายลับที่ถูกบังคับข่มขู่เพื่อให้เปิดเผยความจริงจนตัวเองยอมตายถือว่าเป็นการฆ่าตัวตายเพราะถูกบังคับข่มขู่ คำว่า “การถูกบังคับข่มขู่” (coerced) ของโขบี้นี้มีความหมายเฉพาะกับ “การถูกคนอื่นบังคับข่มขู่” ส่วน “การบังคับข่มขู่ตนเอง” ไม่เป็นการถูกบังคับข่มขู่ เช่น ผู้ป่วยบังคับข่มขู่ตนเองถึงอาการป่วยที่จะย่ำแย่ลงจนต้องไปเลือกทางฆ่าตัวตายเพื่อจบชีวิตตัวเองนั้น เป็นต้น ส่วนเหตุผลที่ไม่ใช่เพราะ “การบังคับข่มขู่ตนเอง” ยังมีทางเลือกอื่น ส่วนกรณีสายลับนั้นถูกบังคับข่มขู่จากผู้อื่นและตนเองไม่ได้มีทางเลือกอื่นในการกระทำ

จากการวิเคราะห์ของโขบี สรุปลงขอบเขตของการฆ่าตัวตายได้ว่า ไม่ครอบคลุมการสร้างฆ่าตัวตายเพราะไม่เข้าเงื่อนไข (1) ที่ S ต้องเชื่อว่าจะนำไปสู่ความตายและไม่เข้าเงื่อนไข (2) ที่ต้องตั้งใจฆ่าตัวตาย แต่การวิเคราะห์ของโขบีครอบคลุมเรื่องการรณุญาตเพราะเข้าเงื่อนไข (1) ผู้ป่วยเชื่อว่า การรณุญาตจะนำไปสู่ความตาย (2) ผู้ป่วยต้องการตาย และ (3) ผู้ป่วยไม่ได้ถูกบังคับข่มขู่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ขอบเขตของการฆ่าตัวตายของโขบีกว้างกว่าความหมายตามที่อภิปรายไปก่อนในบทความนี้

4. อภิปรายผล

4.1 ทดลองเสนอตัวอย่างแย้ง

ตัวอย่างแย้งที่จะเสนอมีอยู่ 2 ตัวอย่าง ตัวอย่างแรกเป็นสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น ส่วนตัวอย่างที่สองเป็นสิ่งที่นำมาจากสื่อในสังคม ตัวอย่างแรกคือ

คุณสุดา เธอเป็นหญิงสาวที่ไม่เคยมีปัญหาเรื่องการฆ่าตัวตายมาก่อน เธอจึงไม่เคยค้นข้อมูลว่า การกระทำใดนำไปสู่การฆ่าตัวตายหรือทำอะไรแล้วจะนำไปสู่ผลลัพธ์คือความตาย อยู่มาวันหนึ่งขณะที่เธอกำลังอยู่บ้านคนเดียว แฟนของเธอได้บอกเลิกทางโทรศัพท์ เธอเสียใจมากจนตัดสินใจฆ่าตัวตาย เธอตั้งใจกินยาพาราเซตามอล 2 เม็ดเพื่อฆ่าตัวตายโดยเธอเชื่อว่าผลจะทำให้เธอไม่ได้อยู่ในโลกนี้อีกต่อไป

จากตัวอย่างที่ยกมา ตามการวิเคราะห์ของโซบี่ กรณีสุดาเข้ากับเงื่อนไข (1) เพราะเธอเชื่อว่ายาพาราเซตามอล 2 เม็ดจะทำให้ตาย เข้ากับเงื่อนไขที่ (2) เพราะเธอตั้งใจจะตายโดยการกินพาราเซตามอล 2 เม็ด เข้ากับเงื่อนไขที่ (3) เพราะเธออยู่บ้านคนเดียวจึงไม่สามารถมีคนอื่นมาบังคับได้ ดังนั้นสำหรับโซบี่แล้วการกระทำของสุดาเป็นการฆ่าตัวตาย แต่สำหรับผู้เขียนกลับเห็นตรงกันข้ามว่า เธอไม่ได้ฆ่าตัวตาย

ตัวอย่างที่สองนำมาจากการสัมภาษณ์คุณลينا จังจรรจา (หรือที่รู้จักกันในนาม ลีน่าจัง) ที่รายการจุดเดือด ณ.วันที่ 16 กันยายน 2558 คุณลีนากล่าวว่า

มีทีวีช่องหนึ่งเขาตำเรา (ลีน่า_ผู้เขียน) ว่า อีนี่มันโกหก หลอกหลวง เสียใจแบบนั่งร้องไห้ตั้งแต่ 6 โมงเย็นถึงตี 4 ร้องไห้จนเหนื่อยมากจนน้ำตาไหล...อยู่บ้านคนเดียว...ร้องไห้จนเหนื่อยบอกไม่อยู่แล้ว...ชีวิตมันไม่มีประโยชน์แล้ว คนทั้งประเทศเข้าใจเราผิด เราก็กเลยเสียใจเอาทิชชู่อุดจมูกเพื่อให้มันตายไม่มีลมหายใจแล้วก็ขึ้นไปนอน...คิดจริงๆ ด้วยความที่คนเรามันเครียดมันก็จะต้องฆ่าให้ตายสำเร็จ ก็เลยเอาผ้าเทปปิดปาก...แต่ตอนเรานอน ตรงนี้ (จุมุก_ผู้เขียน) ไม่หายใจแต่ปากมันหายใจก็เลยไม่ตาย

ตามการวิเคราะห์ของโซบี่ ตัวอย่างที่ยกมาเข้ากับเงื่อนไข (1) เพราะเธอเชื่อว่าการนำทิชชู่อุดจมูกจะทำให้ตนเองตาย เข้ากับเงื่อนไข (2) เพราะเธอตั้งใจจะตายด้วยวิธีนี้ และเข้ากับเงื่อนไข (3) เพราะเธอกระทำด้วยตนเอง ไม่มีคนมาบังคับให้ทำ ดังนั้นสำหรับโซบี่การกระทำของเธอเป็นการฆ่าตัวตาย อย่างไรก็ตาม นอกจากคำสัมภาษณ์ของคุณลีน่าแล้ว ในบรรยากาศการสัมภาษณ์เมื่อคุณลีน่าพูดจบ พิธีกรต่างหัวเราะ ผลเหตุของการหัวเราะนั้น ผู้เขียนตีความว่า พิธีกรไม่เชื่อว่าเป็นการฆ่าตัวตายหรือเห็นว่า การกระทำของคุณลีน่าไม่เป็นการฆ่าตัวตาย สำหรับผู้เขียนก็เห็นด้วยว่ากรณีของคุณลีน่าไม่เป็นการฆ่าตัวตาย

จากกรณีคุณสุดาและกรณีคุณลีน่าผู้เขียนเห็นตรงกันข้ามกับโซบี่ว่า แม้จะเข้าเงื่อนไขทั้ง 3 แต่โดยการรู้ทันที (intuition) แล้วไม่ใช่การฆ่าตัวตาย หรือเขียนอีกแบบคือ P ไม่เป็นจริงแต่ Q เป็นจริง ($\sim P \wedge Q$) ดังนั้นทั้งสองกรณีนี้จึงเป็นตัวอย่างแย้งของการวิเคราะห์ของโซบี่ที่ว่า $P \leftrightarrow Q$ เนื่องจากความเห็นที่ขัดแย้งกับโซบี่ผู้เขียนจึงต้องเสนอเงื่อนไขใหม่เพิ่มเข้าไปในการวิเคราะห์ของโซบี่เพื่อให้กรณีคุณสุดาและกรณีคุณลีน่าจากที่เป็นตัวอย่างแย้งกลายเป็นสอดคล้องกับความหมายของมโนทัศน์การฆ่าตัวตายหรือกล่าวอีกแบบคือไม่เป็นตัวอย่างแย้งอีกต่อไป

4.4 จากตัวอย่างแย้ง สู่เงื่อนไขใหม่

จากตัวอย่างแย้งที่ยกมา ผู้เขียนจะทดลองเสนอเงื่อนไขใหม่ลงไปในการวิเคราะห์ของโซบีแต่ก่อนอื่นผู้เขียนขอแสดงที่มาของเงื่อนไขใหม่นี้ก่อน

ผู้เขียนคิดว่า เงื่อนไข (1) ของการวิเคราะห์ของโซบีเป็นการตัดสินว่าอะไรเป็นการฆ่าตัวตายโดยอาศัยมุมมอง (view) มุมมองของผู้กระทำหรือ S เพียงอย่างเดียวว่า S เชื่อหรือไม่เชื่อ ผลทำให้เกิดการปะปนกันระหว่างการฆ่าตัวตายที่เกิดจากความเชื่อที่จริงกับความเชื่อที่ไม่จริง ความเชื่อที่จริงเช่น คนกระโดดตึกตายเชื่อว่า ถ้ากระโดดตึกลงไปแล้วจะตาย ส่วนความเชื่อที่ไม่จริงคือกรณีสุดาที่เชื่อว่า พาราเซตามอล 2 เม็ดจะสามารถฆ่าเธอได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วพาราเซตามอล 2 เม็ดเป็นปริมาณยาปกติที่สามารถกินเพื่อรักษาอาการปวด และกรณีลีน่า จึงที่เชื่อว่า ทิชชูสามารถอุดจมูกแล้วตายได้ ในความเป็นจริงถึงไม่มีปากไว้หายใจ ทิชชูก็ยังมีรูสามารถระบายอากาศได้ หรือแรงดันจากลมหายใจก็สามารถดันทิชชูหลุดออกจากจมูกได้

แนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหานี้คือ เปลี่ยนจากเงื่อนไข (1) จาก “ความเชื่อ” เป็น “ความรู้”⁴ ซึ่งจะได้เป็น “S มีความรู้ว่า B สามารถทำให้ตนเองตายได้” ซึ่งจะทำให้ดูเหมือนว่า ตัวอย่างแย้งกรณีสุดากับกรณีลีน่าไม่กลายเป็นตัวอย่างแย้งอีกต่อไป อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนจากความเชื่อเป็นความรู้ทำให้เกิดปัญหาตามมา ประการแรกคือ สามารถถามได้ว่าคุณสุดาและคุณลีน่ามีความรู้ว่า การกระทำของตนเองจะนำไปสู่ความตายหรือไม่ แต่เราไม่สามารถบอกได้ว่า คุณสุดาหรือคุณลีน่ารู้หรือไม่ เมื่อบอกไม่ได้ ดังนั้นกรณีสุดากับกรณีลีน่าจึงน่าจะยังเป็นตัวอย่างแย้งอยู่ ประการที่สองมีบางกรณีที่ S ไม่สามารถบอกได้ว่า รู้ว่าจะตายหรือไม่ เพราะมีทั้งโอกาสที่จะตายและไม่ตายอยู่ด้วยกันเช่น กรณีการกระโดดสะพานลงไปในแม่น้ำ แม้ไม่มีคนมาช่วยก็มีโอกาสที่จะรอดและโอกาสที่จะตาย ตัดสินไปด้านใดด้านหนึ่งอย่างเด็ดขาดไม่ได้ ดังนั้นแนวทางนี้จึงยังเป็นปัญหาจึงไม่ใช่แนวทางที่ใช้ไปเพิ่มเงื่อนไขได้

ส่วนแนวทางที่สามารถไปเพิ่มเงื่อนไขได้คือ “B มีโอกาสสูงที่จะนำไปสู่ความตาย” ผู้เขียนเห็นว่า ควรเปลี่ยนมุมมองจากมุมมองของผู้กระทำหรือ S ไปที่มุมมองอื่นโดยที่มุมมองที่ว่านั้นอาจเป็นมุมมองจากทางวิทยาศาสตร์ หรือมุมมองจากทางการแพทย์ เป็นต้น โดยมีเงื่อนไขอยู่ว่า มุมมองเหล่านี้จะต้องให้คำตอบเชิงปรนัย (objective) กับกรณีที่สงสัยว่า เป็นการฆ่าตัวตายหรือไม่ เช่น ถ้ากระโดดตึกสูงแต่ไม่มีชูบเปอร์แมนหรือใครมารองเบาะไว้ด้านล่าง วิทยาศาสตร์ก็จะบอกว่าจะตายเพราะร่างกายถูกกระแทกอย่างรุนแรง อวัยวะได้รับบาดเจ็บจนตาย ถ้ากินน้ำยาล้างห้องน้ำก็จะตายเพราะอวัยวะต่างๆ จะถูกกรดละลาย เป็นต้น

⁴ แนวทางนี้เช่น Durkheim เป็นต้น x เป็นการฆ่าตัวตาย เมื่อและก็ต่อเมื่อ (n) เป็นการกระทำทุกกรณีที่ให้ผลเป็นความตาย และ (ข) ผู้กระทำที่ทราบถึงผลที่จะเกิดขึ้น (Paterson, 2003)

⁵ ขอขอบคุณคำแนะนำเรื่องเหตุผลจากจรศ. ดร.ปกรณัม สิงห์สุริยา

เงื่อนไขที่เพิ่มเข้าไปนี้จะช่วยทำให้ไม่เกิดปัญหาความเชื่อที่จริงกับความเชื่อที่ไม่จริง เพราะหากความเชื่อไม่จริงว่า กินพาราเซตามอน 2 เม็ดแล้วตาย หรือการเอาพิษช็อคจุดจุมกแล้วตาย ก็ยังต้องไปพิจารณาเงื่อนไขว่าการกินพาราเซตามอน 2 เม็ดหรือการเอาพิษช็อคจุดจุมกนั้นมีโอกาสสูงที่จะนำไปสู่ความตายหรือไม่อีก คำตอบที่ได้ก็คือ มีโอกาสน้อยมากๆ ที่ทำให้ตาย เพราะจากมุมมองการแพทย์จำนวนยาพาราเซตามอน 2 เม็ดเป็นปริมาณยาปกติที่ใช้รับประทานได้ และจากมุมมองวิทยาศาสตร์การหายใจนอกจากจะใช้ช่องทางจุมกแล้วยังใช้ช่องทางอื่นๆ เช่น ปากได้อีกด้วย

อย่างไรก็ดี เงื่อนไขใหม่นี้อาจมีข้อวิจารณ์ได้ว่า มีบางกรณี S บอกไม่ได้ว่ารู้ เช่น การกระโดดสะพาน ผู้เขียนคิดว่า แม้ S จะบอกไม่ได้แต่มุมมองวิทยาศาสตร์บอกได้โดยอาศัยรายละเอียดเพิ่มเติมเช่น สะพานสูงเท่าไร จากแม่น้ำ บริเวณนั้นมีเรือชุกชุมหรือไม่ เป็นต้น ถ้าสะพานสูงมากก็จะมีโอกาสตายสูง จึงเข้าเงื่อนไข ดังนั้นจึงเป็นการฆ่าตัวตาย แต่ถ้าสะพานเตี้ยๆ มีเรือแล่นอยู่ชุกๆ ก็อาจเป็นไปได้ว่า คนกระโดดอาจรอดจากที่ไม่สูงเท่าไร หรืออาจตกลงมาที่เรือ จึงไม่เข้าเงื่อนไข ดังนั้นจึงไม่เป็นการฆ่าตัวตาย ดังนั้นข้อวิจารณ์นี้ยังไม่สามารถวิจารณ์เงื่อนไขใหม่ได้

จากเงื่อนไขใหม่ที่เสนอจึงทำให้จากที่กรณีสุดาและกรณีลีนาที่เคยเป็นตัวอย่างแย้งเพราะ ไม่เป็นการฆ่าตัวตายแต่เข้าเงื่อนไขของโซบี ไม่กลายเป็นตัวอย่างแย้งอีกต่อไปเพราะ ไม่เป็นการฆ่าตัวตายและไม่เข้าเงื่อนไข $\sim P \wedge \sim Q$ หรือ $P \leftrightarrow Q$ ชุดที่เสนอใหม่ในบทความนี้

5. สรุป

1. ควรแปล suicide ว่า การฆ่าตัวตาย ไม่ควรแปลว่า อัตวินิบาตกรรมและการฆาตกรรมตัวเอง
2. ควรแยก การฆ่าตัวตาย ออกจาก การรณฆาต
3. โซบีเสนอความหมายของมโนทัศน์การฆ่าตัวตายไว้ว่า

พฤติกรรม B ของบุคคล S เป็นการฆ่าตัวตาย เมื่อและต่อเมื่อ

- (1) S เชื่อว่า B หรือผลของ B จะนำไปสู่ความตาย
- (2) S ตั้งใจที่จะตายโดย B
- (3) S ไม่ได้ถูกบังคับข่มขู่ให้ทำ B

4. ตัวอย่างแย้งคือกรณีคุณสุดาและคุณลีนา ซึ่งเป็นตัวอย่างแย้งที่ไม่เป็นการฆ่าตัวตาย แต่ครบองค์ประกอบทั้ง 3 ของโซบี

5. ผู้เขียนจึงเสนอเงื่อนไขใหม่หรือเงื่อนไขที่ 4 ลงไปในการวิเคราะห์ของโซบีเพื่อให้กรณีคุณสุดาและคุณลี ณาไม่เป็นตัวอย่างแย้งอีกต่อไปได้ว่า

พฤติกรรม B ของบุคคล S เป็นการฆ่าตัวตาย เมื่อและต่อเมื่อ

- (1) S เชื่อว่า B หรือผลของ B จะนำไปสู่ความตาย
- (2) S ตั้งใจที่จะตายโดย B
- (3) S ไม่ได้ถูกบังคับข่มขู่ให้ทำ B
- (4) B มีโอกาสสูงที่จะนำไปสู่ความตาย

6. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำโดยเฉพาะ รศ. ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยาที่คอยให้คำแนะนำที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง ช่วยดูแลพัฒนาการของบทความนี้ตั้งแต่ต้นจนจบและปรับภาษาให้สละสลวยขึ้น และอาจารย์สรา ยุทธ เลิศปัจฉิมนันท์ที่คอยให้คำแนะนำและจัดหาหนังสือที่เกี่ยวข้องให้

7. บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วิทยา ศักยาภินันท์. (2557). *ตรรกศาสตร์ : ศาสตร์แห่งการใช้เหตุผล* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2548). *พจนานุกรมโรคและการบำบัด*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

วิทย์ วิศทเวทย์. (2553). *ปรัชญาทรรศน์ : พุทธปรัชญา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. (2549). *ความตายกับการตาย : มุมมองจากศานาภีวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพันดารา.

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์. (2553). *ตรรกวิทยาสัญลักษณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Thaich2. (12 กันยายน 2559). *ลีน่าจ้งเผยวินาทีคิดฆ่าตัวตายโดยใช้พิษชู่อดจุมุกตาย! ฉ.เต็ม Part2 จุดเดือด* [Video file]. Video posted to <https://www.youtube.com/watch?v=TiVdyrjh7rU>.

ภาษาอังกฤษ

- Cholbi, M. (2012). Suicide. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved September 12, 2016, from <http://plato.stanford.edu/entries/suicide/>.
- Corsini, R. J. (2002). *The dictionary of psychology*. New York: Routledge.
- Colman, A. M. (2001). *A dictionary of psychology*. Oxford : Oxford University Press.
- Heller, J. C. (1997). Suicide, assisted suicide, and voluntary euthanasia: Unsettling questions, unsettled responses. *Anglican Theological Review*, 79(2), 215-233.
- Paterson, C. (2003). On Clarifying Terms in Applied Ethics Discourse: Suicide, Assisted Suicide, and Euthanasia. *International philosophical Quarterly*, 43(3), 351-358.
- Ronikonmäki, H. (2015). License to Die? The Meaning and Moral Permissibility of Voluntary Death. *Collegium*, 19, 138-154.
- Tennant, N. (2015). *Introducing Philosophy God, Mind, World, and Logic*. New York: Routledge.

On the Authentic Human in View of Jean-Paul Sartre

ว่าด้วยมนุษย์ที่แท้ในมุมมองของฌอง-ปอล ซาร์ตร์*

Phra Pinyo Chantasing¹ and Khamhaeng Visuddhankoon²

^{1,2}Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

^{1,2}Research on Plurality in the Mekong Region (CERP)

¹E-mail: pchantasing@gmail.com, ²E-mail: vkhamh@kku.ac.th

Abstract

The human being occurs in the midst of the world which be full of various presumptions and cultures. In any of social structure comprised in intricacy of authority which hard to protest, and controls the human being immediately and indirectly. For security and serenity of existence include the delirium from participation in authority like that. Even if these choices are not the true intention of himself in any way. A large number of people still choose to conform and be willing to sacrifice their individuality by behave in accordance with expectation which rivet them with shackles of morality through social structure. The existential philosopher Jean-Paul Sartre sees that the people that seem normal who deny their freedom to choose the initial destinations by turn to choose according the values and expectation of the others, are identical to employ the freedom to reduce to authentic humanity until it is depleted. This is be for avoid to responsibility which occur after his decision.

From study found that in the viewpoint of Sartre that the human being indeed is the being which conscious to existence and freedom to liberate himself from the submerged situation (which oppresses the humaneness) toward the possibility of the new situation include responsibility to the decision consequence by himself.

This article the researcher use the documentary research by ascertain from the primary and secondary document, in order to know the concept on authenticity of Sartre's viewpoint which guidelines to expanding horizons for the useful in way of life which to be authenticity of everyone.

Keyword: Authentic Human, Authenticity, Freedom, Bad Faith

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง มนุษย์ที่แท้ในมุมมองของฌอง-ปอล ซาร์ตร์

บทคัดย่อ

มนุษย์เกิดขึ้นมาท่ามกลางโลกที่เต็มไปด้วยความเชื่อและวัฒนธรรมอันหลากหลาย ซึ่งโครงสร้างของแต่ละสังคมก็ล้วนแต่มีความสลับซับซ้อนของอำนาจอันยากจะทัดทาน ที่คอยควบคุมมนุษย์เอาไว้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อความปลอดภัยและความสงบสุขของการดำรงอยู่ อีกทั้งความรู้สึกเอือมถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพลังอำนาจดังกล่าว ถึงแม้ว่าการเลือกเหล่านี้มิใช่เจตจำนงที่แท้จริงของตนเองก็ตาม มนุษย์จำนวนไม่น้อยก็ยังเลือกที่จะสยบยอมและพร้อมที่จะสูญเสียปัจเจกภาพของตนเอง โดยการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับความคาดหวังซึ่งได้ตรึงพวกเขาเอาไว้ด้วยโซ่ตรวนแห่งศีลธรรมผ่านทางระบบโครงสร้างของสังคม นักปรัชญาในสกุลอัตถิภาวนิยมผู้หนึ่ง ซึ่งมีนามว่า ฌอง-ปอล ซาร์ตร์ (Jean-Paul Sartre) มีความเห็นว่า มนุษย์ที่ดูเหมือนคนปกติทั่วไปเหล่านี้ ผู้ซึ่งปฏิเสธเสรีภาพในการเลือกเป้าประสงค์ดั้งเดิมของตนเอง แล้วหันไปเลือกตามค่านิยมหรือตามความคาดหวังของผู้อื่นแทนนั้น เท่ากับว่า เขาได้ใช้เสรีภาพไปเพื่อลดทอนความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงของตนเองให้สูญสิ้นไป ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะพยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดตามมาจากการเลือกของตนเอง

จากการศึกษาพบว่า ในทัศนะของซาร์ตร์นั้น มนุษย์ที่แท้จริงคือผู้ที่หมั่นสำนึกถึงความมีอยู่รวมทั้งเสรีภาพที่จะปลดปล่อยตนเองออกจากสภาพการณ์การอันจ่อมจมน (ซึ่งกดขี่ความเป็นมนุษย์) ไปสู่สถานการณ์ใหม่ที่เป็นไปได้ตลอดถึงพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดตามมาจากการเลือกด้วยตัวเขาเองด้วย

บทความชิ้นนี้เขียนได้ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (documentary Research) โดยการค้นคว้าศึกษาจากทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้ทราบถึงมโนทัศน์ว่าด้วยมนุษย์ที่แท้จริงตามทัศนะของซาร์ตร์ อันจะเป็นแนวทางในการเปิดโลกทัศน์เพื่อเป็นประโยชน์แก่กุลต่อการดำเนินชีวิตอย่างเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริงของผู้คนทุกคน

คำสำคัญ: มนุษย์ที่แท้, การเป็นสิ่งที่แท้จริง, เสรีภาพ, การหลอกตัวเอง

1. บทนำ

ในสังคมปัจจุบัน เรามักจะเห็นผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ตระหนักถึงเสรีภาพของตนเอง เสรีภาพที่สามารถตัดสินใจเลือกยอมรับหรือปฏิเสธในคุณค่าต่างๆด้วยตัวของตนเองได้ การดำรงอยู่ของมนุษย์เหล่านั้นจึงเป็นการดำรงอยู่โดยการเลือกใช้ชีวิตให้อยู่ภายใต้การชี้นำของคนอื่น ทำให้เขาต้องสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองไป อีริค ฟรอมม์ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาวิเคราะห์ได้กล่าวเอาไว้ว่า “การสูญเสียตัวตนแล้วนำเอาตัวตนแบบจอมปลอมเข้ามาแทนที่ ย่อมทำให้คนเรตกอยู่ในภาวะไม่มั่นคงปลอดภัยอย่างร้ายกาจ ชีวิตของเขาจะมีแต่ความกังวลสงสัย ทั้งนี้ก็เนื่องจากเขาได้สูญเสียเอกลักษณ์ของตัวเองไปหมด เพราะไปมีชีวิตคล้อยตามความคาดหวังของคนอื่น และเพื่อขจัดความสับสนไหวอันเกิดจากการสูญเสียเอกลักษณ์เช่นว่า เขาจึงต้องยอมคล้อยตามคนอื่น จำต้องแสวงหาเอกลักษณ์ของตัวเอง ด้วยการทำให้ผู้อื่นยอมรับนับถือเขาอย่างต่อเนื่อง (อีริค ฟรอมม์, สมบัติ พิศ สะอาด แพล, 2539 : 187)

ฌอง-ปอล ซาทร์ นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสเห็นว่า การที่มนุษย์ไม่ได้ตระหนักถึงเสรีภาพในการเลือกของตนเอง หรือยินยอมให้สิ่งอื่นหรือบุคคลอื่นมาเป็นตัวกำหนดการเลือกของตนเองนั้น เท่ากับว่าเขาได้สูญเสียความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงไปแล้ว เนื่องจากว่าเขาไม่ตระหนักว่าตนเองมีเสรีภาพที่สามารถจะตัดสินใจเลือกและดำรงอยู่ให้มีคุณค่าด้วยความต้องการของตน เมื่อมนุษย์ไม่ตระหนักถึงเสรีภาพในทางสร้างสรรค์เช่นนี้ เขาจึงตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้จึงใช้ชีวิตอยู่ภายใต้การชี้นำของคนอื่นและคอยปฏิบัติตามที่คนอื่นคาดหวัง

ในบทความชิ้นนี้ ข้าพเจ้าจะได้อภิปรายให้เห็นว่า ตามมุมมองของซาทร์นั้น มนุษย์ที่แท้จริงจะต้องมีคุณสมบัติเช่นไร?

2. วิธีการศึกษา : งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษามโนทัศน์เรื่องมนุษย์ที่แท้จริงของฌอง-ปอล ซาทร์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้ :

2.1 เลือกศึกษาจากเอกสารปฐมภูมิตามขอบเขตที่กำหนด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษร่วมกับเอกสารและงานวิจัยอื่น ๆ ในชั้นทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง

2.2 นำข้อมูลที่ได้อภิปรายวิเคราะห์ตีความ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรอบการวิจัย จากนั้นจึงทำการเรียบเรียงข้อมูลทั้งหมดเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์เพื่อตอบปัญหาที่ต้องการทราบ และสรุปผลการวิจัย

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์ที่แท้จริง ในมุมมองของฌอง-ปอล ซาทร์

4.เนื้อหาและบทสรุป

4.1 ว่าด้วยมนุษย์และสิ่งต่าง ๆ ในมุมมองของชาร์ตร์

สภาวะพื้นฐานของมนุษย์คือ การที่มนุษย์ต้องอยู่ในโลก โลกและมนุษย์แยกออกจากกันไม่ได้ ตั้งแต่เกิดมา มนุษย์และโลกพัวพันเกี่ยวข้องกันมากระทั่งเรานึกภาพไม่ออกเลยว่า ชีวิตมนุษย์ซึ่งปราศจากโลกและโลกอันปราศจากมนุษย์นั้นจะเป็นอย่างไร ดังนั้น เวลาพูดถึงมนุษย์ ชาร์ตร์จึงพูดเสมอว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่-อยู่-ใน-โลก มนุษย์มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโลกโดยผ่านร่างกายและจิต การมีร่างกายเป็นองค์ประกอบ ทำให้มนุษย์มีลักษณะเหมือนวัตถุต่าง ๆ คือมีรูปร่างตัวตนที่มองเห็นได้ มนุษย์แตกต่างจากวัตถุเหล่านั้น เพราะมีดวงจิตที่มีลักษณะตรงข้าม วัตถุมีลักษณะแน่นทึบ มีรูปลักษณะติดตัวมาอย่างไรก็เป็นเช่นนั้น ไม่สามารถเคลื่อนไหว หรือเปลี่ยนแปลงใดๆ ทั้งสิ้นด้วยตัวของตัวเอง ในทางตรงข้าม มนุษย์มีดวงจิตโปร่งใสปราศจากสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่ภายใน มีอำนาจและพลังอยู่ สามารถเคลื่อนไหวไปในกาลเวลาได้ด้วยตัวเอง (พินิจ รัตนกุล , 2549:47-48)

ชาร์ตร์บอกว่า โลกนี้มีภาวะ (Being) หรือมีสิ่งที่มีอยู่ 2 สิ่งด้วยกัน สิ่งหนึ่งคือ Being-in-itself (ภาวะในตัวเอง) อีกสิ่งหนึ่งคือ Being-for-itself (ภาวะสำหรับตัวเอง) ถ้าพูดอย่างง่ายๆ ภาวะในตัวเอง คือวัตถุ สิ่งของต่าง ๆ ที่ไม่มีวิญญาณ ไม่มี Consciousness หรือ จิต ส่วนภาวะสำหรับตัวเอง ก็คือ จิตมนุษย์นั่นเอง รวมความว่า มนุษย์และสรรพสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ เป็นสิ่ง 2 สิ่งที่มีอยู่ในโลก (Sartre,J-P. , อ้างถึงใน พระเมธีธรรมาภรณ์, 2536 : 16)

ชาร์ตร์เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่า คือ ไม่มี “แบบ” หรือ “ธรรมชาติของมนุษย์” ที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ติดตัวมา ลักษณะต่าง ๆ เช่น “ดี” หรือ “ชั่ว” เป็นลักษณะที่สร้างขึ้นหลังจากมนุษย์เกิดขึ้นแล้ว คนที่จะเป็นคนชั่วลาดไม่ใช่เพราะว่าเขามีความชลาดติดตัวมา แต่เป็นเพราะเขาตัดสินใจเลือกเป็นคนชั่วลาด ในทำนองเดียวกันแม้ว่ามนุษย์จะมีความสามารถทำบาป แต่มนุษย์มิได้เป็นคนบาปดังที่ศาสนาสอน เพราะบาปนั้นมีใช้สิ่งที่ติดตัวมาแต่เกิด มนุษย์มากำหนดชะตาชีวิตของตนเองขึ้นภายหลังจากเกิด มนุษย์จึงเป็นผู้กำหนดตัวเอง และเป็นเรื่องที่ได้รับสาระมากตามความคิดของชาร์ตร์ ถ้าหากจะกล่าวว่ามีชะตาลีขิตคอยบันดาลให้มนุษย์เป็นไปตามลิติต เพราะมนุษย์มีความพร้อมที่จะทำสิ่งใดได้ตามที่ตนปรารถนา (ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี, 2526:10-11) เมื่อจิตเป็นความว่างเปล่า เราสามารถที่จะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งต่าง ๆ ในโลกได้ และเราก็สามารถที่จะยอมรับอะไรก็ได้ทั้งนั้น นั่นคือ สิ่งที่เป็นแก่นของมนุษย์อีกอย่างหนึ่งก็คือ เสรีภาพ (freedom) เป็นเสรีภาพที่จะทำอะไร หรือจะเลือกอะไรก็ได้ เสรีภาพจึงเป็นลักษณะแท้ของจิตมนุษย์ เพราะเราสามารถปฏิเสธ หรือยอมรับและเราสามารถเลือกได้ เสรีภาพไม่ได้หมายถึง สัมฤทธิผลของการตัดสินใจว่าเราเลือกทำสิ่งนี้แล้ว ต้องทำสำเร็จ เสรีภาพอยู่ที่ความสามารถในการตัดสินใจเลือก (Choice) นั่นคือ เสรีภาพเป็น Absolute Freedom เป็นเสรีภาพอย่างแท้จริงของมนุษย์ที่มนุษย์จะเลือกได้ เพราะลักษณะที่เป็นแก่นของมนุษย์ก็คือเสรีภาพที่เราจะเลือกหรือจะทำอะไรก็ได้ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่ามนุษย์สามารถที่จะเลือกหรือตัดสินใจอะไรก็ได้ แต่มนุษย์ไม่สามารถที่จะเลิกเสรีภาพได้ มนุษย์จึงมีกรรมอย่างหนึ่งที่ไม่สามารถจะหนีพ้นเสรีภาพของตัวเอง และจำเป็นที่จะต้องยอมรับเสรีภาพนั้น เพราะฉะนั้น ชาร์ตร์จึงพูดว่า มนุษย์ถูกสาปให้มีเสรีภาพ (Man is Condemned to be free) มนุษย์จึงไม่สามารถที่จะปฏิเสธเสรีภาพได้ (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2536 : 20-21)

จากคำอธิบายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่ซาร์ตร์ได้แบ่งประเภทเอาไว้ นั้น ช่วยให้เราได้ทำความเข้าใจหรือแยกแยะได้อย่างชัดเจนว่า สิ่งเพื่อตัวเอง (being-for-itself) กับสิ่งในตนเอง (being-in-itself) ที่มีอยู่ในโลกนั้นมีความแตกต่างกันในความหมายที่ว่า สิ่งเพื่อตัวเองหรือมนุษย์ไม่ได้มีธรรมชาติอย่างหนึ่งอย่างใดที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด ทว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความว่างเปล่า ซึ่งความว่างเปล่านี้อาจเป็นพื้นฐานของเสรีภาพ เสรีภาพที่สามารถเลือกให้ความหมายแก่ตนเองได้ตลอดเวลา ซึ่งต่างจากสิ่งในตนเองที่มีลักษณะถาวร ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้

4.2 ว่าด้วยการเป็นมนุษย์จอมปลอม (On Inauthenticity)

สาระสำคัญในความคิดทั้งหมดทั้งหมดที่เกี่ยวกับการเป็นมนุษย์ที่แท้จริง (authenticity) ของซาร์ตร์นั้น เป็นสิ่งที่ยากยิ่งที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างกระจ่าง เนื่องจากว่าไม่ปรากฏที่ใดเลยว่าเขาได้อธิบายเกี่ยวกับการเป็นมนุษย์ที่แท้เอาไว้ อย่างไรก็ดีเคยอธิบายเกี่ยวกับการสำนึก (consciousness), เสรีภาพ (freedom) และการหลอกตัวเอง (bad faith) Cox ได้เสนอแนะไว้ว่า วิธีการที่ดีที่สุดในการเริ่มต้นอธิบายพัฒนาการต่อมุมมองของซาร์ตร์เกี่ยวกับการเป็นมนุษย์ที่แท้จริงก็คือ การพิจารณาถึงคำอธิบายของซาร์ตร์เกี่ยวกับการเป็นมนุษย์แบบจอมปลอม (Inauthenticity) ซึ่งหากว่าจะมีคุณสมบัติหนึ่งคุณสมบัติใด ที่จะสามารถกล่าวได้ว่าเป็นคุณสมบัติของมนุษย์ที่แท้จริงแล้วนั้น ซาร์ตร์ถือว่า คุณสมบัตินั้นจะต้องปฏิเสธการหลอกตัวเอง การหลอกตัวเองในความหมายของซาร์ตร์นั้นก็คือ การเป็นมนุษย์แบบจอมปลอมนั่นเอง (Cox, 2006:134) เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นมนุษย์ที่แท้จริงตามมุมมองของซาร์ตร์นั้น ผู้เขียนจึงขอเริ่มต้นกล่าวถึงการหลอกตัวเอง ซึ่งเป็นภาวะขัดแย้งกับภาวะของความเป็นมนุษย์ที่แท้เป็นลำดับไป

4.2.1 การหลอกตัวเอง (Bad Faith)

ในทัศนะของซาร์ตร์ เสรีภาพของมนุษย์ไม่มีขอบเขตจำกัดจนน่าวิตกว่า เมื่อนำความคิดนี้ไปใช้ในสังคม จะทำให้บังเกิดความยุ่งยากควบคุมไม่ได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสิ่งที่ซาร์ตร์เสนอความคิดในแนวนี้จะต้องทำให้หนุ่มสาวก่อความยุ่งเหยิงขึ้นในสังคม ซาร์ตร์ชี้ให้เห็นว่าเสรีภาพและความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่ต้องไปด้วยกัน การแสดงออกของเสรีภาพที่ไม่มีความรับผิดชอบอยู่ด้วยเป็นสิ่งไม่มีค่า ไร้ความหมาย ความรับผิดชอบที่เป็นเสมือนคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์มีมาพร้อมกับเสรีภาพ ความรับผิดชอบเป็นความคิดสำคัญที่ทำให้ปรัชญาเรื่องเสรีภาพของซาร์ตร์มีค่ามากขึ้น มิใช่เป็นเรื่องเลื่อนลอย หรือเป็นเรื่องการปล่อยให้อารมณ์เป็นใหญ่เหนือจิตใจและนำไปใช้ในชีวิตจริงไม่ได้ ซาร์ตร์ได้แสดงความจริงจิ่งในการเสนอความคิดยกย่องคุณค่าของความเป็นมนุษย์ มิใช่ลดค่าของความเป็นมนุษย์ให้กลายเป็นผู้ใช้เสรีภาพอันเหลวไหลไร้ระเบียบกฎเกณฑ์ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริง สภาพเช่นนั้นคงจะเลวร้าย เท่ากับหรือยิ่งร้ายกว่าปล่อยให้มนุษย์มีแนวความคิดยกย่องสารัตถะให้มีความสำคัญเหนือชีวิตมนุษย์เสียอีก ความรับผิดชอบคือการยอมรับว่า ตัวเองเป็นผู้กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยตัวเอง และยินดีรับผลของการกระทำนั้น นอกจากนั้นความรับผิดชอบยังหมายถึงการใช้สัมปชัญญะพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกระทำในแต่ละครั้งอีกด้วย (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:15-16) เสรีภาพทำให้คนต้องรับผิดชอบ เพราะเมื่อทำอะไรลงไปจะหนีความรับผิดชอบนั้นไม่ได้ ความรับผิดชอบนี้มีไว้เป็นความรับผิดชอบต่อหน้าที่ หรือ

รับผิดชอบต่อกันแต่เป็นความรับผิดชอบต่อตนเองว่าที่ฉันทำอย่างนั้น เป็นเพราะฉันเลือกเอง ความรับผิดชอบอันนี้ทำให้คนเราพยายามปกปิดเสรีภาพของตนและพยายามที่จะหลอกตัวเองว่าไม่มีเสรีภาพ ชาร์ตร์เรียกความรู้สึกหรือสิ่งที่คนสร้างขึ้นมาจากใจเพื่อปกปิดความกังวลใจของตนเองว่า Bad Faith ซึ่งแปลว่า **ความสำคัญผิดที่เลว** คำ ๆ นี้เป็นศัพท์บัญญัติ แต่ในความจริง หมายถึง การหลอกตัวเอง (Self-deception) (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2536 : 22)

4.2.2 รูปแบบของการหลอกตัวเอง (Patterns of Bad Faith)

ในหนังสือ Being and Nothingness ชาร์ตร์ได้แนะนำเอาไว้ว่า หากเราต้องการที่จะขจัดความยุ่งยากเกี่ยวกับการหลอกตัวเองของมนุษย์ ก็ควรที่จะพยายามพิจารณารูปแบบต่างๆของการหลอกตัวเองให้ลึกซึ้ง ซึ่งการย้อนกลับไปพิจารณาคำอธิบายของผู้คนในรูปแบบต่างๆเหล่านี้จะช่วยให้เราได้เข้าใจคำถามที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมถึงเงื่อนไขสำหรับความเป็นไปได้ในการหลอกตัวเองว่า “อะไรคือลักษณะที่มีอยู่ของมนุษย์ที่สามารถจะหลอกตัวเองได้?” (Sartre,1986:55) ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ ชาร์ตร์ได้ให้หลายตัวอย่างของปัจเจกบุคคลผู้หลอกตัวเองเอาไว้ ได้แก่ หญิงผู้ประสงค์จะเป็นคนรัก (woman and her would-be lover) บริกรในร้านอาหาร (the waiter in café) คนรักร่วมเพศ (the homosexual) ผู้เปี่ยมไปด้วยความจริงใจ (the champion of sincerity) (Bell, 1989:73) ซึ่งแต่ละตัวอย่างจะช่วยให้เราได้เห็นถึงการหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบโดยการหลอกตัวเองในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ :-

1) การเล่นตามบทบาท (The Role-Playing)

การเล่นไปตามบทบาทหรือการเล่นละคร คือรูปแบบหนึ่งของการหลอกตัวเอง ชาร์ตร์ได้ยกตัวอย่างบริกรในร้านอาหารเอาไว้ โดยเขาได้เชื่อเชิญให้พิจารณาไปพร้อมกันว่า ตัวอย่างของบริกรในร้านอาหาร มีวิธีการหลอกตัวเองอย่างไร ตามความเห็นของชาร์ตร์แล้ว พนักงานเสิร์ฟที่แสดงออกมากเกินงาม อย่างเช่นการเคลื่อนไหวไปมาอย่างคล่องแคล่วรวดเร็ว กริยาท่าทางที่ต้องโค้งอย่างถ่อมตน แวตอันเปล่งประกายในห้วงยามที่ลูกค้าสั่งอาหาร น้ำเสียงอันสุภาพอ่อนหวานที่กล่าวขอบคุณ การเดินด้วยท่าทางอันยึดตรงตลอดเวลาไม่ผิดอะไรกับหุ่นยนต์ รวมทั้งมือและแขนที่เคลื่อนไหวอย่างคล่องแคล่วแผ่วเบา ทั้งหมดทั้งหมดที่บริกรได้แสดงออกไปนั้น ชาร์ตร์เห็นว่ามัน เหมือนกับที่เราเล่นเกมที่สวมบทบาทว่าตนเองเป็นพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารนั่นเอง (Sartre,1986:59) ซึ่งว่าตามความจริงแล้วเขาไม่ใช่บริกรสักหน่อย เขาเป็นคนที่มีความเสรีภาพในการตัดที่จะทำอะไรก็ได้ แต่เขาพยายามที่จะคิดและหลอกตัวเองว่าฉันคือบริกรเพราะฉะนั้นการกระทำของฉัน จึงต้องเป็นไปตามที่สังคมเขากำหนดหรือให้คำนิยามไว้ว่า ฉันจะต้องทำอะไร ฉันกระทำไปตามบทบาทที่สังคมคาดหวังไว้ การกระทำของฉันไม่ใช่อยู่ที่การตัดสินใจของฉันแต่อย่างใด (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2536 : 24)

เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว การหลอกตัวเองในรูปแบบนี้ก็คือ รูปแบบที่ใช้หลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อการเลือกของตนเองในสถานการณ์ปัจจุบันที่กำลังเผชิญอยู่ โดยโยนความรับผิดชอบทั้งหมดที่เกิดจากการกระทำของตน ไปให้หน้าที่หรือบทบาทต่างๆที่กำลังปฏิบัติอยู่ ว่าเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

2) การเลือกที่จะไม่เลือก (A Choice not to Choose)

อีกรูปแบบหนึ่งของการหลอกตัวเอง ที่ชาร์ตรได้กล่าวเอาไว้คือ การใช้เสรีภาพที่จะไม่เลือก ตัวอย่างที่ชาร์ตรได้ให้เอาไว้ก็คือ หญิงสาวคนหนึ่งได้นัดกับชายหนุ่มไปเที่ยวด้วยกัน ทั้งๆที่สาวคนนั้นรู้สึกประสงคว่าผู้ชายคนนั้นชอบตนเอง แต่สาวได้หลอกตนเองว่าไม่มีอะไร เอาความเป็นมิตรไมตรีนั้นเก็บไว้ในใจและพยายามมองในแง่ดีตลอดเวลาที่คบกัน แต่แล้ววันหนึ่งก็ถึงคราวที่เธอจะต้องตัดสินใจ วันนั้นทั้งคู่ได้ไปนั่งอยู่ในร้านอาหาร ชายหนุ่มได้กุมมือหญิงสาว หญิงสาวรู้สึกว่าจะยังงั้นๆ กันแล้วเพราะท่าทีของชายหนุ่มดูเปลี่ยนไป วิธีหลอกตัวเองที่หญิงสาวใช้ก็คือ เธอนึกตัดไม้ของเธอออกจากตัวเอง โดยคิดไปว่ามีไม้ใช้ส่วนหนึ่งของฉัน เป็นเพียงสิ่งๆ หนึ่งซึ่งไม่ใช่ตัวฉัน และไม่เกี่ยวข้องกับฉัน เมื่อสิ่งๆ หนึ่งอยู่ในอีกสิ่งหนึ่งแล้ว ก็เป็นเรื่องของสิ่งๆ หนึ่งไม่ใช่ฉันที่จะต้องรับผิดชอบ เธอหยุดการตัดสินใจเลือกเสีย ไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น โดยทำเป็นไม่รู้เรื่องใด ๆ ซึ่งวิธีการนี้เรียกว่า การไม่ตัดสินใจ อันถือว่าเป็นการหลอกตัวเองโดยทำตัวเองให้เหมือนกับวัตถุสิ่งของ หรือตุ๊กตาในตู้โชว์ที่สวยแต่แต่ใครจะเอาไปใช้อะไรก็ได้ (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2536 : 24) สำหรับชาร์ตรแล้วเห็นว่า หญิงผู้สร้างทำเป็นรักผู้นี้ เป็นตัวแทนของมนุษย์แบบจอมปลอม ที่พยายามหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง โดยการเลือกที่จะไม่เลือก ซึ่งถือว่าเป็นการใช้เสรีภาพในทางลดทอนความเป็นมนุษย์ของตนเอง พวกเขาทักท้วงเอาไว้ว่าไม่สามารถกระทำอันใดหรือเปลี่ยนแปลงอันใดได้อีกแล้ว ซึ่งนั่นเท่ากับว่าพวกเขาพยายามกระทำตนเองให้มีความหมายเช่นเดียวกับวัตถุ (Cox,2006:134) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การลดทอนตนเองให้มีความหมายเช่นเดียวกับวัตถุนั้น ก็คือรูปแบบหนึ่งของการหลอกตัวเองเพื่อที่มนุษย์จะได้ไม่ต้องมารับผิดชอบต่อการตัดสินใจเลือกของตน และเมื่อเราพิจารณาถึงการหลอกตัวเองในรูปแบบนี้ให้ชัดเจนแล้วจะเห็นว่า ในสถานการณ์ต่างๆที่พวกเขากำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ พวกเขาจะใช้เสรีภาพในการเลือกเพื่อที่จะไม่ต้องเลือกอะไร ซึ่งการใช้เสรีภาพเช่นที่วาก็มีความหมายเท่ากับว่า พวกเขา กำลังทำตนเองให้มีสภาพเช่นเดียวกับวัตถุนั่นเอง

3) ไม่สัตย์ซื่อต่อตัวเอง (Insincerity)

การไม่ซื่อสัตย์ต่อตนเองถือว่าเป็นอีกหนึ่งรูปแบบของการหลอกตนเอง ซึ่งชาร์ตรได้ยกตัวอย่างของคนรักร่วมเพศ (homosexual) เอาไว้ใน Being and Nothingness ว่าบ่อยครั้งที่คนรักร่วมเพศเกิดความรู้สึกผิดจนยากที่จะตัดทอนได้ และการดำรงอยู่ของเขาที่ทั้งหมดนั้นก็จะถูกนำมาพิจารณาที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกดังกล่าวนี้ สิ่งหนึ่งที่พอจะคาดเดาล่วงหน้าได้อย่างทันทีว่าเขาตกอยู่ในภาวะของการหลอกตัวเองก็คือ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นกับเขาบ่อยๆว่า หวังยามที่เขาตระหนกอย่างลึกซึ้งถึงความโน้มเอียงไปสู่พฤติกรรมรักร่วมเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขณะที่ยอมรับในแต่ละครั้งว่าตนเองได้ประพฤติผิดศีลธรรม[รักร่วมเพศ] เขาก็จะรู้สึกผิดอีกเช่นเดียวกันที่ปฏิเสธว่าตนเองเป็น “เกย์” ในกรณีของเขานั้นมันช่างแปลกประหลาดและไม่ปกติ คือว่าเขาจะโยนความผิดของพฤติกรรมรักร่วมเพศนี้ว่าเป็นชะตากรรมอันแสนรันทด อีกทั้งความผิดทางศีลธรรม[รักร่วมเพศ]ทั้งหมดทั้งมวลนี้มันก็เป็นเพียงวันวานที่ผ่านไปแล้ว คนรักร่วมเพศเหล่านี้ถูกอธิบายผ่านมโนทัศน์บางอย่างเกี่ยวกับความสวยงามซึ่งบรรดาเหล่าสตรีไม่สามารถตอบสนองความต้องการของพวกเขาได้ เราควรเข้าใจว่านี่คือผลของการแสวงหาอย่างร้อนรนยิ่งกว่าจะเป็นนิสัยที่โน้มเอียงอย่างฝังรากลึกของพฤติกรรมรักร่วมเพศของเขาเอง (Sartre,1986:63)

คนรักร่วมเพศคือตัวแทนของบรรดาเหล่ามนุษย์ผู้จอมปลอมทั้งหลาย ที่ตระหนักว่าพวกเขาไม่ได้เป็นคนรักร่วมเพศในความหมายของการเป็นมัน ผู้คนเหล่านี้จะพยายามหลีกเลี่ยงที่จะเอ่ยถึงความรับผิดชอบใดๆต่อการกระทำที่เกิดขึ้นในอดีต โดยการป่าวประกาศว่าพวกเขาไม่ได้เป็นอดีตในความหมายเช่นเดียวกับที่ โตะไม่ได้เป็นแก้อี้ ถึงแม้ว่าคนรักร่วมเพศจะไม่ได้เป็นอดีตของเขา – มิใช่การติดอยู่ในความบังเอิญที่ไม่ได้เลือก (facticity) ของเขา – ไม่ได้เป็นในแบบที่มีความหมายเช่นเดียวกับการเป็นมัน ถึงกระนั้นก็ตาม トラบโดที่เขายืนยันมันว่าเป็นส่วนหนึ่งของเขาโดยข้อเท็จจริงที่ว่า เขาจะต้องก้าวข้ามมันอย่างต่อเนื่องเพื่อไปสู่อนาคต ก็ถือว่าเขายังจุ่มจมอยู่กับความบังเอิญที่ไม่ได้เลือก สำหรับชาร์ตแล้วเห็นว่า แม้คนรักร่วมเพศจะมีการรับรองความจริงที่ว่า เขาไม่ได้เป็นอะไรในความหมายของการเป็นมัน โดยที่กักเอาว่า ตอนนี้เขาก็คือ ผู้ข้ามไปสู่สิ่งที่ดีกว่าของตนเองในความหมายของการเป็นมัน โดยการปฏิเสธว่า เขาอยู่เหนือการติดอยู่ในความบังเอิญที่ตนไม่ได้เลือกแล้ว (Cox,2006:134)

ผู้ที่ปฏิเสธว่าตนเองเป็นคนรักร่วมเพศ ทั้ง ๆ ที่ยอมรับว่าตนเองเคยมีการกระทำของคนรักร่วมเพศมาแล้ว ก็จัดได้ว่าเป็นคนขาดความจริงใจ เพราะเขาปฏิเสธการกระทำของตนในอดีต ไม่ยอมรับว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำของตน – เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของตนที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้แล้ว อดีตเป็นสิ่งที่เขาต้องยอมรับ เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงแล้ว แต่ความหมายของอดีตเป็นเรื่องที่เขาจะต้องเป็นผู้เลือกเอง ดังนั้นสิ่งที่เขาควรทำให้สมกับที่เป็นมนุษย์ก็คือ ยอมรับความจริงว่าเขาเคยมีพฤติกรรมเช่นคนรักร่วมเพศมาแล้ว และการที่เขายังคงเป็นคนรักร่วมเพศอยู่ในเวลานี้ ก็เพราะเขาตัดสินใจเป็นเอง และเขาอาจเลิกการตัดสินใจเช่นนี้เมื่อใดก็ได้ เขามีเสรีภาพที่จะยอมรับหรือปฏิเสธสภาพใด ๆ ของตน (พินิจ รัตนกุล,2549:100-101)

การหลอกตัวเองในรูปแบบของการไม่สัตย์ซื่อต่อตัวเองนั้น มักแสดงออกมาในลักษณะที่ว่า พวกเขาจะปฏิเสธความรับผิดชอบต่อการกระทำที่ได้เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีตของตนเอง โดยการอ้างว่าการกระทำต่าง ๆ นั้นก็เป็นเพียงอดีตที่เคยเกิดขึ้นและได้สิ้นสุดลงแล้ว ดังนั้น พวกเขาจึงไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องรับผิดชอบมัน ซึ่งหากพิจารณาให้ชัดเจนจะเห็นว่า คนที่ไม่มีความสัตย์ซื่อต่อตัวเองเหล่านี้ นอกจากพวกเขาจะไม่รับผิดชอบต่อการกระทำในอดีตของตนเองแล้ว แม้ในปัจจุบันพวกเขาก็ยังคงมีพฤติกรรมหลอกตัวเองเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วอย่างในอดีตอีกด้วย

4) ผู้เปี่ยมด้วยความจริงใจ (Champion of Sincerity)

ผู้เปี่ยมด้วยความจริงใจ เป็นตัวแทนของคนทั้งหลายที่เป็นเพียงมนุษย์จอมปลอม ที่พยายามหลีกเลี่ยงการพูดถึงความรับผิดชอบสำหรับอะไรที่พวกเขาเป็น โดยการประกาศว่า ฉันเป็นอะไรที่ฉันเป็น (I am what I am) ประการแรกมันแสดงให้เห็นว่าคนทั้งหลายที่ทำอย่างนั้นโดยการประกาศตัวว่า การกล่าวเช่นนี้ก็คือการพูดถึงความรับผิดชอบอย่างสมบูรณ์สำหรับพวกเขาเอง ทว่าจากการตรวจสอบอย่างละเอียดแล้วกลับแสดงให้เห็นว่ามีได้เป็นเช่นนั้นเลย กล่าวคือในการประกาศว่าฉันเป็นอะไรที่ฉันเป็น มนุษย์ที่จริงใจ (sincere people) กำลังพูดว่า มันช่วยไม่ได้ที่ฉันเป็นอะไรที่ฉันเป็น [มันเปลี่ยนแปลงอะไรไม่ได้หรอก ฉันก็เป็นของฉันอย่างนี้แหละ] ยิ่งกว่านั้นมุมมองในการกระทำของเขาเป็นเหมือนการแสดงของการเลือกของเขาที่พวกเขามีมุมมองต่อมัน แม้ว่าพวกเขาเป็นสาเหตุของปรากฏการณ์ที่ถูกกำหนดโดยธรรมชาติภายในหรือสาร์ตละ สำหรับการที่พวกเขาไม่มีความรับผิดชอบเหมือน

คนที่หลายที่เลือกที่จะไม่เลือก พวกเขาพยายามทำตัวพวกเขาเองให้มีความหมายเหมือนกับสิ่งในตัวเอง ในทัศนะของชาร์ตนั้น แผนการของความจริงใจมีแนวโน้มที่จะเป็นสิ่งที่ถูกทำให้ซับซ้อนอีกทั้งยังฉลาดแกมโกง โดยการที่มนุษย์สร้างตัวเองให้เป็นอะไรที่เขาเป็นเพื่อที่จะไม่เป็นมัน ความจริงใจคือแผนการของการหลอกลวง ในการสร้างตัวเองให้เป็นวัตถุที่เขาพิจารณา ผู้เปี่ยมด้วยความจริงใจทำตัวเองให้ห่างไกลจากตัวเองจากความเป็นวัตถุ นั้น โดยข้อเท็จจริงที่เขาพิจารณา มัน เขาระบุตัวเขาเองทั้งหมดด้วยสิ่งนั้นซึ่งพิจารณาว่าอะไรที่เขาประกาศก็จะเป็นตัวแทนในอดีตของเขา และเขาสลัดทิ้งความรับผิดชอบสำหรับตัวตนในอดีตของเขาโดยการหยุดพิจารณา (Cox,2006:134-135) เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว ความจริงใจ(Sincerity) ที่ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการหลอกลวงตัวเองนั้น แท้จริงแล้วก็คือการที่มนุษย์เชื่ออย่างสนิทใจว่าตนเองเป็นสิ่งที่หนึ่งสิ่งใดที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งการหลอกลวงตัวเองในรูปแบบนี้ พวกเขาจะปฏิเสธความรับผิดชอบต่อการกระทำในอดีตของตนเองอีกทั้งยังปฏิเสธการก้าวข้ามไปสู่ภาวะใหม่ที่จะปลดปล่อยตนเองออกจากการหลอกลวงตนเองอีกด้วย

4.3 ว่าด้วยการเป็นมนุษย์ที่แท้ (On Authenticity)

4.3.1 เสรีภาพกับความรับผิดชอบ (Freedom and Responsibility)

ตามทัศนะของชาร์ตแล้ว การเป็นมนุษย์ที่แท้จริงจะต้องยอมรับความจริงที่สำคัญยิ่งที่ว่า พวกเขามีเสรีภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบเสมอ มนุษย์ที่แท้สำหรับชาร์ตจะต้องสัมพันธ์อยู่กับการเผชิญหน้าต่อสภาพที่เป็นจริงรวมทั้งต่อความจริงที่เต็มไปด้วยความยากลำบากของมนุษย์อันยากที่จะเผชิญนั้นคือ ความจริงที่ว่าพวกเรามีเสรีภาพอย่างไรขอบเขต (Cox,2006:135) ชาร์ตเชิดชูเสรีภาพของมนุษย์อย่างสูงจนแทบจะกล่าวได้ว่าแนวคิดด้วยเสรี ของเขาสุดโต่งที่สุดเท่าที่เคยมีปรากฏมาในประวัติศาสตร์ของปรัชญา เสรีภาพมิใช่อุดมคติ ที่มนุษย์ควรแสวงหาหรือต่อสู้เพื่อให้ได้มา แต่เสรีภาพคือข้อเท็จจริงที่เป็นแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ดังที่ชาร์ตกล่าวว่า “เสรีภาพคือแก่นแท้ของชีวิตของข้าพเจ้า” เนื่องจากสัตว์เพื่อตัวเองเป็นสิ่งที่มันไม่เป็นและไม่เป็นสิ่งที่มันเป็น ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงตระหนักว่าเขามีเสรีภาพที่สมบูรณ์ เต็มที่ ไร้ขอบเขตจำกัด ไม่มีระดับ ซึ่งจะนำไปสู่ความรับผิดชอบที่มีลักษณะเดียวกันนี้ควบคู่กันไปด้วย (วิทยา เศรษฐวงศ์, 2536:31)

‘ความรับผิดชอบ’ คือการยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปและเต็มใจรับผลของการกระทำนั้น การใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบย่อมก่อให้เกิดการสร้างสรรค์มากกว่าการทำลาย เมื่อเรามีความรับผิดชอบต่อตัวเอง เราก็มิยอมให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดมาบั่นแ่่งชีวิตของเรา ในทางตรงข้าม เราพยายามให้ชีวิตของเราเป็นชีวิตของตัวเองเสรีภาพ-ชีวิตที่เราได้เลือกได้ตัดสินใจเองทุกระยะ-เป็นชีวิตที่เป็นผลจากการกระทำด้วยความตั้งใจของเรา ไม่ใช่จากอุบัติเหตุหรือความบังเอิญใด ๆ การกล่าวอ้างว่า ชีวิตมนุษย์เป็นทาสของอารมณ์ความรู้สึก สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ หรือเป็นเรื่องของ ‘พรหมลิขิต’ หรือ ‘ดวงดาว’ ต่าง ๆ นั้น เป็นการกล่าวแก้ตัวของคนที่ไม่มี ความรับผิดชอบต่อชีวิตของตัวเอง และต้องการให้สิ่งอื่นมาทำหน้าที่รับผิดชอบแทน (พินิจ รัตนกุล, 2549:94 ชาร์ตใช้สำนวนรุนแรงเพื่อชี้แจงให้หนักแน่นว่า “คนเราถูกสาปให้มีเสรีภาพ” นั่นคือจะทำอย่างไรก็ไม่วันจะพ้นเสรีภาพไปได้ แม้ไม่ยอมให้มีเสรีภาพก็ยังมีอยู่นั่นเอง ผู้ที่ยอมเป็นทาสก็ยังมีเสรีภาพอย่างช่วยไม่ได้ เพราะการยอมนั้นเองแสดงว่ามีเสรีภาพ เขาใช้เสรีภาพเพื่อยอมเสียเสรีภาพ รวมความว่าทุกคนมีเสรีภาพโดยจำเป็น แต่ที่ว่าคนเราส่วนมากใช้

เสรีภาพไม่ถูกต้อง นั่นคือการใช้เสรีภาพเพื่อเลี่ยงความรับผิดชอบ (กรีติ บุญเจือ, 2522:5) การที่ชาร์ตบอว่า “มนุษย์ถูกสาปให้มีเสรีภาพนั้น” ก็คือการยืนยันความคิดของมนุษย์ในแง่ที่ว่า เสรีภาพของมนุษย์มาพร้อมกับความรับผิดชอบอันหนักอึ้ง (เนื่องน้อย บุญเนตร, 2539:229)

จากคำอธิบายดังกล่าวจะเห็นว่า ในทัศนะของชาร์ตแล้วเสรีภาพจะมีค่าก็ต่อเมื่อมีความรับผิดชอบควบคู่ไปด้วยเสมอ ดังนั้นเสรีภาพที่ใช้ในความหมายในแง่ที่ว่า เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของการเป็นมนุษย์ที่แท้ นั้น จึงหมายถึงเสรีภาพที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกของตนเองทุกครั้งนั่นเอง

4.3.2 การตระหนักรู้สถานการณ์ที่ไม่ได้เลือก (Facticity) และการก้าวข้าม (Transcendence)

เสรีภาพคือ สิ่งสัมบูรณ์อันอนันต์ ชาร์ตปฏิเสธ แบบของลัทธิอัตนิยม จากนั้นเขาเองก็พยายามที่จะรับมือกับข้อโต้แย้งอันคลาสสิกที่ต่อต้านเสรีภาพสัมบูรณ์ พวกเขาหนดนิยามกล่าวว่า มนุษย์มิได้มีอิสระอย่างแท้จริงเลย เนื่องจากมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้การถ่ายทอดทางพันธุกรรมและแรงกดดันจากสิ่งแวดล้อม เสรีภาพของเขาถูกจำกัดโดยครอบครัว เชื้อชาติ ภาษา เพศ ฯลฯ ของเขาเอง ดูเหมือนว่ามนุษย์จะประสบกับการต้านทานอยู่ทุกแห่งหน เพื่อคัดค้านข้อโต้แย้งเหล่านี้ ชาร์ตได้ตอบโต้ว่า ประการแรกนั้น เสรีภาพของมนุษย์นั้นมิได้หมายถึงความสามารถในการบรรลุถึงสิ่งที่เขาปรารถนา “หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า ความสำเร็จไม่ได้เป็นสิ่งสำคัญต่อเสรีภาพเลย” แนวคิดทางปรัชญาเสรีภาพ ซึ่งชาร์ตยอมรับนั้นหมายถึงเฉพาะ “การมีอิสระในการเลือก” (Medhidhammaporn, 1988:67-68) ตามความเป็นจริง มนุษย์ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งที่กำหนดให้ สิ่งกำหนดให้ (The given) คือสิ่งที่มีอยู่และแวดล้อมมนุษย์อยู่โดยธรรมชาติ เมื่อมนุษย์เกิดขึ้นมนุษย์ก็รู้ว่ามีอยู่ มันจะมีต้นกำเนิดมาอย่างไรเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหาคำตอบได้ เหมือนกับการเกิดของมนุษย์ สิ่งกำหนดให้มี อาทิเช่น ต้นไม้ ทะเล ภูเขา อากาศ เสรีภาพเกิดขึ้นได้โดยการทำลายคุณค่าของสิ่งที่กำหนดให้ จนทำให้มนุษย์สามารถมีอิทธิพลเหนือสิ่งกำหนดให้ นำสิ่งเหล่านี้มาเป็นปัจจัยในการกระทำของมนุษย์ โครงการที่สร้างขึ้นมาจากข้อเท็จจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เพราะฉะนั้นความเป็นไปที่มีอยู่บนโลกอาจทำให้มนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาสำคัญต่าง ๆ คือ ปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพกับข้อเท็จจริง (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:33)

โดยเหตุที่สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเช่นนี้ เราจึงชอบคิดว่าสิ่งแวดล้อมมีอำนาจต่อการตัดสินใจของเราในปัจจุบัน ในความเป็นจริงแล้ว การที่สิ่งแวดล้อมมีอำนาจเช่นนี้ได้ก็เพราะเราเลือกให้เป็นเช่นนั้น (พินิจ รัตนกุล, 2549:90) สิ่งที่กำหนดให้โดยตัวมันเองแล้วไม่ได้ยับยั้งเสรีภาพเลย มันมีสภาพกลาง ๆ (Medhidhammaporn, 1988: 68) สิ่งที่กำหนดให้ เป็นส่วนหนึ่งในสิ่งที่ไม่ได้เลือกของเสรีภาพซึ่งตามทัศนะของชาร์ต นั้น facticity ประกอบไปด้วยสถานการณ์ 5 ประการ ดังนี้:

1) สถานที่ (Place)

“สถานที่” คือสถานที่ ณ ปัจจุบันที่มนุษย์อาศัยอยู่ รวมถึงสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์เคยอยู่อาศัย ตลอดถึงสถานที่ซึ่งมนุษย์ถือกำเนิดขึ้นมา สถานที่ของมนุษย์นั้นเริ่มตั้งแต่สถานที่อันเป็นภูมิลำเนาไปจนถึงสถานที่อื่น ๆ ด้วย (Mererk, 1988:74) สถานที่ที่เป็นสถานการณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญต่อเสรีภาพมาก เป็นไปไม่ได้ที่เรา

จะอยู่อย่างไม่มีพื้นที่ เหตุผลนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์พื้นฐานระหว่างมนุษย์กับโลก โลกเป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้ มนุษย์จะต้องรู้จักโลกเหมือนกับรู้จักบ้านของตนเอง แม้ว่าสถานที่ที่จะเป็นสิ่งที่ถูกจัดมาให้มนุษย์ (ถึงมนุษย์มาสู่โลกนี้โดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุก็ตาม) แต่มนุษย์มีเสรีภาพที่จะมีอำนาจเหนือสถานที่ได้ และรู้จักใช้มันให้เป็นประโยชน์ต่อเสรีภาพของเรา (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:40-41)

2) อดีต (Past)

อดีตจัดว่าเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของสถานการณ์แห่งการมีอยู่ของมนุษย์ เพราะการมีอยู่ต้องมีอยู่ในช่วงเวลา มิใช่มีอยู่อย่างปัจจุบันทันด่วนแล้วหายไป ดังนั้นอดีตจึงจำเป็นต้องมีอยู่ด้วยเหมือนกัน (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:43) อดีตคือสิ่งที่มนุษย์เคยเป็น อีกทั้งการดำรงอยู่ในปัจจุบันของมนุษย์นั้น ก็ไม่สามารถแยกขาดจากอดีตได้ (Mererk, 1988:75) ดังที่ชาร์ตร์ได้กล่าวไว้ใน Being and Nothingness ไว้ว่า

“หากปราศจากอดีตแล้วข้าพเจ้าจะไม่สามารถเข้าใจตัวเองได้ ยิ่งกว่านั้น ข้าพเจ้ากลับไม่สามารถคิดถึงสิ่งใดๆ ที่สัมพันธ์กับข้าพเจ้าได้เลยหากปราศจากอดีตเช่นกัน เนื่องจากว่า ขณะที่ข้าพเจ้าคิดเกี่ยวกับข้าพเจ้าว่าเป็นอะไรนั้น ข้าพเจ้าต้องคิดถึงการเป็นในอดีตด้วย” (Sartre,1986:496)

อดีตเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่เกิดและสิ้นสุดลงแล้ว เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เมื่อมีคนพูดถึงเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของเรา เช่นพูดว่าเราเป็นพ่อที่ดี หรือเป็นคนขี้เมาหย่าเปะนั้น ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของอดีตมากกว่าชีวิตปัจจุบันเพราะอดีตมีสภาพเช่นเดียวกับวัตถุ คือมีลักษณะตายตัวแน่นอน เป็นอยู่อย่างใดก็เป็นอยู่เช่นนั้นเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่ในปัจจุบันเรามีเสรีภาพเต็มที่ เสรีภาพที่มีอยู่นี้ทำให้เราไม่มีลักษณะเฉพาะตายตัวอยู่ในตัว ชีวิตเราพุ่งไปข้างหน้าตลอดเวลา เราสามารถทำตัวให้ตรงข้ามกับการเป็น ‘พ่อที่ดี’ หรือ ‘คนขี้เมาหย่าเป’ ได้ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่สำหรับอดีต เป็นส่วนของชีวิตที่เราไม่มีเสรีภาพจะเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรได้ สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วก็ต้องเกิดขึ้นแล้ว เราทำอะไรไม่ได้ (พินิจ รัตนกุล, 2549:71)

ชาร์ตร์แสดงทัศนะว่า ถึงแม้ว่าอดีตจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ แต่ก็ไม่ได้มีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจเลือกของสัมปชัญญะของมนุษย์ มนุษย์จะปฏิเสธการมีอยู่ของอดีตไม่ได้ เช่นเดียวกับมนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธการมีอยู่ของสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่กำหนดให้ เป็นข้อเท็จจริงสำหรับการมีอยู่ของมนุษย์ มนุษย์ต้องรับรู้การมีอยู่ของมัน แต่สามารถเลือกที่จะให้หรือไม่ให้ความสำคัญแก่อดีตได้ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:47) ขณะเดียวกันเราคงต้องยอมรับด้วยว่า ในแง่หนึ่ง อดีตเองก็มีศักยภาพที่จะเป็นอนาคตอยู่ในตัวเองด้วย ในความหมายนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นและสิ้นสุดลงแล้วอาจเกิดขึ้นซ้ำใหม่อีกได้ ศักยภาพเช่นนี้ของอดีตอาจทำให้เราวิตกกังวลไม่สบายใจขึ้นมาได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เราในอดีตไม่ดี หรือไม่มีความสุข เรากลัวว่าสิ่งนี้อาจเกิดขึ้นมาอีกอย่างไรก็ตาม เราต้องอย่าลืมว่า ศักยภาพนี้ของอดีตจะกลายเป็นความเป็นจริงขึ้นมาได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการเลือกและการกระทำของเราในปัจจุบันมากกว่าสิ่งอื่นใด การมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันทำให้เรามีเสรีภาพที่จะให้สิ่งที่เกิดขึ้นมาและสิ้นสุดลงแล้วในอดีตเกิดขึ้นมาอีกหรือไม่ หากไม่ต้องการให้อดีตเกิดซ้ำขึ้นอีก เราก็ต้องหาทางป้องกันเสียแต่เนิ่น ๆ เช่น ปรับปรุงตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นกว่าเก่า ใช้อดีตเป็นบทเรียนสำหรับความผิดพลาดของชีวิต (พินิจ รัตนกุล, 2549:71-72)

3) สิ่งแวดล้อม (Environment)

สิ่งแวดล้อม มิได้หมายถึงสถานที่ซึ่งเราครอบครองอาศัยอยู่ ทว่าคือสรรพสิ่งสิ่งๆ ที่รายล้อมเราอยู่ ตามมุมมองของชาร์ตนั้นเห็นว่า สิ่งแวดล้อมก็เหมือนกับสถานที่ คือทั้งคู่ล้วนมีสภาพที่เป็นกลางไม่ได้เป็นสิ่งที่ช่วยเหลือหรือเป็นอุปสรรคสำหรับมนุษย์ (Medhidhammaporn, 1988:70) สิ่งแวดล้อมคือข้อเท็จจริงอีกอย่างหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับอรรถภาวะของมนุษย์ เมื่อมนุษย์จะกระทำการใดมนุษย์ก็ต้องกระทำในสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดการกระทำขึ้นโดยไม่มีสิ่งแวดล้อม ชาร์ตแสดงทัศนะว่า สิ่งแวดล้อมมิได้เป็นสิ่งที่จะมาจำกัดเสรีภาพ แม้ว่าสิ่งแวดล้อมบางอย่างจะเป็นอุปสรรคต่อการกระทำของเรา อย่างเช่นเราต้องการจะถีบรถจักรยานไปยังเมืองข้างหน้าให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ถ้าบังเอิญยางรถจักรยานแบนเสียก่อน แสงแดดร้อนจัด ลมพัดปะทะตัวแรงไป สิ่งที่ไม่ได้คาดการณ์ล่วงหน้าที่เกิดขึ้นนี้แหละคือสิ่งแวดล้อม ที่จะทำให้จุดหมายไม่ประสบผลสำเร็จ โครงการแห่งจุดมุ่งหมายแต่ละโครงการจะต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและเลือกใช้วิธีการอย่างเสรีเพื่อให้จุดหมายสำเร็จตามเจตจำนงที่ได้ตั้งไว้ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2526:49)

ในการทำงานเดียวกัน สิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ข้อบังคับและกฎจรรยาต่าง ๆ โดยตัวมันเอง สิ่งเหล่านี้ไม่มีอำนาจที่จะมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของเรา คำสั่ง ‘ห้ามเข้า’ หรือ ‘ห้ามเดินลาดสนาม’ จะมีความหมายก็ต่อเมื่อเรายอมรับและปฏิบัติตาม หากเราเลือกจะไม่เชื่อฟัง คำสั่งนั้นก็ไม่มีความหมายเป็นแค่ตัวที่อยู่บนแผ่นป้ายเท่านั้น ระบบของสังคมก็เช่นกัน เราไม่จำเป็นต้องอยู่ในระบบของสังคมใดที่เราไม่ชอบ แม้แต่ในระบบการปกครองของพระราช เราก็ยังมีทางเลือก เช่น เลือกที่จะอยู่ภายใต้การปกครองระบบนี้หรือย้ายไปอยู่ที่อื่น ถึงแม้ว่าการกระทำตามการตัดสินใจจะยากลำบาก หรือแทบจะเป็นไปไม่ได้ แต่การที่เราสามารถเลือกได้นั้น เป็นสิ่งสำคัญมากกว่า (พินิจ รัตนกุล, 2549:91-92)

4) คนใกล้ชิด (Fellowman)

มันเป็นไปไม่ได้ว่าในโลกใบนี้ จะมีเพียงแค่มนุษย์เท่านั้นที่จะให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ เพียงลำพัง การมีชีวิตอยู่ในโลกของมนุษย์นั้น คนอื่นๆ (คนใกล้ชิด) พวกเขาต่างก็ให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ในโลกด้วยเช่นกัน (Medhidhammaporn, 1988:70) ชาร์ตกล่าวว่า เป็นเรื่องธรรมดาที่มนุษย์จะต้องเกี่ยวพันอยู่ในโลก ซึ่งมีบางสิ่งที่มีความหมายในตัวของมัน โดยที่เสรีภาพของเรายังไม่ได้ให้ความแก่สิ่งเหล่านั้น ในกรณีสามารถอธิบายได้ว่าโลกของเราแบ่งออกได้ 2 สภาพ คือ สภาพหนึ่งมีสิ่งที่มีความหมายโดยตัวเราเป็นผู้ให้แก่นั้น กับอีกสภาพหนึ่งมีสิ่งซึ่งเราไม่ได้ให้ความหมายแก่สิ่งเหล่านั้นด้วยตัวเราเอง เราเพียงแต่พบว่าเราได้เป็นเจ้าของโดยเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นเมื่อมีผู้ถามว่าสิ่งที่มีอยู่ ทั้งที่มีอยู่ดั้งเดิม กับสิ่งซึ่งเพิ่งสร้างขึ้นใหม่ รวมทั้งบุคคลอื่นด้วย มีความหมายต่อสถานการณ์ของเราหรือไม่ คำตอบก็คือมี เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เรายอมรับเข้ามาอยู่ในสถานการณ์ของเรา ในบางครั้งการมีอยู่ของบุคคลอื่นสร้างความทุกข์ให้แก่ตัวเราเอง เพราะการมองของบุคคลอื่นทำให้ตัวเราเองกลายเป็นวัตถุสำหรับคนอื่นไป ตัวเราเองกลายเป็นสิ่งที่มีฐานะเช่นเดียวกับสัตว์ในตัวเองที่มีบุคคลอื่นมาให้คุณค่า แต่โดยธรรมชาติมนุษย์เป็นสิ่งที่สัมผัสปัญญา ย่อมไม่พอใจที่มีฐานะเช่นนี้ในการมองของบุคคลอื่น ทางออกในกรณีนี้ของมนุษย์คือการประการชาติพันธุ์ขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนมีฐานะความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

สามารถอยู่ในสังคมร่วมกันได้ด้วยความเข้าใจกัน และมีความรับผิดชอบต่อกันเพื่อรักษาคุณค่าของชาติพันธุ์มนุษย์ ซึ่งก็คือการมีอยู่ของมนุษย์นั่นเอง แต่ถ้าหากมนุษย์กระทำการโดยมุ่งเชิดชูชาติพันธุ์ ชนชั้น หรือ สัญชาติในลักษณะที่เป็นนามธรรมแยกออกจากตัวมนุษย์ ชาร์ตส์ถือว่าเป็นการหลอกตัวเอง เพราะการกระทำในลักษณะ เช่นนั้นเกิดจากความเข้าใจผิดตรงที่มนุษย์ได้ลดคุณค่าของตัวเองลง แล้วไปยกคุณค่าความสำคัญให้ชาติพันธุ์หรือ สัญชาติ ซึ่งอันที่จริงเป็นสิ่งที่เกิดจากตัวมนุษย์ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:49)

5) ความตาย (Death)

ความตายเป็นสถานการณ์อีกอย่างหนึ่งของโครงสร้างของการมีอยู่ของมนุษย์ แต่ความตายเป็นสถานการณ์ที่จะนำชีวิตไปสู่สภาพว่างเปล่า ซึ่งเป็นขั้นสุดท้ายของโครงสร้างของชีวิตที่ดำเนินติดต่อกันไปเป็นลำดับ เมื่อชีวิตดำเนินไปถึงความตาย ชีวิตของมนุษย์จะอยู่ในสภาพที่หยุดอย่างสมบูรณ์ ไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งใด ขึ้นมาได้อีกแล้ว เพราะในความตายมนุษย์จะไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งใดเลย คงมีแต่เพียงความไม่เป็นมนุษย์ (the non-human) ซึ่งไม่มีขอบเขตจำกัดที่แน่นอน และอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถทำนายได้ว่า หลังจากตายแล้วมนุษย์ จะเป็นเช่นไร (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:62)

ชาร์ตส์ถือว่า ความตายไม่ใช่เป็นเรื่องของสฤติหรือนามธรรมที่จะมาถกเถียงกันเล่น แต่ความตายเป็นเรื่องของคนแต่ละคน เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญด้วยตัวเอง ความตายและการเกิดเป็นสภาวะที่เราต้องยอมรับ เพราะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การเกิดเป็นการเริ่มต้นของชีวิต ความตายเป็นเสมือนกำแพงที่ขวางกั้นอยู่ข้างหน้าชีวิต เป็นเขตจำกัดของชีวิต แต่ชาร์ตส์ไม่ต้องการให้ความตายมาใช้อำนาจเหนือชีวิต หรือมาบั่นแ่่งชีวิตให้มีรูปแบบอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้เป็นเพราะความตายมีอำนาจเช่นเดียวกับอดีต คือสามารถสร้างลักษณะเฉพาะ ลักษณะหนึ่งลักษณะใดที่ตายตัวแน่นอนให้แก่ตัวเรา และเมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้ว เราจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขไม่ได้ เมื่อเราตายไปก็จะมีสภาพเช่นเดียวกับวัตถุทั้งหลาย ไม่มีชีวิตจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเสรีภาพอีกต่อไป ดังนั้นเมื่อยังมีชีวิตอยู่ เราจึงควรพุ่งตัวเองออกไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลา เรามีเสรีภาพเต็มที่ที่จะรังสรรค์ปั้นแต่งชีวิตของเรา เราสามารถลบล้างคำพูดของคนอื่นที่เกี่ยวกับตัวเราได้ โดยทำตัวให้มีลักษณะตรงข้ามกับที่เขาพูดถึง เราต้องไม่ลืมว่า ลักษณะหนึ่งลักษณะใดที่ติดตัวเราอยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นสิ่งชั่วคราวเท่านั้น เราจะยังคงลักษณะนี้อยู่ต่อไปหรือไม่ นั้น เป็นเรื่องการตัดสินใจของเราเอง ด้วยเหตุนี้การมีชีวิตอยู่จึงเป็นสิ่งที่ดี เพราะทำให้เรามีเสรีภาพที่จะปั้น ตัวเองให้เป็นไปตามความต้องการได้ ผู้อื่นจึงไม่อาจมีอำนาจเหนือเรา แต่เมื่อเราตายไปในขณะที่เรามีลักษณะหนึ่งลักษณะใดติดตัวอยู่ เราก็จะมีลักษณะเช่นนั้นตลอดไป ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ด้วยเหตุนี้ความตาย จึงไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์ต้องการ ความตายทำให้เราตกอยู่ในอำนาจของคนอื่นโดยสิ้นเชิง เขาจะพูดอะไรเกี่ยวกับตัวเราก็ได้ตามใจชอบ เราไม่สามารถจะปกป้องตัวเราต่อไปได้ เช่นเมื่อสมัยมีชีวิตอยู่ (พินิจ รัตนกุล, 2549:73-75)

สรุปได้ว่า สถานการณ์ก็คือทุกสิ่งทุกอย่างที่แวดล้อมการมีอยู่ของมนุษย์แต่ละคน จนดูเหมือนว่า สถานการณ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกของมนุษย์ ทั้งนี้ก็เพราะเมื่อเราจะตัดสินใจว่าการกระทำใดมีเสรีภาพหรือไม่ ก็ต้องพิจารณาถึงสภาพข้อเท็จจริงของสถานการณ์ของการกระทำนั้นประกอบด้วย ซึ่งในบางที่ชาร์ตส์ใช้ ในความหมายของคำว่า “สิ่งกำหนดให้” ตามธรรมชาติ โดยเขากล่าวว่าสิ่งกำหนดให้ปรากฏออกมาในหลายทาง

แต่ก็มีเอกภาพอันสมบูรณ์คือ แสดงออกมาเป็นสถานที่ อดีต สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น เป็นต้น เนื่องจากชาร์ตร์สร้างปรัชญาเพื่อยกย่องให้ความมีอยู่ของมนุษย์มีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด เขาจึงพยายามอธิบายสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ แล้วเน้นให้เห็นว่าสถานการณ์เป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ต้องยอมรับ มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวิ, 2526:64)

อย่างไรก็ตาม มนุษย์ที่แท้ในมุมมองของชาร์ตร์นั้น นอกจากจะต้องตระหนักถึงการดำรงอยู่ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้นแล้ว เขายังจะต้องสามารถก้าวข้าม (Transcend) ไปสู่ความเป็นไปได้ (Possibility) ต่าง ๆ ของสภาพการณ์อื่น ที่ซึ่งแตกต่างจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่อีกด้วย กล่าวคือ มนุษย์ที่แท้ในความหมายของชาร์ตร์จะต้องปฏิเสธการหลอกตนเอง (Bad Faith) อย่างสิ้นเชิงว่า ตนเองไม่มีเสรีภาพที่จะตัดสินใจเลือกด้วยเหตุว่ามีสิ่งกำหนดให้ต่าง ๆ ที่ตนเองไม่ได้เลือกเหล่านี้มาเป็นอุปสรรค ในทางตรงข้าม มนุษย์ที่แท้จะต้องสำนึกถึงถึงการมีอยู่ของตนเองในแต่ละสถานการณ์ เพื่อที่จะได้ใคร่ครวญถึงสภาพการณ์อันเป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จากนั้นก็ต้องลงมือกระทำเพื่อที่จะก้าวข้ามไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้

4.4 สรุป

ในมุมมองของชาร์ตร์นั้นมองว่า มนุษย์ที่แท้จริงจะต้องตระหนักถึงการดำรงอยู่ของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ อีกทั้งยังตระหนักถึงเสรีภาพในการเลือกของตนเอง ในทางตรงกันข้าม เมื่อไรก็ตามที่มนุษย์ยอมให้ผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมมาเป็นตัวกำหนดการเลือกของตัวเอง เมื่อนั้นก็เท่ากับว่า เขาได้สูญเสียความเป็นมนุษย์ในความหมายของการเป็นมนุษย์ที่แท้จริงไปจนหมดสิ้นแล้ว อย่างไรก็ตาม การสูญเสียความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงนั้น ก็มีสถานะที่ถาวรอันอาจเปลี่ยนแปลงได้ เพราะมนุษย์มิใช่วัตถุหรือสิ่งในตนเอง (Being-in-itself) ทว่ามนุษย์คือสิ่งเพื่อตัวเอง (Being-for-itself) ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีเสรีภาพ มีจิตสำนึก อีกทั้งยังมีศักยภาพที่จะลงมือปฏิบัติเพื่อก้าวข้ามจากภาวะอันจ่อมจมน (การหลอกตัวเอง) ไปสู่ภาวะที่ดีกว่าได้ เหนือสิ่งอื่นใด มนุษย์ที่แท้จริงในมุมมองของชาร์ตร์นั้น จะต้องเป็นมนุษย์ผู้มีความรับผิดชอบควบคู่ไปกับเสรีภาพเสมอ

5. เอกสารอ้างอิง

- กীরติ บุญเจือ.(2522). **ชุดพื้นฐานปรัชญา แก่นปรัชญาปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2536). **เปรียบเทียบแนวคิดพุทธศาสนากับชาร์ตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศยาม
- พินิจ รัตนกุล. (2549). **ปรัชญาชีวิตมอง-ปอล ชาร์ตร์**. พิมพ์ครั้งที่6 . กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์สามัญชน.
- วิทยา เศรษฐวงค์. (2536). **แนวคิดของชาร์ตร์ว่าด้วยความรับผิดชอบ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2526). **ปรัชญาเอ็กซิสเตนเชียลลิสม์**. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักพิมพ์วลี.
- อีริค ฟรอมม์. (2539). **หนีไปจากเสรีภาพ, สมบัติ พิศสะอาด แพล**, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ: มูลนิธิเด็ก.
- Bell. L.A. (1989). **Sartre's Ethic of Authenticity**. Tuscaloosa: The University of Alabama press.
- Cox. G. (2006). **Sartre A Guide for the Perplexed**. London: MPG Books Ltd,
- Medhidhammaporn. P. (1988). **Sartre's Existentialism and Early Buddhism**. Bangkok : Buddhadhamma Foundation.
- Mererk. P.P. (1988). **Selflessness in Sartre's Existentialism and Early Buddhism**. Bangkok : Mahachulalongkorn Buddhist Universtity.
- Sartre. J.P. (1986) **Being and Nothingness**. Trans. Hazel e. barnes. London : Methuen.

Conscience Problems in Les Misérables Novel of Victor Hugo

ปัญหาโนธรรมในนวนิยายเรื่องเหยื่อธรรมของ วิกตอร์ อูโก*

Phairat Konwong¹ and Aksak Yuktanandana²

^{1,2}Faculty of Humanities and Social Sciences

^{1,2}Center for Research on Plurality in the MeKong Region)CERP(

^{1,2}Khon Kaen University, Thailand

¹E-mail: albus_phatratana@hotmail.com, ²E-mail: aksak@kku.ac.th

Abstract

This article aims at analyzing the conscience problems in Les Misérables novel representing the behavior through the main character; Jean Valjean which reflects his moral judgment in conscience. The finding has revealed that Jean's conscience problem is the moral judgment in acts. In his conscience, he felt no guilt for committing a crime. Social justice, however, is that he committed the crime of steal a loaf of bread. Namely, both in terms of living condition and suffering led to him stealing a loaf of bread to save his life that returned him to prison for several years. After his release from prison, he lived likes a pariah who was avoided by other people when knowing he was a prisoner. This was struggle for him to live a normal life. Jean told himself that an immoral acts was not committed by him, but, the social justice.

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาโนธรรมในนวนิยายเรื่องเหยื่อธรรมของ วิกตอร์ อูโก โดยมี รศ.เอกศักดิ์ ยุกตะนันท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาโมฆกรรมในนวนิยายเรื่องเหยื่อธรรมจากพฤติกรรมที่นำเสนอผ่านตัวละครเอกของเรื่องคือ ฌอง วัลฌอง (Jean Valjean) ว่า มีการสะท้อนปัญหาการตัดสินศีลธรรมในมโนธรรมของเขาอย่างไรบ้าง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาโมฆกรรมของ ฌอง วัลฌอง คือ การตัดสินศีลธรรมของการกระทำ โดยที่ข้อตัดสินตามมโนธรรมของเขาบอกว่า เขาไม่ผิด ซึ่งต่างจากข้อตัดสินของสังคมที่กล่าวหาว่า เขาผิด กล่าวคือ วัลฌองประสบปัญหาในเงื่อนไขของการดำรงชีวิต ด้วยความทุกข์ยากลำเค็ญและอดอยาก เขาจึงตัดสินใจขโมยขนมปังเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดต่อไปได้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เขาต้องติดคุกอย่างยาวนาน แต่เมื่อพ้นโทษออกมา เขาก็กลายเป็นคนที่สังคมรังเกียจ ไม่มีใครต้อนรับเมื่อรู้ว่าเขาเป็นนักโทษมาก่อน ทำให้เขาไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติ เขาบอกกับตัวเองว่า ความผิดที่เขาได้การกระทำนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวเขาโดยตรง แต่เป็นสังคมต่างหากที่บีบบังคับให้เกิดผลดังกล่าว

คำสำคัญ: มโนธรรม, เหยื่อธรรม, การตัดสินศีลธรรม

1. บทนำ (Introduction)

ธรรมชาติของมนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อการคงอยู่ของสังคมและความอยู่รอดของตัวเอง เมื่อมนุษย์ต้องอาศัยอยู่ในระบบเดียวกัน จึงเกิดแรงกระตุ้นให้พฤติกรรมต่างๆที่มนุษย์ได้แสดงออกมามีรูปแบบที่ชัดเจน ก่อให้เกิดการสร้างมาตรฐานทางศีลธรรมที่ดีขึ้น จนกระทั่งพัฒนามาเป็นขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี และกฎหมาย ในที่สุดก็กลายมาเป็นบรรทัดฐาน (norm) ซึ่งผู้คนได้ร่วมกันยึดถือสิ่งเหล่านี้ ในฐานะ “กฎ” (rules) ของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม และสืบทอดต่อกันมา ในการที่จะตัดสินว่ากระทำในลักษณะใดดี ชั่ว ถูก ผิด ข้อตัดสินของทุกคนจะต้องตรงกันและสอดคล้องกับกฎกติกาของสังคม

อย่างไรก็ดี หากศีลธรรมถูกใช้ประหนึ่งกรอบตายตัวในการดำรงชีวิตของมนุษย์เช่นนั้น คนในสังคมก็จะอ่อนแอทางสติปัญญา ไม่สามารถคิดหาเหตุผลมาตัดสินการกระทำในเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ใหม่ๆที่สังคมไม่เคยประสบมาก่อนได้ สังคมจะไม่มีโครงสร้างใดๆเลยที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้มองเห็นคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ภายใต้เงื่อนไขที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจของเจ้าของการกระทำเอง ซึ่งการกระทำนั้นจะต้องออกมาจากส่วนที่ลึกซึ้งที่สุดของจิตที่เรียกว่า “มโนธรรม” แต่ทว่าปัญหาคือ มนุษย์ยังยึดมั่นในกฎกติกาของสังคมว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม และยุติธรรมที่สุดแล้ว ความคิดเรื่องมโนธรรมส่วนบุคคล จึงถูกจำกัดขอบเขต กระบวนการทำงานลดลงเหลือเพียงเครื่องมือที่ใช้วัดดูว่า การกระทำนั้นสอดคล้องหรือขัดแย้งกับกฎกติกาหรือไม่เท่านั้น แล้วปัญหาดังกล่าวก็ผลักดันความสงสัยในบทบาทของมโนธรรมมาสู่การเป็นปัญหาโมธรรม

ปัญหาดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องกับตัวละครเอกของนวนิยายเรื่องเหยื่ออธรรม (Les Misérables, 1862) ของวิกตอร์ อูโก คือ ฌอง วัลฌอง (Jean Valjean) เป็นผู้ประสบปัญหาในเงื่อนไขของการดำรงชีวิต อันเป็นเหตุให้ต้องตัดสินใจกระทำผิดกฎหมาย และถูกตัดสินจำคุกนานหลายปี โดยที่เขาไม่เคยรู้สึกเลยว่า ข้อตัดสินนั้นยุติธรรมแล้วสำหรับเขา และคิดว่าสิ่งที่ตนที่ได้กระทำลงไปมีความผิดเพียงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับโทษสถานหนักที่ได้รับ จึงทำให้เขากลายเป็นคนนอกกริตและพร้อมที่จะทำความผิดซ้ำได้ตลอดเวลา ซึ่งความรู้สึกนึกคิดเหล่านี้ ล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานการตัดสินใจด้านศีลธรรมของ “มโนธรรม” ส่วนบุคคล

การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาโมธรรมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ จะสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทการตัดสินใจด้านศีลธรรม (moral decision) ของมโนธรรมที่นำเสนอผ่านตัวละครได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในมโนธรรมของตัวละครเอกของเรื่อง มีสาเหตุมาจากอะไร และส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของเขาอย่างไรบ้าง

2. วิธีดำเนินการวิจัย (Method)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์ปัญหาวัฒนธรรมในนวนิยายเรื่องเหยื่ออธรรม โดยใช้กรอบของข้อตัดสินทางศีลธรรมตามมโนธรรมของตัวละครเอกของเรื่องคือ ฌอง วัลฌอง (Jean Valjean แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

3. ผลการวิจัย (Results)

1. ปัญหาวัฒนธรรมในนวนิยายเรื่องเหยื่ออธรรม

นวนิยายเรื่องนี้ถูกประพันธ์ขึ้นโดย วิกตอร์ อูโก (Victor Hugo, 1802-1885) นักเขียนชาวฝรั่งเศส เป็นเรื่องราวอ้างอิงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมช่วงระหว่างปี 1815-1833 หรือในสมัยหลังการปฏิวัติครั้งแรก (1789) และสิ้นสุดลงในปี 1848 อูโกได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อระเบียบกฎหมาย หรือข้อบังคับต่างๆ ที่คอยกดขี่ข่มเหงชนชั้นล่างสุดของสังคม ให้ประสบกับความทุกข์ยากลำบาก ในยุคสมัยที่สังคมประสบปัญหาความยากจน ความทุกข์ยากลำบาก จนผู้คนเกิดความสิ้นหวังในชีวิต โดยจำลองชีวิต “นักโทษ” ฌอง วัลฌอง ผู้เป็นตัวแทนของความลำบาก หรือ “เหยื่ออธรรม” ที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการทางกฎหมายที่ไร้ซึ่งความยุติธรรม ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอการวิเคราะห์ ดังกล่าวต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์ปัญหาวัฒนธรรมของฌอง วัลฌอง (Jean Valjean)

พื้นฐานของ ฌอง วัลฌอง เป็นชาวนา มีฐานะยากจนและต้องเลี้ยงดูหลานอีก 7 คน ในปีทีประสบปัญหาข้าวยากหมากแพง จากผลกระทบของสงครามและความขัดแย้งทางการเมือง อีกทั้งยังเป็นปีที่อากาศหนาวจัด เขาไม่มีแม้กระทั่งเศษเงินเอาไว้ซื้ออาหาร เพราะเขาไม่มีงานทำ พวกหลานๆ ต่างก็พากันหิวโหยอย่างหนัก ด้วยความทุกข์ยากลำบากและความอดอยาก เขาไม่มีทางเลือก จึงตัดสินใจทุบกระจกร้านขนมปัง เจ้าของร้านได้ยินเสียงกระจกแตกจึงวิ่งมาดู เขาหยิบขนมปังได้เพียงก้อนเดียวแล้วก็ถูกจับ ฌอง วัลฌอง ถูกตัดสินจำคุก 5 ปี และในระหว่างที่ถูกจองจำในคุกนั้น วัลฌองพยายามแหกคุกหนีอยู่หลายครั้ง และการที่เขาแหกคุกก็เป็นเพราะเขาไม่ยอมรับการลงทัณฑ์ ซึ่งความรู้สึกในส่วนลึกบอกเขาว่า สังคมไม่ให้ความเป็นธรรมแก่เขาเลย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โทษจำคุกเพิ่มขึ้นๆ เป็น 19 ปี (1879-1815) แล้วจึงได้รับการปล่อยตัวออกมา

“ฌอง วัลฌองเดินเข้าคุกมหันตโทษพร้อมกับเสียงระฆังและตัวสั้นเทา แต่เดินออกมาในลักษณะที่ไม่ใช่ระต่อสิ่งใดๆ เขาเข้าไปด้วยความสิ้นหวังท้อแท้ ออกมาด้วยดวงจิตดำมืด” (อูโก, 2553: 176)

ตลอดระยะเวลา 19 ปีของวัลฌองในคุก ซึ่งเป็นที่ที่หล่อหลอมมาจากคำสั่งเชิงอำนาจ กฎเหล็ก ความสัมพันธ์แนวตั้งระหว่างผู้คุมกับนักโทษ และวิถีชีวิตของคุก สิ่งเหล่านี้มันรื้ออารมณ์ในด้านมืดของคนเราตลอดเวลา ซึ่งในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ แต่ทว่าปัญหาคือ เราเชื่อได้อย่างไรว่า มันสามารถที่จะสร้างจุดเปลี่ยนให้กับคนที่ทำ ความผิดได้? ภายหลัง แม้วัลฌองจะพ้นโทษแล้วก็ตาม แต่อิสรภาพที่เขาได้รับ กลับไม่ใช่การปลดปล่อยแต่อย่างใด ทั้งที่เขาออกมาจากคุกได้แล้ว แต่โทษทัณฑ์ก็ยังคงอยู่เช่นเดิม เพราะกฎหมายที่ตายตัวของสังคมได้ตัดสินเขาไปแล้ว ว่ามีความผิด และมันก็ได้ตราหน้าเขาอีกด้วยว่าเป็น “คนชั่วหัวขโมย” ที่สังคมรังเกียจ ซึ่งตัวเขาเองก็เชื่อเช่นนั้น เพราะไม่ว่าเขาจะไปที่ไหนก็ไม่มีใครต้อนรับ ทำงานก็ถูกโกงค่าแรง แม้กระทั่งจะขอซื้ออาหาร หรือขอเช่าที่ค้างแรม ก็ยังถูกขับไล่ไล่ส่งอยู่ดี

สำหรับวัลฌอง การลงทัณฑ์อย่างทารุณ เป็นเสมือนพิษร้ายที่กัดกินความดีงามในจิตใจของเขาให้กลายเป็น ความเหี้ยมโหดไปทีละน้อย จนไม่ยอมแบ่งปันน้ำใจหรือมอบความรักให้กับใคร สายตาที่มองเพื่อนมนุษย์ ก็เต็มไปด้วย ความหวาดระแวงและเกลียดชัง และนี่คือผลของการที่สังคมใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการลงทัณฑ์ คนๆหนึ่ง ที่สังคมไม่ต้องการให้ออกไปจากสังคม ซึ่งคนๆนั้น ไม่ได้เอาเพียงแค่ร่างกาย จิตวิญญาณ หรือชื่อ นามสกุลออกไป เท่านั้น แต่เขายังได้เอาความรู้สึกพ่ายแพ้ติดตัวไปด้วย และคุกก็นำเอาคนเหล่านี้ไปขังไว้หลังกำแพง แล้วก็ใช้เวลา 5 ปี หรือมากกว่านั้น เพื่อทำการลงทัณฑ์ให้เขาหาลาบจำแล้วก็ส่งเขาออกมา ในที่สุดเขาก็กลายเป็น “คนอื่น” ของสังคม ปัญหาต่อมาคือ เราเคยตั้งคำถามกับสังคมหรือไม่ หรือว่าเรายังยินดีที่จะจัดการกับปัจเจกหนึ่งคน แต่เราไม่เคยตั้ง คำถามกับระบบที่ผิดพลาดเลย

จากสภาพดังกล่าว ทำให้วัลฌองหันเข้าหาสำนักของตัวเอง แล้วก็ครุ่นคิดไตร่ตรองกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเอาชนะความเชื่อผิดๆเกี่ยวกับศีลธรรมที่สังคมกำหนดไว้ ด้วยการตั้งคำถามต่อกฎหมาย จารีตประเพณีของ สังคมว่า เป็นสิ่งที่เที่ยงธรรมสำหรับเขามากพอหรือยัง หรือมีความเป็นไปได้หรือไม่ที่สิ่งเหล่านั้น จะเป็นสิ่งที่ไม่ ถูกต้อง และยุติธรรมอย่างสมบูรณ์

“ เขายอมรับว่า เขาไม่ใช่ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกตัดสินลงโทษโดยไม่เป็นธรรม เขายอมรับว่าเขาได้กระทำการที่อูก อาจและสมควรถูกลงโทษ บางทีถ้าเขาขอขมนมปังก็อาจจะไม่ถูกปฏิเสธ ไม่ว่าในกรณีใดๆล้วนควรจะรอดอย แล้วอาจจะได้จากความสงสาร หรือจากการทำงาน ไม่มีเหตุผลที่จะไปย้อนว่า “คนเรารอได้หรือในยามหิว?” เพราะประการแรก น้อยคนนักที่ตายเพราะหิว ในความหมายตามตัวอักษรนี้จริงๆ ประการต่อมา ไม่ว่าจะทุกข์จะ สุข มนุษย์มักอดทนได้นาน อดทนได้ทั้งจิตใจและร่างกายโดยไม่ถึงแก่ความตาย ดังนั้นเขาก็ควรจะอดทน” (อุโก, 2553: 178)

สะท้อนว่า มโนธรรมของเขาตัดสินว่า การขโมยขนมปังมีความผิดอย่างแน่นอน ปัญหาที่ตามมาคือ วัลฌอง เป็นคนที่ต้องรับผิดชอบเพียงลำพังคนเดียวในเคราะห์กรรมของเขาด้วยหรือ? ในขณะที่สมาชิกทุกคนล้วนสำคัญต่อ ความเป็นอยู่ของสังคม และปัจเจกบุคคลทุกคนก็ต้องรับผิดชอบต่อทุกสิ่งทุกอย่างร่วมกัน จึงไม่มีผู้ใดเลยที่สมควร ถูกกีดกันหรือโดนรังเกียจ ในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเหมือนกันกับคนอื่น ๆ ในยามเขาประสบกับความ ทุกข์ลำเค็ญและอดอยาก แต่กลับไม่ได้รับความช่วยเหลือ วัลฌองต้องการทำงาน แต่ไม่มีงานให้ทำ หรือทำงานหนัก เจียนตาย แต่ไม่มีแม้กระทั่งเศษเงินพอจะซื้อขนมปัง ด้วยเหตุผลเหล่านี้ เขาย่อมมีสิทธิ์ที่จะขโมยเอาจากผู้ที่มีกิน มากพอไม่ใช่หรือ? แล้วการที่สังคมลงโทษเขาเช่นนั้น มันรุนแรงเกินไปหรือเปล่า สำหรับความผิดที่เขาได้กระทำ เพราะมันไม่ได้ช่วยลดล้างความผิดของเขาได้เลย

“ เขาถามกับตัวเองว่า สังคมมนุษย์มีสิทธิ์หรือไม่ที่จะกระทำกับสมาชิกของตนด้วยความเลินเล่อไร้เหตุผล ในด้านหนึ่ง และด้วยการจับจ้องเอาผิดอย่างไร้เมตตาในอีกด้านหนึ่งเสมอกัน แล้วกักขังควบคุมคนยากไร้คนหนึ่ง เอาไว้ในความขัดสนกับความสิ้นเปลืองตลอดการ นั่นคือขัดสนในงานที่จะมีให้ทำ สิ้นเปลืองในโทษทัณฑ์ที่มีให้รับ? มันไม่ รุนแรงเกินหรือที่สังคมจะทำกับสมาชิกส่วนหนึ่งอย่างเข้มงวด ทั้งๆที่พวกเขาสมควรจะได้รับการดูแลมากที่สุด เพราะเป็นผู้ด้อยโอกาสที่สุดในการรับส่วนแบ่งจากความมั่งคั่งทางสังคม?” (อุโก, 2553: 179)

ผู้วิจัยมีทัศนะว่า การตั้งคำถามเหล่านี้จะทำให้เราได้ข้อตัดสินใจทางศีลธรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดทางจริย ศาสตร์ ด้วยคำอธิบายของลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่ถือว่า ข้อตัดสินทางศีลธรรมของสังคมจะต้อง คำนึงถึง “หลักมหาสุข” (Greatest happiness principle) โดยคำนวณคุณภาพ (quality) และปริมาณ (quantity) ความสุขของมหาชนเป็นหลัก ซึ่งความสุขสามารถแตกต่างกันได้ตามแต่ละสังคม เพื่อให้ทุกคนได้รับ ความสุขที่สูงสุดอย่างถ้วนหน้า เช่น สมาชิกทุกคนจะมีอยู่มีกินเท่ากัน แม้ในยามที่สังคมประสบความทุกข์ยาก หรือ ขาดแคลนอาหาร สังคมจะต้องคำนวณภายใต้กรอบที่ว่า จะต้องไม่มีความสุขของผู้ใดที่ถูกถือว่ามีความมากกว่าของคน อื่น จอห์น สจิวต์ มิลล์ (John Stuard Mill) อธิบายว่า “ประโยชน์นิยมต้องการให้มนุษย์เคร่งครัดในความยุติธรรม ระหว่างความสุขของตนเองและความสุขของผู้อื่น ทำตัวเป็นกลางเสมือนผู้คนที่เมตตา” (Thilly, 1957: 543) ดังนั้น สังคมจะต้องมีความเป็นกลางอย่างที่สุด ในการดูแลสารทุกข์สุกดิบของทุกคน จากชนิดที่สำคัญมากที่สุดไปหาที่น้อย กว่า และควรผลักดันจุดบนของสิ่งที่สังคมประกันว่าทุกคนสามารถมีประโยชน์สุขเหล่านั้นอย่างเท่ากันให้สูงขึ้นไป ตามแรงอำนาจของสังคม อย่างไรก็ตาม สำหรับสังคมที่วัลฌองอยู่กลับอยู่ตรงข้ามแนวคิดนั้นอย่างสิ้นเชิง เพราะ โครงสร้างของสังคมในยุคนั้นยังมีความไม่เท่าเทียมกันอยู่ อีกทั้งระบบการปกครองยังเป็นปัญหาที่คอยกดขี่ข่มเหง คนชั้นล่างอยู่มาก ซึ่งไม่ว่าฝรั่งเศสจะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบกษัตริย์มาเป็นสาธารณรัฐแล้ว แต่มนุษย ย์อยู่ชั้นล่างของสังคมก็ยังคงถูกเอาเปรียบเหมือนเดิม เพราะยังไม่มีเสรีภาพ (Liberté) ความเสมอภาค (Egalité) และภราดรภาพ (Fraternité) ที่เพียงพอให้อ่อนแอวยต่อการใช้ชีวิตในสังคมอย่างผาสุก ด้วยเหตุผล เหล่านี้ วัลฌองจึงพิพากษาข้อตัดสินของสังคมด้วยความโกรธแค้นและเกลียดชังของเขา

“เขาถือว่าสังคมต้องรับผิดชอบต่อเคราะห์กรรมที่เขาประสบ และบอกตัวเองว่า คงมีสักวันที่เขาจะคิดบัญชีกับมันอย่างไม่ลังเลใจ เขาประกาศกับตัวเองว่า ความเสียหายที่เขาก่อกับความเสียหายที่คนอื่นทำกับเขานั้น ไม่อาจเทียบเทียมกันเลย เขาสรุปในท้ายที่สุดว่า โทษทัณฑ์ที่เขาได้รับนั้น ดูตามความสัตย์จริงแล้ว ไม่ได้ไม่เป็นธรรม ทว่าไม่สมควรแก่ความผิดอย่างแน่นอน” (อุโก, 2553: 180)

กล่าวได้ว่า ความโกรธแค้นและเกลียดชังทั้งหมดที่ถาโถมเข้ามาในห้วงสำนึกของเขา อาจเป็นไปได้ทั้งความบ้าคลั่งและความโง่เขลา การครุ่นคิดไตร่ตรองถึงความไม่ชอบธรรมของสังคมที่ตนเองได้รับยิ่งเร้าอารมณ์ให้เขาจมปลักอยู่กับรู้สึกเหล่านี้มากขึ้นๆ แต่คนเราจะถูกเร้าอารมณ์ให้รู้สึกโกรธได้ก็ต่อเมื่อมโนธรรมของตนเองมองเห็นข้อตัดสินใจที่ชัดเจนแล้ว และวัลฌองก็รู้สึกว่าการกระทำไม่ได้เกิดจากตัวเขาเอง แต่เป็นสังคมต่างหากที่สร้างกฎหมายขึ้นมารังแกเขา และการที่สังคมตัดสินว่าเขาผิดนั้น ไม่มีเหตุผลที่ชัดเจนในเรื่องของความถูกต้อง ดีงาม หรือออยู่ติธรรม ที่สอดคล้องกับข้อตัดสินใจตามมโนธรรมของเขาเลย

ในทัศนะของผู้วิจยมองว่า จริงอยู่ที่วัลฌองได้กระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อื่น และสมควรได้รับการลงโทษ หากไม่ใช้การลงโทษเพื่อการแก้แค้นที่นำไปสู่ความรุนแรงที่มนุษย์กระทำต่อกันเอง แต่เป็นการลงโทษเพื่อควบคุมผลประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งในกรณีของวัลฌองนี้ การลงโทษอาจไม่ใช่กฎหมาย แต่อาจจะเป็นจารีตประเพณี เช่น การตีฉนิินินทา การด่าทอ การตักเตือน เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออย่างมากแก่ให้เขาได้อภัยเท่านั้น แต่สังคมจะต้องเปิดโอกาสให้เขาได้มองเห็นคุณค่าของความดีงามด้วยมโนสำนึกของเขาเอง เพื่อให้เขาได้กลับตัวกลับใจไม่ทำผิด หรือไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่จะทำให้สังคมสุขสงบ ดังที่มีลล์ได้อธิบายไว้ว่า “การกระทำของปัจเจกชนคนหนึ่งอาจทำให้คนอื่นๆเจ็บปวด หรือจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาตามสมควรในเรื่องของความผาสุก (welfare) ของพวกเขาโดยมิได้ไปไกลจนถึงขนาดละเมิดสิทธิต่างๆที่พวกเขาตั้งขึ้นมา ผู้ทำผิดจึงสมควรถูกลงโทษจากความคิดเห็นแม้ไม่ใช่กฎหมายก็ตาม” (Mill, 2530: 94)

อย่างไรก็ดี เมื่อสังคมปิดกั้นโอกาสอันนั้น ภาพของสังคมที่ปรากฏอยู่ในมโนธรรมของวัลฌอง จึงเต็มไปด้วยความโหดร้าย เขามองไม่เห็นความดีงามใดๆของสังคมเลยแม้แต่ชนิดเดียว ในขณะที่เดียวกันสังคมก็เรียกความโหดร้ายเหล่านั้นว่า “ความอยู่ติธรรม” สังคมสร้างความทุกข์เข็ญในเงื่อนไขของการดำรงชีวิตให้แก่เขาแล้วก็ทอดทิ้งเขาอย่างไม่ใยดี จากความทุกข์เข็ญสู่ความทุกข์เข็ญที่มากกว่า นี่คือนสิ่งที่เขารู้สึกและสัมผัสได้ ซึ่งมันได้ตอกย้ำว่าเขาคือผู้พ่ายแพ้อย่างแท้จริง ความโกรธแค้นเกลียดชัง จึงเป็นสิ่งเดียวที่เขาจะใช้เป็นอาวุธในการเอาคืน เพื่อลบล้างความพ่ายแพ้ออกไปจากจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดเหล่านี้โลดแล่นอยู่ในห้วงสำนึกของเขามาตลอดระยะเวลา 19 ปีในคุก และได้ปรากฏแน่ชัดว่าสังคมมีสภาพเช่นนั้นจริง เมื่อเขาออกมาจากคุกแล้ว เพราะทุกคนล้วนมองเขาเป็นศัตรูกันหมด จนกระทั่งได้มาพบกับพระคุณเจ้าเปียงเวอนู ซึ่งเป็นผู้ที่ทำให้เขาเปลี่ยนแปลงตัวเอง

พระคุณเจ้าเปียงเวอนู เป็นสังฆราชแห่งเมืองตัญ คินหนึ่งในปี 1815 ท่านได้รับชายแปลกหน้าเนื้อตัวสกปรกท่าทางหิวโซเข้ามาพักในบ้านของท่านด้วยความเต็มใจ ทั้งยังให้เขาเข้าร่วมโต๊ะรับประทานอาหารด้วย มีการจัดอาหารอย่างดีเลิศ ด้วยเครื่องเงินทั้งจาน ชาม ช้อน ส้อม และมีด อย่างสมเกียรติสำหรับแขกผู้มาเยือน ในขณะที่รับประทานอาหารอยู่นั้น ชายแปลกหน้าเผยตัวตนว่า เขาเป็นนักโทษพ้นคดีมา ชื่อของเขาคือ “ฌอง วัลฌอง” เขาค้างแรมที่บ้านของพระท่านนี้ แล้วก็ขโมยเอาเครื่องเงินไป รุ่งเช้าจึงถูกตำรวจจับ แล้วนำตัวมาพบกับพระคุณเจ้า

เพียงเวณู แต่แล้วท่านก็ออกตัวปฏิเสธแทนว่าเขาไม่ได้ขโมย เครื่องเงินเหล่านั้นท่านเป็นคนมอบให้วัลมองเอง เมื่อรู้เช่นนั้นตำรวจจึงปล่อยตัวเขา และพระคุณเจ้ายังบอกวัลมองอีกว่า เขาเอาเครื่องเงินที่ท่านมอบให้ไปไม่หมด ก่อนไปให้เขาเอาเชิงเทียนของเขาไปด้วย จากนั้นพระคุณเจ้าก็ยื่นเชิงเทียนเงินทั้งสองให้ พร้อมกับกระซิบกับเขาว่า

“อย่าลืมนะ อย่าได้ลืมนะเป็นอันขาดว่า เธอได้สัญญากับพ่อแล้วว่าจะใช้เครื่องเงินเหล่านี้เพื่อกลับตัวเป็นสุจริตชน” (อุโก, 2553: 219)

ถ้อยคำนี้ทำให้วัลมองไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้นกับของตนเองได้ เขาพยายามต่อต้านอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อการกระทำของพระคุณเจ้า และคำพูดที่ท่านทิ้งท้ายไว้ว่า

“มอง วัลมอง พ่อน้องชาย เธอไม่ได้เป็นของความชั่วอีกต่อไปแล้ว แต่เป็นของความดี พ่อได้ซื้อวิญญาณของเธอไว้แล้ว พ่อได้เอามันมาจากความดำมืดกับจิตวิญญาณแห่งความหายนะ และถวายมันแด่พระเป็นเจ้าผู้ทรงความดีแล้ว” (อุโก, 2553: 219-220)

ซึ่งเป็นคำพูดที่โลดแล่นไปมาอยู่ในหัวสำนึกของวัลมอง เขาสาละวนอยู่ความรู้สึกใหม่ๆ หลากหลายอย่าง เขารู้สึกโกรธ แต่ก็ไม่รู้ว่าโกรธใคร ทั้งยังบอกตัวเองไม่ได้ว่ากำลังสะลดใจหรืออดสูใจกันแน่ แต่พอมานไปสักกระยะหนึ่ง ความวุ่นวายที่ก่อตัวอยู่ในจิตใจอย่างขุ่นๆ ลงๆ ก็ถูกแทนที่ด้วยอารมณ์แปลกๆ บางอย่าง ที่รับรู้ได้ว่าอ่อนโยน เป็นอารมณ์ที่เขาพยายามยามกีดกันมันด้วยความแข็งแกร่งของจิตใจ อันถูกประกอบสร้างมาจากความทรงจำที่เจ็บปวดครวคร่า ซึ่งถูกกดทับไว้ในเบื้องลึกสุดของจิตใจตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา และในภาวะงุนงุนนั้น เขาก็ได้หยิบเงินเหรียญที่เด็กชายกวาดปล่องไฟทำหล่นไปโดยไม่รู้ตัว และทำให้เขาตระหนักได้ว่าตนเองได้กลายเป็นอาชญากรที่กระทำความผิดซ้ำอีกครั้งจนได้

สภาพทางอารมณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า บทบาทของมนโธธรรมได้เติบโตขึ้นในหัวสำนึกของคนที่กำลังเรียนรู้แล้ว จึงทำให้เขามองเห็นความน่ากลัวของตนเอง ซึ่งเขาได้บ่มเพาะมันขึ้นมาจากความอยุติธรรมของสังคม แล้วมันก็ถูกสั่นคลอน ด้วยการกระทำและคำพูดของพระองค์หนึ่งเท่านั้น อุโก กล่าวถึงสภาพจิตใจของวัลมองไว้ว่า

“...เขารู้สึกอย่างคลุมเครือว่า การให้อภัยของพระท่านนี้คือการโจมตีที่รุนแรงที่สุด และน่ากลัวที่สุดที่ได้เขย่าความคิดจิตใจเขาจนคลอน ถ้าเขาขัดขืนไม่ยอมรับความกรุณานี้ ความแข็งแกร่งของเขาจะแกร่งกร้าวตลอดไป แต่ถ้าเขาศิโรราบ เขาก็ต้องละทิ้งความเกลียดชังที่ได้สั่งสมขึ้นในวิญญาณจากสิ่งที่คนอื่นกระทำต่อเขาในตลอดระยะเวลาหลายปีมานี้ ซึ่งทำให้เขาพึงพอใจนักหนานั้น เขารู้ว่าถึงคราวที่เขาต้องพิชิต หรือไม่ก็ถูกพิชิต และรู้ว่าสงคราม - สงครามครั้งยิ่งใหญ่และครั้งสุดท้ายนี้ คือการพันธุระหว่างความชั่วร้ายของเขากับความดีงามของบุรุษผู้นั้น” (อุโก, 2553: 229)

การให้อภัยจึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของนวนิยายเรื่องนี้ ซึ่งมันทำให้คนที่ถูกตราหน้ามาโดยตลอดว่าเป็น “คนชั่วหัวขโมย” ได้กลับตัวกลับใจ ด้วยการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก พระคุณเจ้าเบียงเวอนูได้แสดงคุณธรรมที่เหนือกว่าที่เขามี และมันได้ช่วยเป็นแรงผลักดันให้เขาเปลี่ยนแปลงตนเอง ให้เป็นคนดียิ่งขึ้น แต่ก่อนที่จะคิดได้เช่นนี้ วัลมงได้เดินร้องไห้ไปหาพระคุณเจ้าเบียงเวอนูในกลางดึกวันนั้นเอง อุโก กล่าวว่า

“ท่ามกลางความคิดความรู้สึกเหล่านี้ เขาเดินไปเสมือนคนเมา ขณะที่เดินไปในลักษณะนี้ ในสภาพที่ดวงตา ชุ่มมัวมุ่มร้ายนี้ เขาจะเข้าใจชัดเจนต่อผลที่อาจจะเกิดจากสิ่งที่เขาได้ประสบที่ตึญนั้นหรือไม่? เขาจะเข้าใจหรือต่อเสียงหึ่งๆ อันลึลับที่คอยเตือนหรือกวนใจเราในบางขณะของชีวิต? มีเสียงมากกระซิบข้างหูเขาหรือไม่ว่า เขาเพิ่งจะก้าวข้ามนาฬิกาที่สำคัญที่สุดต่อชะตาชีวิตของเขา มา นับจากนาฬิกา เขาไม่มีที่ยืนตรงกลางอีกต่อไปแล้ว ถ้าเขาไม่เป็นคนที่ที่สุด เขาก็จะเป็นคนที่เลวที่สุด? มีเสียงกระซิบบอกเขาหรือไม่ว่า บัดนี้ เขาจำเป็น-เราคงต้องพูดแบบนี้-ต้องขึ้นไปให้สูงยิ่งกว่าสังฆราช มิฉะนั้นก็จะตกต่ำยิ่งกว่านักโทษกาลเลเรียง” (อุโก, 2553: 229)

จะเห็นได้ว่า อุโก ได้เชิญชวนให้ผู้อ่านได้ครุ่นคิดไตร่ตรองไปพร้อมกันกับเขาด้วย และเสียงดังกล่าวนั้นก็คือเสียงของมโนธรรมนั่นเอง สอดคล้องกับคำอธิบายที่ว่า “มโนธรรมคือสำนึกที่มนุษย์ทุกคนมีโดยธรรมชาติในฐานะที่เป็นมนุษย์ ความรู้สึกนี้เป็นเสียงภายในจิตใจที่ทำให้เราตัดสินใจได้ว่า อะไรผิด อะไรถูก” (วิทย์ วิศทเวทย์, 2526 : 74) จึงกล่าวได้ว่า มโนธรรมของมนุษย์สามารถรับรู้ศีลธรรมที่แท้จริงได้อย่างสมบูรณ์แบบ และเสียงของมโนธรรมของแต่ละบุคคล จะชัดเจนได้ก็ต่อเมื่อเขาสามารถครุ่นคิดไตร่ตรองสิ่งต่างๆ ให้กับตนเองได้อย่างเป็นอิสระจากอิทธิพลของสังคมโดยสิ้นเชิง นั่นเท่ากับว่าเขาพร้อมที่จะลุกขึ้นมาบอกกับคนทั้งสังคมว่า สิ่งที่สังคมสร้างขึ้นมามันไม่จำเป็น กฎหมาย ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี ที่พวกเขากำลังยึดถือเป็นข้อตัดสินใจทางศีลธรรมอยู่นั้น หากมันไม่ได้ตั้งอยู่บนรากฐานที่สอดคล้องกับความยุติธรรม สิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียมกัน มันจะต้องเป็นสิ่งที่ผิดทางศีลธรรมอย่างแน่นอน เช่น การกระทำที่มีขอบต่อกฎหมาย จะไม่อาจถูกตัดสินว่าถูกผิดทางศีลธรรมได้เลย เพราะถูกผิดนั้นเป็นค่าที่กำหนดขึ้นมาใช้ภายในสังคมหนึ่งๆเท่านั้น ไม่มีเกณฑ์สากลภายนอกเอาไว้ใช้ตัดสินได้เลย

จากที่กล่าวมา ข้อตัดสินทางศีลธรรมที่มาจากมโนธรรมส่วนบุคคล สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดทางจริยศาสตร์ของคานท์ ดังที่คานท์ที่ว่า “เราจะเห็นว่าในทฤษฎีจริยศาสตร์ของคานท์ มนุษย์เป็นหนึ่งในสัตว์ หมายถึงสิ่งอันมีชีวิตจิตใจ ที่มีอำนาจในการใช้เหตุผล และด้วยเหตุเช่นนั้นจึงรู้จักศีลธรรม ซึ่งหมายความว่า ขอเพียงมนุษย์ผู้หนึ่งไม่พิการในสมรรถภาพการใช้เหตุผลของเขา ต่อให้ไม่มีใครสอนหรือบอกเขาเกี่ยวกับความ ถูกผิดทางศีลธรรมเลย เขาก็จะยังคงสามารถรู้จักศีลธรรมได้อย่างสมบูรณ์อยู่นั่นเอง” (เอกศักดิ์ ยุคตะนันท์, 2558: 325) อย่างไรก็ตาม ก่อนอื่นเราต้องยอมรับให้ได้ก่อนว่า มนุษย์ทุกคนไม่ได้มีธรรมชาติเป็นความชั่วร้ายมาแต่กำเนิด หากเป็นความดีงาม ซึ่งมีรากฐานอยู่บนความเป็นสากลที่สามารถใช้ได้กับทุกสถานการณ์ด้านศีลธรรม คานท์กล่าวว่า “มนุษย์ทุกๆคนในฐานะที่เป็นสัตว์ที่รู้จักคิดได้ด้วยเหตุผล จึงมีจุดมุ่งหมายในตัวเอง จึงไม่มีใครใช้มนุษย์ให้เป็นเครื่องมือเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของตนเองได้” (Kant, 1949: 45) มนุษย์ควรมุ่งเป้าหมายไปสู่สิ่งที่ดีและมีค่าในตัวเอง การตระหนักในศักดิ์ศรี และการเคารพในคุณค่าความเป็นมนุษย์ของตนเอง จะทำให้เรามองเห็นสาระตะก่นแท้ของศีลธรรมได้เอง และไม่มีใครที่จะมากล่าวอ้างได้ว่าเขารู้จักความดีชั่วถูกผิดยิ่งกว่าเรา

4. บทสรุป (Conclusion)

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาโนธรรมในนวนิยายเรื่องเหยื่อธรรมของวิกตอร์ อูโก โดยเฉพาะปัญหาโนธรรมของตัวละครหลักคือ ฌอง วัลฌอง กล่าวโดยสรุปได้ว่า ปัญหาโนธรรมของ ฌอง วัลฌอง เกิดขึ้นจากการตัดสินใจศีลธรรมด้วยเกณฑ์ที่ตายตัว และไม่ยุติธรรมของสังคม โดยที่ข้อตัดสินที่มาจากโนธรรมของเขาบอกว่า เขาไม่ผิด ซึ่งต่างจากข้อตัดสินของสังคมที่กล่าวหาว่า เขาผิด กล่าวคือ วัลฌองประสบปัญหาในเงื่อนไขของการดำรงชีวิต ด้วยความทุกข์ยากลำบากและอดอยาก เขาจึงตัดสินใจโมยขนมปังเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดต่อไปได้เท่านั้น แต่ต้องติดคุกอย่างยาวนาน และเมื่อพ้นโทษออกมา เขาก็กลายเป็นคนที่สังคมรังเกียจ ไม่มีใครต้อนรับเพราะรู้ว่าเขาเคยเป็นนักโทษมาก่อน ทำให้เขาไม่สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติเหมือนเดิม เขาบอกกับตัวเองว่า ความผิดของการกระทำนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวเขา แต่เกิดจากสังคมต่างหากที่บีบบังคับให้เกิดผลดังกล่าว แต่ท้ายที่สุดเขาก็ได้รับการให้อภัย และยอมเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดีขึ้น

5. เอกสารอ้างอิง (References)

วิทย์ วิศทเวทย์. (2526). **จริยศาสตร์เบื้องต้น: มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์

Immanuel Kant. (1949). **Fundamental Principles of the Metaphysics of Morals**. New York: the Little Library of Liberal Arts.

_____, **รากฐานแห่งอภิปรัชญาของศีลธรรม**. แปลโดย เอกศักดิ์ ยุกตะนันท์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ วิกตอรี จำกัด; 2558.

Mill, J.S. **ความเรียงว่าด้วยเสรีภาพ**. แปลโดย ภัทรพร สิริกาญจน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ; 2530.

Thilly, F. (1957). **A history of philosophy**. 3rd ed. New York: Holt.

Victor Hugo. **เหยื่อธรรม ฉบับสมบูรณ์ ภาคที่หนึ่งฟองติน**. แปลโดย วิภาดา กิตติโกวิท. กรุงเทพฯ : ทัฬหี ; 2553.

The human condition with Freedom in the novel “Ngao See Khao”)white shadow(Of Dan-aran Saengtoong

ความเป็นมนุษย์กับเสรีภาพในนวนิยายเงาสีขาว ของ แदनอรัญ แสงทอง*

SirinunThup-asa¹ and Khamhaeng Visuddhangkoon²

^{1,2}Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Thailand

^{1,2}Research on Plurality in the Mekong Region)CERP(

¹E-mail: th.sirinun@gmail.com, ²E-mail: vkhamh@kku.ac.th

Abstract

This research was conducted to study the human condition that is caused by the freedom of individual according to Existentialism. This concept is displayed through the main character in the novel “ Ngao See Khao”) White Shadow(written by Dan-arun Saengtoong. The main character in this novel effort to discover his identity among society values and tradition that deeply embedded in society. Moreover, social believes man who follows traditions will drive society to be a perfect society. The study found that the man has the ability to create his own identity out of social from conscious exist of themselves. So man can create their identity in every situation and environment. Finally, freedom is the only feature that comes along with human so this is the important reasons to creating yourself.

Keywords: Human condition, Freedom, Existence

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง โลกทัศน์แบบอัตถิภาวนิยมในนวนิยายเรื่อง “เงาสีขาว” ของ แदनอรัญ แสงทอง

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา สภาพความเป็นมนุษย์ที่มีสาเหตุมาจากการมีอยู่ของเสรีภาพของปัจเจกบุคคลตามทัศนะของปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ศึกษาผ่านตัวละครเอก ในนวนิยายเรื่อง เงาสีขาว ของ แदनอร์ธู แสงทอง เนื่องมาจากตัวละครเอกในนวนิยายเรื่องเงาสีขาว มีสภาวะของความพยายามค้นหาตัวตนของเขาเองท่ามกลางสภาพของสังคมอันประกอบไปด้วยคุณค่าหลายประการเช่น ค่านิยม ขนบ ประเพณี ฯลฯ ที่หยั่งรากลึก เชื่อกันว่าสิ่งเหล่านี้จะประกอบให้มนุษย์คนหนึ่งมีสภาพของการเป็นพื้นเพที่ซับซ้อนให้สังคมหนึ่งเป็นสังคมที่สมบูรณ์แบบ จากการศึกษาพบว่ามนุษย์เป็นบุคคลที่มีความสามารถสร้างสรรค์ตัวเองจากการที่มนุษย์มีสำนึกรู้ (consciousness) ถึงการดำรงอยู่ (Existence) ของตัวเขาเอง มนุษย์จึงสามารถสร้างตัวเองขึ้นมาจากสถานการณ์ (Situation) ที่แวดล้อมรอบตัว ความสำคัญของการสร้างตัวเองนั้นก็เนื่องมาจากมนุษย์มีเพียงเสรีภาพเป็นคุณสมบัติเดียวที่ติดตัวมา (Man is freedom)

คำสำคัญ: ความเป็นมนุษย์, เสรีภาพ, ความมีอยู่

Introduction

กล่าวกันว่า เหตุผล (reason) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้แยกมนุษย์ออกจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ และทำให้ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐ วิธีการอันได้มาซึ่งเหตุผลที่จะนำพามนุษย์ไปสู่การเป็นสัตว์ที่ประเสริฐนั้นมักจะได้มาโดยวิธีการที่หลากหลายรวมเรียกว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม กระบวนการเหล่านั้นสอดแทรกอยู่ในการกระทำ คำสั่งสอน วิธีการประพฤติ ปฏิบัติ ที่สืบทอดกันมา จนกลายเป็นเรื่องของคุณค่า ประเพณี วัฒนธรรมและได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเรื่องที่ดีงาม ทั้งนี้ยังเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคม ควรประพฤติปฏิบัติ ยึดถือสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้ความดีนั้นดำรงอยู่และเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด กฎเกณฑ์คุณค่าประเพณีได้หยั่งรากลึกเข้าไปในสังคมมนุษย์ มนุษย์เพียรพยายามกระทำตนตามคุณค่าดีงามเพื่อให้ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่สังคมต้องการ ความคิดดังกล่าวมีอิทธิพลให้มนุษย์จำนวนมากปฏิเสธเรื่องคุณค่า เรื่องอารมณ์ (emotion) ของมนุษย์พร้อมให้ความหมายเรื่องอารมณ์ในเชิงที่ว่า อารมณ์เป็นเรื่องลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์หมายความว่า **บุคคลใดหากปล่อยให้อารมณ์อยู่เหนือเหตุผลบุคคลนั้นไม่มีคุณสมบัติของความเป็นมนุษย์** ในยุคที่คุณค่าความดีงามชัดเจนตายตัวส่งผลให้มนุษย์มีรูปแบบของความดี ความชั่ว ศีลธรรม หรืออื่น ๆ ที่ตายตัวเช่นกัน สังคมปฏิเสธความแตกต่างนำไปสู่การขาดความหลากหลาย มนุษย์ตกอยู่ในสภาพที่กลายเป็นวัตถุ (Material) ต้องกระทำตามกันไปในทิศทางเดียวกันเท่านั้น มนุษย์ที่เกรงกลัวความล้มเหลวจึงเลือกใช้ชีวิตตามสังคมดังที่ Sartre กล่าวว่า “การกระทำใดที่ไม่สอดคล้องกับชนบประเพณีบางอย่างก็เป็นแต่เพียงความเพ้อเจ้อ ความพยายามบางอย่างที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนประสบการณ์ที่พิสูจน์แล้วมีแนวโน้มที่จะล้มเหลว” (วิทยา เศรษฐวงค์, 2540: 8) ท้ายที่สุดมนุษย์จึงไม่ต่างจากโตะ แก้อีหรือก้อนหิน เช่นนั้นแล้วคุณค่าความเป็นมนุษย์ยังเป็นสิ่งที่สมควรชื่นชมยินดีได้อีกอย่างไร ด้วยเหตุนี้จึงเกิดกลุ่มเรียกร้องให้มนุษย์ได้ก้าวข้ามจากกฎเกณฑ์ ทำตามความปรารถนาในฐานะมนุษย์ที่มีสำนึก (Consciousness) ไร้ขอบเขต ย้ำถึงการดำรงอยู่ของมนุษย์ (existence) ที่ความสำคัญกว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นรวมเรียกว่า สารัตถะ (essence) นักอัตถิภาวนิยม (Existentialist) มองว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สุดคือ การสร้างสรรค์ตัวตนขึ้นผ่านการเลือกด้วยตัวเอง ไม่ใช่การสร้างตัวตนขึ้นมาจากกฎเกณฑ์ที่ผู้อื่นวางไว้ คุณค่าความดีหรือศีลธรรมนั้นจะต้องเกิดจากให้คุณค่าด้วยตัวฉัน และสร้างตัวตนขึ้นมาเสมอจากการตัดสินใจ นั่นก็เพราะว่ามนุษย์เป็นการดำรงอยู่ที่ได้ชื่อว่ามีสำนึกเป็นของตัวเอง สุดท้ายมนุษย์จะเป็นบุคคลที่มีอำนาจขาดที่จะตัดสินใจเลือกบางสิ่งบางอย่างและปฏิเสธบางสิ่งบางอย่างเพื่อตัวเองเสมอ

Method

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความเป็นมนุษย์ในเชิงการให้คุณค่าความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดอัตถิภาวนิยม โดยมองการสร้างสรรคตัวตนของมนุษย์ด้วยตัวของมนุษย์เองจากการมีอยู่ของเสรีภาพที่เป็นคุณสมบัติเพียงอย่างเดียวของมนุษย์ การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาภายใต้ตัวบทนวนิยายเรื่อง เงาสีขาว ผลงานของ ของ เสน่ห์ สังข์สุข หรือนามปากกา แดนอรัญ แสงทอง

เงาสีขาว เป็นนวนิยายที่ตัวละครมีความหนากว่าสี่ร้อยหน้า การเล่าเรื่องตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบไม่มีย่อหน้า แสดงถึงการเล่าเรื่องอย่างต่อเนื่องของตัวละครเอก เรื่องราวดำเนินไปในลักษณะกระแสความคิดของคนเพียงคนเดียวโดยผ่านการครุ่นคิดเพียงลำพังกับตัวเองถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามากระทบชีวิต ดังนั้นการเล่าเรื่องจึงเป็นการคิดแบบกระโดดไปกระโดดมาไม่มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินเรื่องที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับว่าในช่วงขณะที่ครุ่นคิดอยู่นั้นมีเรื่องราวหรือเหตุการณ์อื่นใดเข้ามากระทบกับสำนึกของเขา ความน่าสนใจของนวนิยาย

เรื่องนี้อยู่ที่ การเล่าเรื่องเป็นการเล่าผ่านกระแสสำนึกของตัวเอง (สำหรับงานวรรณกรรมในไทยในช่วงนั้นยังถือว่าเป็นกลวิธีที่ใหม่) เพราะเป็นเรื่องของความนึกคิด จึงทำให้เนื้อหาของเรื่องไร้ขอบเขต ไร้กฎเกณฑ์ ปราศจากศีลธรรมทางสังคม สภาวะการตรึงตรองเหล่านั้นเป็นเสมือนสิ่งที่ยืนยันถึงการมีอยู่ของธรรมชาติของมนุษย์

Results

จากข้างต้นที่กล่าวถึงแนวคิดแบบอัตถิภาวนิยมกับความสำคัญในการสร้างตัวเองของมนุษย์นั้น เนื่องมาจาก ประเด็นหลัก ๆ ของปรัชญาอัตถิภาวนิยมนั้นมีลักษณะที่เป็นแบบมนุษย์นิยมคือ เชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการเลือกและตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง มนุษย์ที่สมบูรณ์จึงเป็นมนุษย์ที่สร้างตัวเองจากเสรีภาพที่มีอยู่ ดังจะกล่าวอธิบายดังนี้

1. ความเป็นมนุษย์ (Human condition)

นักอัตถิภาวนิยมให้ความสำคัญกับมนุษย์ โดยเน้นถึงความสำคัญของอารมณ์ (Emotion) มาก่อนเหตุผล (Reason) จากการกล่าวหาเหตุผลว่าทำให้มนุษย์อยู่ห่างไกลธรรมชาติของมนุษย์เอง แต่การยึดถือเช่นนี้ก็สร้างความหนักใจให้นักคิดกลุ่มนี้ไม่น้อย เพราะสังคมมักจะกล่าวหาปรัชญาอัตถิภาวนิยมว่าสนใจแต่ความเสื่อมทรามของมนุษย์ ชี้มนุษย์ให้มองแต่เพียงความสกปรกโสภณ และความน่าขยะแขยงของมนุษย์ จนละเลยธรรมชาติด้านที่ดีไป หรือไม่พยายามมองเสน่ห์ที่สวยงามในตัวมนุษย์นั่นเอง Sartre เองได้กล่าวใน *L'existentialisme est un humanisme* ว่า “มีผู้โจมตีเราว่าเน้นแต่ทรลักษณ์ของมนุษย์เผยให้เห็นแต่ความต่ำทราม อุบาทว์ หยาบช้ำ ละเลยบางสิ่งบางอย่างที่เปี่ยมเสน่ห์สุนทรีย์ และเป็นด้านที่สดใสของธรรมชาติมนุษย์” (วิทยา เศรษฐวงค์, 2540: 6) นอกจากนี้ มนตรี อุมะวิชนี (2541, 54-55) กล่าวในมุมมองของศาสนาอย่างศาสนาคริสต์ อัตถิภาวนิยมถูกกล่าวว่าเป็นปรัชญาที่ละเลยต่อหน้าที่ของมนุษย์ ใช้ชีวิตแต่เพียงการทำตัวตามอำเภอใจอย่างถึงขีดสุด เน้นแต่เรื่องเสื่อมทรามของมนุษย์และมองข้ามด้านดีงามของมนุษย์ เช่นนี้ ข้อโต้แย้งในเรื่องของมนุษย์ของอัตถิภาวนิยมจึงได้พยายามให้สังคมเกิดความเข้าใจอัตถิภาวนิยมในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ นั่นคือการชี้แจงให้เห็นว่าอัตถิภาวนิยมเน้นถึงความสำคัญชีวิตมนุษย์อย่างไร

จุดเริ่มต้นของแนวคิดอัตถิภาวนิยมมาจากประโยคหนึ่งของ Dostoevsky (ดอสโตเยฟสกี) นักประพันธ์ชาวรัสเซีย ที่ว่า “ถ้าพระเจ้าไม่มีอยู่ ทุกสิ่งก็ทำได้” (วิทยา เศรษฐวงค์, 2540: 18) ประโยคดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นประโยคที่นำมนุษย์ไปสู่สภาพที่โดดเดี่ยว เนื่องจากการถูกทอดทิ้งจากพระเจ้า¹ เพราะมันไม่ได้หมายความว่า มนุษย์มีความสามารถกระทำตามความปรารถนาแต่หมายรวมไปถึงมนุษย์ทั้งหลายนั้นจะปราศจากสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทั้งตัวเขาและสิ่งภายนอกตัวเขา Sartre ปฏิเสธความสำคัญของพระเจ้าโดยการไม่รับรู้ ไม่ยอมรับคำสั่งและความเป็นนรินทร์ของพระเจ้า การมีอยู่ของมนุษย์นั้นเป็นเพียงแค่ความปรารถนาของมนุษย์เท่านั้น โดยสร้างความเข้าใจที่ว่าทุกอย่างในชีวิตมนุษย์คือ ความเป็นได้ที่เกิดขึ้นจริงในสภาพแวดล้อมจริง ทั้งยืนยันการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นจริงไม่ใช่ภาพมายา มนุษย์ในทัศนะของ Sartre จึงแตกต่างจากแนวคิดอื่น ๆ เช่น แนวคิดเรื่อง แบบ (form) ของ Plato เพราะ Sartre มีความเห็นว่ามีเพียงมนุษย์จะเป็นผู้กำหนดแบบขึ้นมาด้วยตัวเอง ฉะนั้น “การดำรงอยู่ของมนุษย์จึงต้องเป็นสิ่งที่ยืนยันสิ่งที่เป็นมโนคติ (Idea) มิใช่สิ่งที่มีโนคติยืนยันการมีอยู่ของมนุษย์” (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี: 2543, 62-63) ทำให้เห็นว่า Sartre ให้ความสำคัญกับมนุษย์เหนืออื่น

¹ พระเจ้า (God) ตามความเชื่อในศาสนาคริสต์ ในสภาพสังคมของยุโรปที่มีความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า ซึ่งเมื่อนำมาตีความในบริบทที่มีความเชื่อในลักษณะอื่น อาจจะหมายรวมไปถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเสมือนสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้แก่มนุษย์

โต การมีชีวิตอยู่ของมนุษย์เป็นเพียงความปรารถนาของมนุษย์ไม่ใช่พระประสงค์ของพระเจ้าอีกต่อไป ดังตัวอย่างจาก กนวนิยาย เงาสีขาว ที่เสนอให้เห็นจากการใช้คำว่า "...ฉันประดิษฐ์ตัวตนของฉันขึ้นมาหรือเปล่าทำนองเดียวกับที่นักเขียน นวนิยายประดิษฐ์ตัวละครของเขาขึ้นมาจากความคิดฝัน อาจเป็นไปได้ว่าฉันเพียงแต่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาเป็นตัวตนสำเร็จรูปและฉันเพียงแต่บรรจุความรู้สึกนึกคิดของฉันลงไป..."² แสดงถึงการใช้คุณค่ากับตัวเอง ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่มีเสรีภาพประกอบกับการมีสำนึก เป็นของเขาเอง ซึ่งการที่ตระหนักรู้นี้จะนำไปสู่การสร้างตัวเองต่อไป นอกจากนี้ในตัวบทดังกล่าวตัวเอกยังพยายามแสดงให้ทราบว่า แม้ที่สุดแล้วมนุษย์ไม่ได้มีแก่นแท้ของการเป็นอะไรเลยดังนี้ "ก็แล้วความรู้สึกนึกคิดของฉันเล่า การดำรงอยู่ของมันจริงเพียงใด ฉันไม่รู้ บางครั้งฉันลืมแม้แต่ขึ้นตนเอง ดูราวกับแสงสว่างแต่ก็ไม่ใช่ หากแต่เป็นเพราะความเลือนลอะมากกว่า..."³ เพราะการเกิดขึ้นมาของมนุษย์นี้เป็นนอกจากความบังเอิญแล้วไม่ได้มาสารัตถะใด ๆ เลย ไม่มีสิ่งใดที่จะนิยามความเป็นตัวแก (ตัวเอก) ได้ถูกต้องแม้แต่ชื่อและเป็นเพียงสิ่งที่ได้มาภายหลัง

A. Existence (การดำรงอยู่)

ความหมายของการเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากวัตถุสิ่งของนั้น ก่อนอื่นมนุษย์จะต้องตระหนักรู้ถึงการดำรงอยู่ของมนุษย์เอง การดำรงอยู่ของมนุษย์เป็นสิ่งที่มาก่อนสารัตถะ (Existence precedes Essence) โดยเชื่อมั่นว่าไม่มีแก่นแท้หรือธรรมชาติอื่นใดที่มีมาก่อนการดำรงอยู่ของมนุษย์ สิ่งเหล่านั้นจะเป็นสิ่งที่มนุษย์มาเลือกภายหลังจากการสำนึกรู้ถึงการดำรงอยู่ของเขาและสร้างตัวเขาเอง สิ่งที่มนุษย์ควรกระทำคือ การตรวจสอบสารัตถะต่าง ๆ Sartre ไม่สนับสนุนให้มนุษย์ก้มหน้าก้มตาใช้ชีวิตที่มีอยู่ เพื่อเป็นไปตามกฎเกณฑ์เงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีมาก่อนการมีอยู่ของตัวฉัน (I) การกระทำโดยปราศจากการสงสัยหรือตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นเป็นเพียงการใช้ชีวิตตามแนวทางของคนอื่น เขาพยายามแนะนำให้มนุษย์พิสูจน์กฎเกณฑ์ต่างที่มีอยู่ในสังคม เพราะเห็นว่าประเพณีบางอย่างก็ไม่ได้มีผลใด ๆ ต่อสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน การดำรงอยู่ของมนุษย์จึงเป็นเรื่องประเด็นที่สำคัญ เพราะเมื่อมนุษย์ตระหนักรู้ถึงการดำรงอยู่นั้นหมายความว่ามนุษย์จะมีความสามารถที่จะเลือกสร้างตัวเขาเองหลังจากการตระหนักรู้นั้น

B. consciousness (มนุษย์ในฐานะผู้มีสำนึก)

การดำรงอยู่ของมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ แต่มนุษย์จะไม่สามารถรับรู้สภาวะการดำรงอยู่ของตัวเองได้หากขาด การมีอยู่ของสำนึก (consciousness) ซึ่งมันเป็นเรื่องที่มีขึ้นมาพร้อมกันกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ การมีสำนึกมีอยู่ของสำนึกมีความสำคัญต่อชีวิต ในแง่ที่ว่ามนุษย์จะไม่สามารถรับรู้ถึงการมีอยู่ของเสรีภาพได้โดยปราศจากการสำนึกถึงเสรีภาพ การมีอยู่ของสำนึกนั้นเป็นการมีอยู่เพื่อการสร้างแผนการของความเป็นไปได้ในชีวิตมนุษย์ แต่สำนึกนั้นไม่ได้มีความสามารถในการตัดสินใจเลือก ดังที่ค็อดซ์ชัย นิรัฐทวี (2543: 27) ได้นำเสนอให้เข้าใจเกี่ยวกับแผนการการกระทำของมนุษย์ในแง่ที่ว่า มนุษย์มีความสามารถในการคาดการณ์สถานการณ์ล่วงหน้าได้ จากการใช้เสรีภาพเลือกให้คุณค่าหรือทำลายสถานการณ์ต่าง ๆ การกระทำของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นพร้อมกับความตั้งใจหรือจงใจเลือกจากการมีสำนึกของมนุษย์ (self-consciousness) สำนึกของมนุษย์จะเป็นตัวการสำคัญในการวางแผนการต่าง ๆ ของการกระทำขึ้นมา แผนการเหล่านั้นมีจุดมุ่งหมายที่เป็นของมนุษย์เอง การกระทำใด ๆ ที่เกิดจากความไม่ตั้งใจการกระทำเหล่านั้นจะถูกปฏิเสธ ส่วนการกระทำที่เกิดจากความตั้งใจสิ่งนี้จึงถือว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับเพราะนั่นหมายถึงการที่เขาเหล่านั้นรู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ หรือการใช้สำนึกของความเป็นมนุษย์ในการเลือกทำ ดังนั้นมนุษย์จึงกลายเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อผลของการกระทำของตัวเอง เมื่อเสรีภาพของมนุษย์มีสำนึกเป็นตัวกำกับ

² เพลงศพ: 24

³ เพลงศพ: 24

การกระทำของมนุษย์จึงเป็นกระทำที่มีความหมาย มีจุดมุ่งหมายของการกระทำ ไม่ใช่การกระทำที่เลื่อนลอยหรือ ล่องลอยปราศจากความหมาย อาจเรียกว่า เป็นเจตนาที่จะกระทำ หรือ เจตจำนงเสรี(Free will)

การดำรงอยู่ของมนุษย์เป็นสิ่งที่สำคัญในฐานะเป็นการยืนยันถึงสภาวะการมีตัวตนของมนุษย์ ที่มีอยู่จริงบน โลกใบนี้จากเงาสีขาวพบการนำเสนอตัวตนจากการพิจารณาความคิดของตัวตน (I) การพิจารณาเช่นนี้เป็นที่ยอมรับ ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมีสำนึกและสร้างสรรค์ตัวเอง เป็นการค้นพบตัวเองในฐานะการเป็นมนุษย์คนหนึ่งที่ตั้งารง อยู่ในโลก “...มีเสียงอยู่เสียงหนึ่งดังมาจากในกะโหลกศีรษะของฉันทันทีดังมาจากเส้นขอบฟ้าในกะโหลกศีรษะของฉันทัน ล่องลอยมาเหนือท้องทุ่งแห่งผากที่เต็มไปด้วยเศษสลักหักพังในกะโหลกศีรษะของฉันทัน เสียงนั้นพูดแผ่วเบา แหบพร่า ซ้ำ ๆ ซาก ๆ...”⁴ การมีสำนึกถึงตัวตนนอกจากจะเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาความปรารถนาของตนเองแล้วยังเป็น จุดเริ่มต้นของวิธีการคิดแบบอัตถิภาวนิยม จากคำกล่าวของ Descartes (เดส์คาร์ตส์) ที่ว่า “ฉันคิด” เพราะจุด เริ่มต้นนี้ว่า ฉันทัน (I) หมายความว่ามนุษย์ได้ค้นพบแล้วว่า ตัวเขาเองมีสภาวะที่โดดเดี่ยว ฉันทันเป็นตัวของตัวเองที่ไม่ สามารถจะไปรวมอยู่กับคนอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากตัวฉันทันได้ (วิทยา เศรษฐวงค์, 2540: 7) ดังนั้นมนุษย์จะไม่เป็น อะไรนอกจากความปรารถนาที่อยากจะเป็นมัน ดังนี้ “... ฉันพูดอะไรเพราะ ๆ ได้ถ้าฉันต้องการ ฉันพูดอะไรขึ้น ๆ ได้ ถ้าฉันต้องการ ฉันสามารถวางท่าว่าฉันลึกซึ้งกับศิลปะของการสนทนาได้ถ้าฉันต้องการ ฉันทำตัวเป็นครูรักที่ตีได้ถ้า ฉันทันต้องการ...”⁵ เป็นการแสดงถึงการที่มนุษย์จะเป็นอะไรได้ทั้งนั้นเท่าที่ความปรารถนาของมนุษย์ต้องการ ทั้งนี้การ กระทำเหล่านั้นตัวเขาเองย่อมทราบว่ามันจะนำไปสู่ผลของการที่ทำให้เขาเป็นคนอย่างไร ซึ่งในเงาสีขาวอธิบายว่า เขาต้องการเป็นคนที่ย่อนโยนสำหรับเธอ (ขวัญ) “...หล่อนเข้าใจผิดว่าฉันทันเป็นผู้ชายที่ย่อนโยน ที่จริงฉันทันมักอ่อนโยน กับผู้หญิงและจะยิ่งอ่อนโยนมากขึ้นเป็นพิเศษกับผู้หญิงที่ฉันทันอยากจะนอนด้วย...”⁶ การที่คนอื่นเข้าใจว่าตัวฉันทันเป็น คนที่ย่อนโยน ทั้งนี้ยังหมายถึงหากเขาไม่ต้องการที่จะเป็นเช่นนี้แล้วเขาจะยอมเปลี่ยนแปลงมันได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพราะมนุษย์มีเสรีภาพเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวตลอดเวลา

2. มนุษย์ในฐานะมีเสรีภาพ (Freedom)

เสรีภาพของมนุษย์ (Freedom) คือคุณสมบัติที่แสดงมนุษย์ได้รับรู้ถึงสภาวะของการดำรงอยู่ของตัวตน (I) เสรีภาพ เป็นคุณสมบัติประการเดียวที่แสดงให้เห็นถึงการมีอยู่ของมนุษย์ ไม่ใช่สิ่งอื่นใดหรือสิ่งภายนอก แต่เป็นสิ่งที่ ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด โดยมองว่าเป็นศักยภาพอันสูงสุดของมนุษย์เป็นสภาวะที่ว่างเปล่าโดยตัวเอง เป็นสภาวะที่ ดำรงอยู่โดยไม่ใช่ในฐานะวัตถุหรือสิ่งของ ไม่ใช่รูปของสัญลักษณ์เป็นเพียงสภาวะหนึ่งแต่มีอยู่แบบถาวร เป็นสภาวะ บางอย่างที่สามารถทำให้สิ่งหนึ่ง ๆ เป็นอิสระจากสิ่งอื่น นักอัตถิภาวนิยมกล่าวว่า เราไม่อาจเข้าใจเสรีภาพได้หาก เราพยายามที่จะตรึงตรองเกี่ยวกับเสรีภาพ แต่เราจะสามารถเข้าใจเสรีภาพได้ด้วยการกระทำของเราเอง (ปาน ทิพย์ ศุภนคร, 2546: 90) สำหรับ คักดีซัย นิรัญทวี (2543: 13-25) กล่าวไว้ว่า การพยายามที่จะนิยามเสรีภาพนั้น เป็นเรื่องยากเพราะมันมักจะเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา สถานที่ และสถานการณ์ แนวคิดของ Pierce Roy เกี่ยวกับ เสรีภาพในมุมมองของนักอัตถิภาวนิยมว่า เป็นความสามารถในการเลือกสร้างสรรค์ตัวเองในทุก ๆ สถานการณ์ Roy มองเรื่องเสรีภาพจากทัศนะของ Sartre ว่ามนุษย์มีความต้องการที่จะเป็นตลอดเวลา เป็นผลให้มนุษย์ต้อง สร้างสถานการณ์และการเลือกอย่างอิสระด้วยตนเองนำไปสู่กระบวนการกระทำที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

⁴ เรื่องเดียวกัน: 9

⁵ เรื่องเดียวกัน: 28

⁶ เรื่องเดียวกัน: 28

ตัวเองของมนุษย์ เสรีภาพมักจะมีความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม สำหรับ Partridge เสรีภาพ เป็นเรื่องของสภาพ การของการดำเนินชีวิตอย่างที่ไม่ม้ออำนาจหรือแรงภายนอกอย่างอื่นม้ออำนาจเหนือหรือแรงบังคับจากคนอื่น มนุษย์ จะกล่าวได้ว่าเรามีเสรีภาพก็ต่อเมื่อมนุษย์สามารถเลือกความต้องการของเขาเองได้ และความสามารถเลือก เป้าหมายนั้นตัวเขาเองจะต้องเป็นสาเหตุของเงื่อนไขได้ด้วยตัวของเขาเอง แต่การเลือกทั้งหมดนั้นจะต้องไม่เป็นไป โดยเจตจำนงขอบุคคลอื่น นอกเหนือจากตัวเขาเอง เสรีภาพเป็นตัวแทนที่ชี้ให้เห็นของการมีอยู่ของอัตถิภาวะ (existence) จะชัดเจนในรูปแบบความทะเยอทะยานของมนุษย์ ภายหลังจากการเลือกด้วยสำนึกของการมีอยู่นั้น มนุษย์รู้ดีเสมอว่ามันจะตามมาด้วยความรับผิดชอบ และสถานการณ์ที่มนุษย์เลือกนั้นสิ่งเหล่านั้นจะส่งสมกลายเป็นตัว ของมนุษย์เอง

A. Responsibility (ความรับผิดชอบ)

ข้อกล่าวหาที่สังคมมอบให้แนวคิดอัตถิภาวนิยมนั้นมาจากการที่ไม่ได้วางแบบแผนการดำเนินชีวิตให้กับมนุษย์ หรือการไม่ได้ชี้แจงเอาไว้ถึงการกระทำที่ดีและการกระทำที่ไม่ดี แต่เป็นแนวคิดที่ปล่อยให้มนุษย์ได้ทำตามความ พิจารณาของตนเองจนถึงที่สุดเท่านั้น แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นแนวคิดที่ไม่ให้ความสำคัญกับความดีงาม ของชีวิตมนุษย์ หากแต่เป็นการให้ความสำคัญในรูปแบบของอัตวิสัย (Subjective) คือ เชื่อว่ามนุษย์สามารถเลือก รูปแบบความดีงามให้กับตนเองได้ แต่ภายหลังจากการกระทำตามความปรารถนามันหมายถึง การตามมาด้วย ความรับผิดชอบ (Responsibility) หลังการเลือกของมนุษย์ มนุษย์จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบผลของการกระทำ ทั้งหมดแม้ว่ามันจะเกิดผลเช่นไรกับตัวของเขาและสังคม ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี (2543: 28-29) กล่าวว่า การกระทำของ มนุษย์นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้ทราบว่ากระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นสิ่งที่แสดงให้ทราบว่า การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์เองไม่มีสิ่งอื่นใดนอกจากความต้องการของเขา การเปลี่ยนแปลงของสิ่งภายในโลกไม่ได้เป็นผลมาจากอำนาจอย่างอื่นที่จะดลบันดาลได้ แต่มันเกิดจากการกระทำ ของมนุษย์ที่มีเจตจำนงเสรี และมนุษย์จะต้องมีความรับผิดชอบต่อมัน หากมนุษย์คนใดขาดการรับผิดชอบ มนุษย์ คนนั้นจะไม่สามารถใช้เสรีภาพเพื่อเลือกกระทำได้ตั้งแต่แรก โดยมีความเห็นว่าการกระทำของมนุษย์นั้นจะต้องมี ความจริงใจ (Free will) แผงอยู่ในนั้น ความรับผิดชอบเป็นเงื่อนไขสำคัญ เพราะทำให้การมีอยู่ของเสรีภาพของ มนุษย์เป็นสิ่งที่มีความค่า ดังนั้นทุกครั้งที่ปรัชญาอัตถิภาวนิยมกล่าวว่า “เสรีภาพเป็นแก่นแท้ของมนุษย์” มันจึงหมาย รวมไปถึง “ความรับผิดชอบก็เป็นแก่นแท้ของมนุษย์เช่นเดียวกัน” มนุษย์จึงมีทั้งความรับผิดชอบต่อตนเอง และ ความรับผิดชอบต่อโลก

ความรับผิดชอบต่อตนเอง (Self-Responsibility) มนุษย์เกิดมาโดยปราศจากกฎเกณฑ์หรือแบบ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อที่จะสร้างสรรค์ตัวตนของเขาขึ้นมาจากความว่างเปล่า โดยจากสำนึกที่จะเป็นด้วยตัวเขา เอง ทั้งนี้การเลือกแต่ละครั้งเขาเองจะรับรู้ว่ามันจะมีผลแห่งการกระทำตามมาเสมอ นั่นก็คือความรับผิดชอบต่อ ต่อมาเป็นความรับผิดชอบต่อ ในฐานะที่มนุษย์เป็นผู้ที่มีชีวิตอยู่ในโลกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การมีอยู่ของ มนุษย์จึงต้องมีอยู่อย่างพึ่งพาอาศัยบุคคลอื่น ดังนั้นการตัดสินใจแต่ละครั้งนอกจากจะมีผลต่อตัวเองแล้วยังเป็น เรื่องที่มีผลกระทบต่อบุคคลอื่นเสมอ เมื่อกล่าวถึงเรื่องของเสรีภาพคนส่วนใหญ่ในสังคมจะนึกถึงแต่ความยุ่งยาก จนนำไปสู่การสร้างปัญหาให้กับสังคมเพราะคนในสังคมจะใช้เสรีภาพในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามแต่ความต้องการ ของเขาเท่านั้นเมื่อ Sartre ได้เสนอแนวคิดความรับผิดชอบต่อที่ตามหลังจากเสรีภาพจึงทำให้การมีอยู่ของเสรีภาพ เป็นเรื่องที่มีความค่าสำหรับมนุษย์ทั้งในฐานะผู้ที่ดำรงอยู่และมีอยู่ในโลกด้วย

B. The past (อดีต)

การมีอยู่ของอดีตมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเสมือนหลักฐานในการยืนยันการกระทำของมนุษย์ เนื่องจาก การมีอยู่ของมนุษย์เป็นการมีอยู่แบบอาศัยช่วงเวลา และไม่ใช้การมีอยู่แบบชั่วครั้งชั่วคราวแล้วหายไปแต่เป็นการมี อยู่ที่กินเวลา ดังนั้นการมีอยู่ของอดีตในฐานะที่มีความสามารถดำรงอยู่ตลอดเวลาจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, (2521:45-46) กล่าวว่า อดีตเป็นอะไรบางอย่างที่เป็นผลมาจากการกระทำของปัจจุบัน เพราะการมีอยู่ ของเวลา (Time) ไม่ใช้การมีอยู่แบบเกินขึ้นแล้วหายไป อดีตจึงเป็นส่วนประกอบของสถานการณ์สำคัญที่มีความ เกี่ยวเนื่องกับช่วงของเวลา ในหนังสือ Being & Nothingness, Sartre ได้กล่าวถึงความสำคัญของอดีตเอาไว้ ดังนี้ “ฉันไม่สามารถเข้าใจตัวฉันเองได้โดยปราศจากอดีต ยิ่งกว่านั้น ถ้าปราศจากอดีตฉันจะไม่สามารถคิดถึงสิ่งใดที่ เกี่ยวกับตัวฉันได้เลย เพราะเมื่อฉันคิดว่าฉันเป็นอะไรแล้วก็ต้องคิดถึงในอดีต ยิ่งกว่านั้น ฉันเป็นสัตว์ที่ทำให้อดีตมาสู่ การเป็นตัวฉันและสู่โลก”

อดีตเป็นอะไรที่มนุษย์ไม่มีความสามารถในการปฏิเสธได้ เช่นเดียวกับเสรีภาพ เนื่องจากเป็นข้อเท็จจริง ของการมีอยู่ของมนุษย์ (truth) มนุษย์เป็นสิ่งที่สำนึกของการเลือกให้คุณค่ากับสถานการณ์ จากการเลือกของ เสรีภาพเหล่านั้นอดีตจะแสดงให้เห็นถึงการรับผิดชอบต่อเสรีภาพหลังการเลือกของมนุษย์ เพราะอดีตนั้นก็ไม่ได้เป็น อะไรที่มากไปกว่าการเลือกจากปัจจุบัน และถูกปล่อยเอาไว้เบื้องหลัง มนุษย์จะสามารถรับรู้การกระทำนั้นเกิด จากเสรีภาพหรือไม่จากมองอดีต “อดีตเป็นพื้นฐานให้เกิดเสรีภาพในปัจจุบันและอนาคต” สำหรับ Sartre มองว่า อดีตมีความเกี่ยวข้องกับการเลือก เพราะอดีตเป็นอะไรที่มีความสามารถเก็บข้อเท็จจริงบางส่วน และไม่มี ความสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (fact) อดีตจะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงของปัจจุบันและสามารถใช้ตรวจสอบ เสรีภาพได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอดีตจะมีอิทธิพลในการจำกัดเสรีภาพของมนุษย์ได้ มีความสำคัญเพียงการ นำเสนอข้อเท็จจริงเท่านั้น เพราะอดีตนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของสำนึก (Consciousness) เราจะสามารถเข้าใจอดีต จากการคิดย้อนกลับไปจากปัจจุบัน

จากการศึกษานวนิยายเรื่องดังกล่าวพบว่านอกจากตัวเอกแล้วยังมีการกล่าวถึงตัวละครอื่น ๆ ในประเด็น การเลือกสถานการณ์ชีวิตของตนเอง เพราะว่ามีมนุษย์ทุกคนมีเสรีภาพเท่าเทียมกันทั้งหมด ซึ่งตัวเอกได้กล่าวถึง แदन ชาติยาวัน กับการเลือกและวิถีการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันของทั้งสองคนว่า “...เขามีชีวิตที่แตกต่างจากฉันและเธอโดย สิ้นเชิง... เขาเป็นคนดีคนหนึ่ง แต่เขาเลือกเป็นทหาร...”⁷ ตัวเอกกล่าวถึงแदनที่เลือกจะเป็นทหารและแตกต่างจาก เขาที่เกลียดกฎระเบียบแบบทหาร จากการเลือก แदन ต้องแสดงการรับผิดชอบต่อ เขาได้กลายเป็นคนพิการ ดังนี้ “...บัดนี้เขาพิการ เขาต้องหัดเดินใหม่กับขาเทียมและไม่ค้ำยันเมดอินไทยแลนด์ ข้อเท็จจริงนี้ทำให้ฉันรู้สึกเหมือนงู ที่อย่างทันทีทันคร้วถูกตีจนกระดูกสันหลังหักแหลกละเอียด...”⁸ ทั้งนี้ที่กล่าวมาเป็นผลมาจากการเลือกด้วย เจตจำนง (Free will) แदनเลือกที่จะเป็นทหารซึ่งเป็นการเลือกด้วยความตั้งใจ ดังที่กล่าวว่า “...ในดินแดนแห่ง ความคิดฝันของเขาภาพของสนามรบชัดเจนกว่าภาพอื่นใด มีเลือด มีความตาย มีหลุมขุขาดและกัมระเบิด และโลง ศพที่คลุมด้วยธงชาติ มีมิตรภาพระหว่างผู้ชายต่อผู้ชายมีการรำดีเมมาภายหลังการปฏิบัติหน้าที่ มีรมณีสถานและ ผู้หญิงขายบริการทางเพศและการวิวาทบาดลฤษ...”⁹ เห็นชัดเจนว่า แदन ประารถนาที่จะเลือกเป็นทหารผลของการ เลือกคือ เขาจะต้องพิการขาขาดมันเป็นข้อเท็จจริง (the given) ที่จะเป็ดิตตัวเขาไปตลอด นอกจากนี้ตัวเอกยัง กล่าวต่อไปอีกว่า “...เพราะขาของเขาจะไม่งอกออกมาอีก ขาไม่ใช่เล็บ ขาไม่ใช่หนวดเครา ไม่ใช่เส้นผม ไม่ใช่ขา

⁷ เพลงศพ: 15-16

⁸ เพลงศพ: 15-16

⁹ เพลงศพ: 15-16

ของเธอและไม่ใช้ขาของฉัน...”¹⁰ แม้เขาต้องการจะเป็นคนพิการขาขาดหรือไม่แต่สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการรับผลของการกระทำซึ่งเขาต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการเลือกของเขาเพียงผู้เดียว ในขณะเดียวกันมันเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่าเขารับผิดชอบต่อการเลือกด้วยเจตจำนงของเขา การเป็นทหารจะกลายเป็นอดีตของเขา เป็นการเลือกที่จะสั่งสมเป็นตัวเขาเอง ถือเป็น การสร้างตัวเขาเองในฐานะที่เขาเป็น แดน ซาติยวาน ไม่ใช่ตัวฉัน หรือบุคคลอื่น

Conclusion

จากการศึกษานวนิยาย เรื่องเงาสีขาว ถึงความเป็นมนุษย์ในทัศนะของปรัชญาอัตถิภาวนิยมพบว่า ตัวเอกของเรื่องมีมุมมองความเป็นมนุษย์ทั้งต่อตัวเองและบุคคลอื่นสอดคล้องกับกล่าวปรัชญาอัตถิภาวนิยมคือ มนุษย์เป็นเจ้าของการมีอยู่ของตัวเอง และมนุษย์ต้องรับผิดชอบต่อการมีอยู่นั้นด้วยการสร้างสรรค์ตัวเองขึ้นมา จากสิ่งแวดล้อมและสังคม สิ่งเหล่านั้นแสดงออกมาในรูปแบบของสถานการณ์ที่แตกต่างกันมีเพียงแต่ตัวฉันเอง (I) เท่านั้นเป็นผู้ที่มีเสรีภาพในการเลือกสิ่งต่าง ๆ ให้กับตัวเอง ไม่ได้มีอำนาจใด ๆ อยู่เหนือความปรารถนาของตัวฉัน มนุษย์เป็นอะไรก็ได้ทราบที่มนุษย์ปรารถนาที่จะเป็น แสดงถึงคุณสมบัติของการเป็นมนุษย์นั่นคือ เป็นสาเหตุการเลือกด้วยตัวของเขาเอง โดยรวมสำหรับความเป็นมนุษย์ตามแนวคิดของปรัชญาอัตถิภาวนิยม คือมนุษย์จะต้องตระหนักรู้ถึงการดำรงอยู่ของตัวเอง ซึ่งเป็นการดำรงในฐานะมนุษย์ที่มีเสรีภาพเป็นเสรีภาพชนิดที่มนุษย์เองสามารถใช้มันเพื่อทำความต้องการของเขาได้โดยปราศจากเงื่อนไข หรืออำนาจทางสังคมแต่ทั้งนี้การมีอยู่ของเสรีภาพเหล่านั้นก็ได้มีอยู่อย่างลอย ๆ หรือมีอยู่เพื่อสร้างความวุ่นวายแต่เป็นการมีอยู่โดยมีความรับผิดชอบต่อเป็นตัวกำกับด้วย ความรับผิดชอบต่อเช่นนั้นนอกจากจะเป็นสิ่งที่ทำให้เสรีภาพมีคุณค่ายังเป็นเครื่องยืนยันว่าเสรีภาพสำหรับมนุษย์นั้นมียุ่จริง

¹⁰ เพลงศพ: 17

References

- กีรติ บุญเจือ. (2522). **ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ช่อทิพย์ สุวรรณานนท์. (2521). **การวิเคราะห์เกี่ยวกับเอ็กซิสเทนเชียลิสมในงานวรรณกรรมของอัลแบร์ กามูส์**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แดนอรัญ แสงทอง. (2536). **เงาสีขาว**. กรุงเทพฯ: อรุณอภัย.
- ปานทิพย์ ศุภนคร. (2546). **ปรัชญาเอกซิสเทนเชียลิสต์ (อัตถิภาวนิยม): Existentialist philosophy**. พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พินิจ รัตนกุล. (2555). **ปรัชญาชีวิต ฌอง-ปอล-ซาร์ทร์ ชีวิตและแนวคิดของเจ้าสำนักเอกซิสเทนเชียลิสต์**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สามัญชน.
- วิทยา เศรษฐวงค์. (2540). **ฌอง-ปอล-ซาร์ทร์ ปรัชญาเอ็กซิสเทนเชียลิสม์ก็คือมนุษยนิยม** แปลจาก *L' existentialisme est un humanism* โดย Jean-Paul-Sartre. ม .ป .ท .: สำนักพิมพ์ธรรมชาติ.
- เอกพงศ์ พัฒนากุล. (2555). **การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดมนุษย์ในงานวรรณกรรมของฌอง-ปอล-ซาร์ทร์**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอส. เอส. อนาคามี. (2553). **เสรีภาพ...ไร้เดียงสา An Innocent Freedom**. กรุงเทพฯ: สยามมิสพับลิชชิง เฮ้าส์.
- Joan A. Price (2000). **Philosophy through the ages**. Belmont, Calif.: Wadsworth.
- Thomas R. Flynn. (2006). **Existentialism A Very Short Introduction**. New York: Oxford University.

การวิเคราะห์หลักจริยธรรม จากวรรณกรรมบทเพลงของครูไพบูลย์ บุตรชั้น
**An Analytical Study of the Ethical Principles as Appeared in the Music Compositions of
Mr. Piboon Budkhun**

Paranee Kamchom

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University, Thailand
E-mail: balloon_por@hotmail.com

Abstract

The objective of this study is to analyze the ethics in Piboon Budkhun's music. This study places particular emphasis on lyrics and interpret this songs in the ethics. These songs are between 2490 - 2515 B.E.

This research showed that ethics in Piboon Budkhun's music can be divided into three categories i.e. 1) Personal Ethics, 2) Ethics for the Public, and 3) Professional Ethics. In these ethical principles of music showed seclusion, loyalty, gratitude, natural of life, good behavior, respect a good person, and admire the nation, religious and king.

The Piboon Budkhun's music is a merry songs, particularly, and beautiful poem. Piboon Budkhun includes a great many stories about the ethical behavior of society to show listeners and it can be teach about the ethics to person and the others. Some of these include the life of rural people, a beautiful nature, tradition, include the past events of society, economy and social. Piboon Budkhun's music is the past events songs which have a value and these songs are the popular of listeners. Many songs can be applied the ethics into life. For those who listen and enjoy his songs, they shall also receive useful, the ethical idea, moral principle, and enjoy for entertainment also.

Keywords: Ethical principles/ Folk songs/ Piboon Budkhun's music

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หลักจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน โดยมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะบทร้องที่มีเนื้อหา และความหมายอันเกี่ยวข้องกับเชิงจริยธรรม ช่วงปี พ.ศ. 2490-2515

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า วรรณกรรมบทเพลง ครูไพบูลย์ บุตรขัน สามารถจำแนกหลักจริยธรรมออกได้ 3 หลัก ได้แก่ 1) หลักจริยธรรมส่วนบุคคล 2) หลักจริยธรรมส่วนรวม 3) หลักจริยธรรมในวิชาชีพ เนื้อหาสาระของ จริยธรรมในวรรณกรรมบทเพลง ครูไพบูลย์ บุตรขัน กล่าวถึง ความสันโดษ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความเป็น อริยสงฆ์ของชีวิต การประพฤติตนเป็นคนดี การเคารพบูชาบุคคลที่ควรบูชา ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน นอกจากให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ผู้ฟังแล้ว ยังมีเนื้อหา สาระที่ขัดเกลาจิตใจของผู้ฟังเพลงให้ทำความดีต่อตนเอง และผู้อื่น พร้อมทั้งมีความไพเราะ เป็นเอกลักษณ์ ใช้ ภาษาสละสลวย โดยวรรณกรรมบทเพลงแบ่งออกได้หลายประเภท เช่น วิถีชีวิตของคนชนบท ความงดงามของ ธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนเหตุการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้น ทันเหตุการณ์ยุคสมัยนั้นๆ มีคุณค่า คนยังนิยมฟัง และหลากหลายบทเพลงสามารถนำมาเป็นแบบอย่างแนว จริยธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถใช้บทเพลงเป็นสื่อสำคัญในการเผยแพร่แนวคิด มีคติสอนใจ พร้อมทั้งได้รับความบันเทิงควบคู่กันไปด้วย

คำสำคัญ : จริยธรรม, เพลงลูกทุ่ง, เพลงไพบูลย์ บุตรขัน

1. บทนำ

วรรณกรรมบทเพลงจัดเป็นงานประพันธ์ประเภทหนึ่งที่มีผู้ประพันธ์สื่อสารเรื่องราวมุมมองชีวิต เหตุการณ์สำคัญทางสังคม ประวัติศาสตร์ หรือทัศนคติ ความคิดเห็นต่างๆที่มีต่อโลก ต่อสังคมสื่อสารผ่านทางบทเพลง มีการแต่งทำนองดนตรีและเรียบเรียงเสียงประสานให้เกิดเป็นบทเพลงที่มีความไพเราะและสร้างสรรค์ และผู้ฟังสามารถรับรู้ได้จากการฟัง วรรณกรรมบทเพลงจึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษรทั่วไป เช่น วรรณกรรมประเภทหนังสือ หรือบทกลอนที่รับรู้ข้อมูลได้จากการอ่านเท่านั้น แต่วรรณกรรมเพลงรับรู้ข้อมูลได้จากการฟัง สามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่าวรรณกรรมอื่นๆ เพราะสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ในทุกๆกิจกรรม เช่น ขับรถ ปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดบ้าน ฯลฯ บทเพลงมีหลายประเภท เช่น เพลงปลุกใจ เพลงเพื่อชีวิต เพลงกล่อมเด็ก เพลงสอนจริยธรรมหน้าที่ของเด็กและเยาวชน ฯลฯ บทเพลงที่สอนจริยธรรมหรือสอนใจคน ก่อเกิดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ในโรงเรียนเด็ก เกิด บทดอกสร้อยสุภาสิต ใช้สำหรับสอนจริยธรรมให้แก่เด็ก และใช้ร้องเล่นเพื่อความเพลิดเพลิน อาทิ เพลงตั้งเอยตั้งไซ้ เพลงตัดเอยตัดตุ้ ฯลฯ สอนเรื่องการตั้งใจเรียนหนังสือ เรื่องความซื่อสัตย์ (กรมศึกษาธิการ, 2480: 19-43) ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 6 เกิดกลอนบทละครร้องเป็นการใช้บทกลอนร้องเป็นเพลงเพื่อดำเนินเรื่องราวในละคร เช่น เรื่อง เวณิสวานิช จากพระราชนิพนธ์แปลเป็นกลอนบทละครในปี พ.ศ. 2459 สอนจริยธรรมเรื่องความกรุณาปราณี ในช่วงรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 6 นี้เห็นได้ว่าการสอนจริยธรรมให้ประชาชนได้เปลี่ยนรูปไปจากเดิม แต่เดิมคือประชาชนซึมซับคุณธรรม จริยธรรมจากวัด เช่น การฟังเทศน์ การฟังแห่ การอ่านทำนองเสนาะ ซึ่งอาจจะมีดนตรีหรือไม่มิดนตรีประกอบ จนมาถึงยุคสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา การสอนจริยธรรมได้พัฒนามาเป็นการสอนผ่านบทเพลง

ต่อมาช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ยุคเพลงของพรานบุรุษ และแสงนภา บุญราศรี บทเพลงได้เข้ามามีอิทธิพลในเรื่องเหตุการณ์บ้านเมือง ความเข้มข้นในเรื่องประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นของคนในสังคม อย่างเพลงของพรานบุรุษ ชื่อเพลง คนเห็นคน เป็นบทเพลงในปี พ.ศ. 2483 แสดงเรื่องราวการมองคนทุกคนอย่างเสมอภาค หรือบทเพลงของแสงนภา บุญราศรี เป็นเพลงชีวิตพรรณนาการใช้ชีวิตที่ยากลำบากของคนในอาชีพต่างๆ เช่น เพลงคนจรหมอนหมิ่น เพลงคนปาดตาล เพลงคนลากรถขยะ ฯลฯ เป็นบทเพลงที่ดีแผ่ความเป็นจริงของชีวิต เล่าเรื่องคอร์รัปชันการโกงกินปัญหาปากท้อง ปัญหารายได้หนี้สิน ความยากจน การถูกเอารัดเอาเปรียบเพราะสภาพสังคมช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดปัญหาเศรษฐกิจฝืดเคือง มีการโกงกิน การเก็บเงินนอกระบบประชาชนมีสถานะยากลำบากเพราะความยากจนและฝืดเคือง จึงเกิดบทเพลงที่บรรยายเรื่องการโกงกินและการใช้ชีวิตที่ยากลำบาก (พูนพิศ อมาตยกุล, 2548: 7-8)

วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2490 - 2515 ครูไพบูลย์ บุตรขัน ถือกำเนิดในปี พ.ศ. 2461 เมื่อเติบโตขึ้น มีพรสวรรค์ด้านการแต่งเพลง จึงได้รับการฝึกหัดแต่งเพลงอยู่ในคณะละครต่างๆ รวมถึงคณะละครของพรานบุรุษ ชื่อคณะจันทโรภาส ได้ออกเดินสายร่วมกับคณะละครออกไปตามภูมิภาคต่างๆ หลังจากนั้นจึงเริ่มมีผลงานเพลงเป็นของตนเอง ลักษณะวรรณกรรมบทเพลงของครูไพบูลย์ บุตรขัน ในช่วงยุคแรกๆ เป็นเพลงชีวิต คือช่วงปี พ.ศ. 2490 -2500 เนื้อหาจะหนักไปทางวิจารณ์สังคม เช่น เพลงกลิ้งโคลนสาบควาย เพลงเทวดาขี่ไถ เพลงลูกสาวตาสี เพลงเอ้อระเหยชาวนา เพลงมือที่มีพลัง เพลงตาสีกำสรवल 1-2 เป็นเพลงวิจารณ์สังคมเกี่ยวกับความเสมอภาค ความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นคนในสังคม การทุจริตโกงกินของรัฐบาลและมีเพลงประเภทอื่นๆอยู่บ้างในยุคนั้น เช่น เพลงเกี่ยวกับการชมความงามธรรมชาติ เพลงเกี่ยวกับความกตัญญู ปรัชญาความรัก คติธรรม ศาสนา วิถีชีวิตของคนชนบท ฯลฯต่อมาช่วงหลังปี พ.ศ. 2500 - 2515 บทเพลงเกี่ยวกับวิจารณ์ทางการเมืองไม่มี เพราะหลังปี พ.ศ. 2500 ยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรีเป็นยุคประชาธิปไตย

แบบเผด็จการทหาร มีการปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ยุคสมัยนั้นนักคิด นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ที่มีความคิดขัดแย้งไม่ตรงกับรัฐบาลจะถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งหมด และถูกจับเป็นจำนวนมาก (ปิยนาด บุนนาค, 2550) ทำให้บทเพลงเกี่ยวกับการวิจารณ์สังคมไม่มีใครกล้าแสดงความคิดเห็น ลักษณะของเพลงจึงเปลี่ยนออกมาผลิตผลงานเพลงเกี่ยวกับความรักเป็นส่วนใหญ่ และบอกเล่าเรื่องราวของประเพณีค่านิยม วิถีชีวิตของคนชนบท

ครูไพบุลย์ บุตรขัน ได้รับยกย่องในหมู่ครูเพลงยุคเดียวกันว่า กวีลูกทุ่ง หรือสมัยต่อมาเรียกว่า อัจฉริยะนักประพันธ์เพลงลูกทุ่งไทยครูไพบุลย์ บุตรขัน เพราะเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการประพันธ์เพลงได้อย่างไพเราะ มีการใช้ถ้อยคำสละสลวย มองเห็นภาพชัดเจน มีความเป็นกวีในเรื่องการแต่งทำนองเพลง และการใช้ถ้อยคำภาษาที่สวยงาม ลักษณะของวรรณกรรมบทเพลงจะมีลักษณะโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เพราะคนสมัยยุคเพลงแรกๆ มีหลักในการแต่งเพลงคือ มีสัมผัสนอก-สัมผัสใน ถ้อยคำมีการเรียงร้อยถูกต้องตามฉันทลักษณ์ ในหนึ่งบทเพลงจะมีที่ท่อนที่วรรค ตามแต่ผู้แต่งจะเป็นผู้กำหนด จึงจะเรียกได้ว่าถูกต้องตามหลักในการประพันธ์เพลงครูไพบุลย์ บุตรขัน ยังมีหลักในการประพันธ์เพลงที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ “การแต่งเพลงด้วยอารมณ์ประการเดียวไม่เพียงพอ จำต้องใช้ปัญญาเข้าสอดแทรกด้วย” ครูไพบุลย์ บุตรขัน เคยกล่าวไว้เมื่อปี พ.ศ. 2500 (วัฒน์ วรรณยางกูร, 2550)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวรรณกรรมบทเพลงของ ครูไพบุลย์ บุตรขัน ศึกษาบทเพลงที่มีการถ่ายทอดแนวคิด ทศนคติต่างๆ ผ่านมุมมองของครูไพบุลย์ บุตรขัน ทศนคติทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์ทางสังคม มุมมองเกี่ยวกับการวิจารณ์การเมืองการปกครอง เหตุการณ์สำคัญทางเศรษฐกิจและมีผลต่อคนในสังคม วิถีชีวิตของชาวชนบท และบทเพลงที่มีเนื้อหาสอนใจทางด้านคุณธรรม - จริยธรรม กล่าวได้ว่าสามารถเป็นสื่อในการบอกกล่าวเล่าเรื่อง หรือเป็นตัวอย่างในการมองภาพทางสังคม เหตุการณ์สำคัญของยุคสมัย วิถีชีวิตของคนในสังคมหรือการใช้ชีวิตของคนในชนบท และเพื่อที่จะอนุรักษ์บทเพลงที่ดีงามเหล่านี้ไว้ในสังคมไทย

2. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมบทเพลงของครูไพบุลย์ บุตรขัน โดยศึกษาเฉพาะบทร้องที่มีเนื้อหา และความหมายอันเกี่ยวข้องกับเชิงจริยธรรมในช่วงปี พ.ศ. 2490 – 2515 ข้อมูลในการศึกษา ศึกษาจากเทปคาสเซ็ท แผ่นครั่ง และหนังสือเพลง

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 จริยธรรมกับสังคมไทย

จริยธรรมในสังคมไทยมีกำเนิดมาจากพุทธศาสนาพุทธมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงอุปถัมภ์ พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีตศาสนาพุทธจึงเป็นศาสนาประจำชาติไทยและวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยมีหลักคำสอนของพุทธศาสนาเป็นหลักยึดถือ คือ การทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ การดำเนินชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เป็นมงคล เช่น การบวช การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ ล้วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาช่วยกล่อมเกลาจิตใจของคนให้สูงขึ้น และพระพุทธศาสนายังเป็นรากฐานของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม อันดีงามของสังคมไทย

พุทธศาสนามีอิทธิพลอย่างมากต่อนิสัยจิตใจของคนไทยโดยได้หล่อหลอมลักษณะนิสัยของคนไทย ในรูปของความมีคุณธรรม – จริยธรรม อันดงามต่างๆ เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความมีเมตตากรุณา ความมีน้ำใจ เสียสละ ความยิ้มแย้มแจ่มใส สิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในนิสัยของคนไทยพุทธศาสนาสอนให้คนในสังคมเป็นคนดี มีศีลธรรม โดยได้ใช้หลักธรรมคำสอนเป็นแบบกำหนดในการดำเนินชีวิต จึงจะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข คนดี มีคุณธรรม คือ คนที่มีความประพฤติดีทางกาย วาจา ใจ มีความละเอียดรอบคอบ และคุณธรรม – จริยธรรมต่างๆ เป็นสิ่งที่บุคคลพึงมีพึงปฏิบัติ เพื่อขัดเกลาจิตใจตนเองให้ดี และทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในหลักธรรมคำสอนของศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมที่บุคคลพึงปฏิบัติ

ในพระพุทธศาสนา จริยธรรมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบด้วย จริยธรรมระดับต้น จริยธรรมระดับกลาง และจริยธรรมระดับสูง แบ่งตามระดับความละเอียดของการปฏิบัติสูงขึ้นไป ตั้งแต่การควบคุมทางกาย การควบคุมทางกาย-ทางวาจา-ทางใจ และการปฏิบัติจนถึงการใช้สติปัญญาพิจารณาปัญหาและความทุกข์ต่างๆ รายละเอียดของจริยธรรมในระดับต่างๆ ได้แก่ 1. จริยธรรมระดับต้น เป็นจริยธรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ได้แก่ เบญจศีล คือ ศีล 5 เป็นข้อที่ควรละเว้นและเบญจธรรม คือ ธรรม 5 ประการ เป็นข้อที่ควรประพฤติเบญจศีล – เบญจธรรม เป็นธรรมที่อยู่คู่กัน เรียกว่า ศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติ เพราะเป็นการควบคุมตนให้ได้ทางกายและวาจาก่อนเป็นอย่างน้อย (บุญมี แทนแก้ว, 2538: 95-97) 2. จริยธรรมระดับกลาง เป็นธรรมที่ทำให้คนเจริญขึ้นพร้อมทั้งทางกาย วาจา และใจ เป็นธรรมจริยาที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ได้แก่หลักธรรม กุศลกรรมบถ หมายถึง ทางแห่งการทำความดี (พระธรรมปิฎก, 2546: 21- 23) 3. จริยธรรมระดับสูง ได้แก่หลักธรรม อริยมรรคมีองค์ 8 ในทางพระพุทธศาสนา อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นเป้าหมายสูงสุดที่พุทธศาสนิกชนควรประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เป็นทางปฏิบัติเพื่อเป้าหมายการดับทุกข์ เป็นทางสายเดียวกันกับที่กล่าวไว้ในข้อที่ 4 แห่งอริยสัจ คือ มรรค เพื่อที่จะนำเราไปสู่เป้าหมายทางพุทธศาสนาที่แท้จริง อริยมรรคมีองค์ 8 จะปฏิบัติควบคู่กับ มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งหมายถึง หลักปฏิบัติตามทางสายกลางในการดับทุกข์ที่พระพุทธศาสนาแนะนำให้ประพฤติปฏิบัติทั้งในชีวิตปกติและชีวิตพรหมจรรย์ มัชฌิมาปฏิปทา จัดเป็นจริยศาสตร์แนวพุทธที่สอนให้มนุษย์ในสังคมอยู่ในศีลธรรมจริยธรรมอันดีงามภายใต้มรรค 8 (สุวัฒน์ จันทรวงศ์, 2546: 145 – 209)

จริยธรรมที่มีคำสอนมาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือที่เรียกว่า พุทธจริยธรรม ยังสอนเกี่ยวกับความประพฤติของตนให้มีจริยธรรมส่วนตน เพื่อบรรลุประโยชน์สุขส่วนตนและให้เป็นผู้ที่มีจริยธรรมที่สมบูรณ์และสอนให้มีความรับผิดชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นเพื่อความสงบสุขของสังคม ดังนั้นหลักของพุทธจริยธรรมจึงมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการคือ เพื่อประโยชน์สุขส่วนตนหรือจริยธรรมส่วนบุคคล และเพื่อประโยชน์สุขต่อผู้อื่นหรือสังคม (เดชา ซากักดี, 2542: 14-16)

นอกจากคำสอนในหลักของศาสนาพุทธแล้ว สังคมไทยยังเป็นสังคมที่มีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาอื่นไม่ว่าจะเป็นศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ – ฮินดู และศาสนาอื่นๆ ไม่ว่าทุกคนจะนับถือศาสนาอะไร คนไทยทุกคนมีความเชื่อว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี จึงไม่ได้รังเกียจในศาสนาอื่นๆ พระเจ้าแผ่นดินทรงอนุญาตให้ชาวต่างประเทศนำคริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลาม และศาสนาอื่นๆ เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยได้อย่างเสรี และคนไทยทั่วไปก็มีทำที่ที่เป็นมิตรต่อศาสนาเหล่านั้น (วริยา ศิวะศรียานนท์ และทวีวัฒน์ ปุณฺทริกวิวัฒน์, 2523: 113)

นอกจากจริยธรรมจะมาจากหลักคำสอนของศาสนาแล้ว รากฐานของจริยธรรมในสังคมไทยยังมาจากที่อื่น อีก เช่น 1. หลักจริยธรรมได้จากคำสาบาน กฎหมาย หรือวินัย หลักจริยธรรมได้จากคำสาบานที่เป็นราชประเพณีที่ ผู้บริหารบ้านเมืองจะต้องกระทำ นอกจากกฎหมายที่ระบุไว้เป็นจริยธรรมหรือวินัยของผู้ปฏิบัติงานแล้ว การให้คำ สาบานก็เป็นการกำหนดพฤติกรรมที่เป็นคุณธรรมจริยธรรม เป็นเงื่อนไขที่ผูกมัดด้วยวาจา เชื่อมโยงกับความ ศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ทำให้เกิดเป็นข้อกำหนด แนวทางความประพฤติ ซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำกับอยู่ และอาจ กลายมาเป็นกฎเกณฑ์ในที่สุด ส่วนกฎหมายในปัจจุบัน ได้แก่ กฎหมายบ้านเมือง เป็นตัวกำหนดคุณธรรมและ จริยธรรมในด้านการกระทำต่อกัน ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เพื่อขจัดความขัดแย้งระหว่าง ประชาชนในประเทศนั้นๆ ประชาชนจำเป็นต้องเรียนรู้และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นกฎหมายสำหรับ ประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตประจำวัน 2. หลักจริยธรรมที่ ได้จากคำสอนตามแนวพระราชดำริและพระบรมราโชวาท ของพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นที่เคารพยกย่องยิ่งของ ประชาชน พระบรมราโชวาทของกษัตริย์ทุกพระองค์เป็นเสมือนหลักธรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน (วริยา ชินวรณ์โณ, 2546)

3.2 วรรณกรรมบทเพลงกับสังคมไทย

3.2.1. บทเพลงมีความสัมพันธ์กับคนในสังคมในโอกาสต่างๆ ได้แก่ ใช้ในการประกอบพิธี เช่น พิธีกรรม ทางศาสนา ได้แก่ ประเพณีทำบุญสวดมนต์เลี้ยงพระ พิธีการทางชีวิต ได้แก่ พิธีเกี่ยวกับการเกิด การตาย พิธี เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ได้แก่ ประเพณีการบวช การแต่งงาน เช่น แห่ขันหมาก รดน้ำอวยพร เลี้ยงรีนเริง พิธีไหว้ครู ฯลฯ ใช้ประกอบการแสดง ได้แก่ การเล่นรำวง การละเล่นตามเทศกาลต่างๆ เช่น แห่เทียนพรรษา ประเพณีลอย กระถาง ใช้ฟังเพลงเพื่อความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย จากความเหนื่อยล้า ในการทำงานในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3.2.2. วัตถุประสงค์ของการฟังเพลง สามารถแบ่งวัตถุประสงค์ของการฟังเพลงไว้ 3 แบบใหญ่ๆ ดังนี้

1. ฟังเพื่อความบันเทิง คือ ผู้ฟังเพียงแต่เปิดเพลงไว้ฟังเป็นเพื่อน ไม่ได้ตั้งใจฟัง แต่สามารถรับรู้เนื้อหา ของเพลงนั้น รู้สึกได้ว่าถูกใจหรือไม่ถูกใจ หรืออาจจะไม่เดียดร้อว่าดีไม่ดี ขอแค่มีเพลงอยู่เป็นเพื่อนก็พอใจ อาจ เป็นการฟังเพลงไปพลางคุยไปพลาง ผู้ฟังไม่จำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับดนตรีมาก่อน เป็นเพียงการฟังเพื่อ ใช้ในการพักผ่อนหย่อนใจ ใช้เป็นเพื่อนยามเหงา หรือใช้เป็นเพื่อนเวลาทำงาน

2. ฟังด้วยรสนิยม คือ ผู้ฟังตั้งใจฟังอย่างจริงจัง ฟังแล้วคิดตามด้วยความชื่นชม การฟังแบบนี้ ผู้ฟังมักจะเฝ้หา เพื่อการฟัง เช่น ซ้อมตัวเข้าไปชม หรือซื้อแผ่นเสียงหรือเทปมานั่งฟังจริงๆ ผู้ฟังจะพร้อมในการติดตามเนื้อหาสาระ ของเพลงโดยละเอียด และใช้อารมณ์กับเพลงได้เป็นอย่างดี มักเป็นผู้ที่มีอายุหรือมีประสบการณ์ในการฟังเพลง มากกว่าข้อแรก

3. ฟังเพื่อการเรียนรู้ คือ ผู้ฟังจะต้องฝึกหัดการฟังมาก่อน ต้องมีการเตรียมตัว อ่าน หรือฟังบรรยายมาก่อน แล้วตั้งใจฟังในรายละเอียดทุกแง่มุมของเพลง นับเป็นการฟังระดับสูงสุดที่จะต้องอาศัยปัจจัยร่วมอีก 6 ประการ คือ 1.มีความตั้งใจเป็นพื้นฐานสำคัญและสม่ำเสมอ 2.มีโอกาสได้ฟังซ้ำบ่อยๆ 3.มีความคุ้นเคยกับเพลงนั้น 4.มี ความรู้เบื้องหลังของเพลงนั้น ยิ่งมากยิ่งขึ้น 5.มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมต่อเนื่องด้วยเพลงนั้นๆ 6.มีโอกาสได้ใช้สัมผัส ส่วนตัว รับรู้รายละเอียดในเพลงนั้นๆ เช่น หูได้ยิน ตาเห็นภาพ (พูนพิศ อมาตยกุล, 2529: 26-27)

3.2.3. องค์ประกอบของเพลงที่ดี ประกอบด้วย 1. ท่วงทำนองมีความไพเราะเสนาหู คือต้องเป็นเพลงที่ แต่งเนื้อร้องและทำนองมาอย่างดี มีการบรรเลงประสานเสียงดี จังหวะของเพลง และเนื้อร้องเหมาะสม 2. มี ความหมายดี เป็นเพลงที่มีความสร้างสรรค์สำหรับผู้ฟัง 3. นักร้องมีเสียงดี และนักดนตรีมีฝีมือ สามารถถ่ายทอด ความไพเราะของบทเพลงออกสู่ผู้ฟังได้ดี 4. เพลงนั้นจะต้องได้รับการฝึกซ้อม ปรับวง ปรับเสียง ต้องใช้ความ

สามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันบรรเลง 5. เพลงนั้นจะต้องให้อารมณ์ สามารถรับใช้สังคมหรือบุคคลได้ เช่น เพลงปลุกใจ ให้ความรู้สึกรักชาติบ้านเมือง หรือเพลงรัก ที่ให้อารมณ์รักอย่างละเมียดละไม ฟังแล้วเกิดอารมณ์คล้อยตาม (พูน พิศ อมาตยกุล, 2529: 30)

3.3 วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน

ภักยา ภักดีบุรี. (2535) “การศึกษาวรรณกรรมเพลงของ ไพบูลย์ บุตรขัน” ได้กล่าวถึงวรรณกรรมเพลงครูไพบูลย์ บุตรขันไว้ว่า ไพบูลย์ บุตรขัน ได้ประพันธ์เพลงไว้เป็นจำนวนมาก ลักษณะเด่นในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงของไพบูลย์ บุตรขัน คือการนำทำนองเพลงพื้นบ้านและเพลงไทยเดิม มาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงได้อย่างไพเราะ การสร้างสรรค์บทเพลงตามสำเนียงของคนในท้องถิ่นต่างๆ การสร้างสรรค์บทเพลงจากชีวิตจริงของไพบูลย์ บุตรขัน ในด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย บทเพลงของไพบูลย์ บุตรขัน ได้สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของคนไทยในสังคมชนบทและคนไทยในสังคมเมือง ตลอดจนการสะท้อนให้เห็นระบบครอบครัว การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ศาสนาและความเชื่อ นันทนาการ ค่านิยมต่างๆ ของคนในสังคมไทยไว้ด้วย

4. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมบทเพลง ครูไพบูลย์ บุตรขัน

5. ระเบียบวิธีวิจัย

5.1. **วิธีดำเนินการวิจัย** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยแบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ชั้นปฐมภูมิ และชั้นทุติยภูมิ โดยเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน ส่วนเอกสารชั้นทุติยภูมิ ศึกษาได้จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ เอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

5.2. **การเก็บข้อมูลภาคสนาม** แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มี อายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล และ 2. ศิลปินในวงการเพลง และนักจัดรายการวิทยุ

5.3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** คือการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน สามารถเป็นข้อมูลในการตอบคำถามการวิจัยได้อย่างเพียงพอ และใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ศิลปินในวงการเพลง และนักจัดรายการวิทยุ เป็นการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก โดยกำหนดแนวคำถามให้เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสามารถเชื่อมโยงไปสู่คำถามอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้อง

5.4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

5.4.1. **กลุ่มข้อมูลเอกสาร** ทำการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ทำการแยกแยะ จัดหมวดหมู่ และเรียบเรียง จากนั้นตรวจสอบและแก้ไขเพื่อให้ข้อมูลถูกต้อง โดยตรวจสอบซ้ำกับอาจารย์ที่ปรึกษา จากการศึกษาสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ

2.4.5. **กลุ่มข้อมูลจากบุคคล** โดยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์ ถาม-ตอบ กับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 50 คน เหตุที่ใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เพราะบุคคลเหล่านี้เกิดทันยุคสมัย ทันเหตุการณ์ในการออกเผยแพร่ผลงานเพลงของครูไพบูลย์ บุตรขัน โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง คือ กลุ่มผู้ฟังผลงานเพลงของครูไพบูลย์ บุตรขัน และเมื่อได้รับข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย และได้รวบรวมแบบสอบถามเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลได้ 50 คน ตรงตามจำนวนที่กำหนดไว้ แล้วนำมาวิเคราะห์ผลโดยรวมทำสถิติแบบร้อยละ และ

สรุปผลแบบพรรณนาโวหาร ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ศิลปินในวงการเพลง และนักจัดรายการวิทยุ เมื่อได้รับข้อมูลจากนักวิชาการที่กำหนดไว้แล้ว นำมาวิเคราะห์ผล โดยการสรุปแบบพรรณนาโวหาร ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จะเสนอเป็นเพียงตัวอย่างของความคิดเห็น ไม่ได้มุ่งเสนอผลเต็มรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

5.5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนของการวิจัยภาคสนาม มีวิธีการจัดแจงข้อมูล ดังนี้

- 1.) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบสอบถามมาทำการตรวจสอบโดยผู้วิจัยใช้ค่าสถิติเป็นค่าเฉลี่ยแบบร้อยละ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาถอดเทป และตรวจสอบความถูกต้อง
- 2.) จัดประเภทของข้อมูล โดยแยกข้อมูลไปตามคำถามของการวิจัยที่มีอยู่ให้ครอบคลุม
- 3.) เมื่อจัดประเภทของข้อมูลแล้ว ทำการวิเคราะห์และสรุปใจความสำคัญของข้อมูลในแต่ละหัวข้อ พิจารณาว่าข้อมูลต่างๆที่เราแยกประเภทนั้น สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่อคำถามของการวิจัยในประเด็นต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และตรวจสอบได้ว่าเราได้แยกประเภทถูกต้อง
- 4.) เมื่อทำการตรวจสอบว่าเราแยกข้อมูลแต่ละประเภทได้ถูกต้องแล้ว จึงทำการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆในแต่ละประเภท มาสรุปเป็นหัวข้อเดียวกัน จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ ตามแนวคิด ทฤษฎี และความคิดเห็นของผู้วิจัย เพื่อให้เป็นข้อค้นพบเบื้องต้นตามคำถามการวิจัยทุกข้อ

6. ผลการวิจัย

6.1. ผลการวิจัยภาคเอกสาร

วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน สามารถแบ่งหลักจริยธรรมออกได้ 3 หลัก คือ หลักจริยธรรมส่วนบุคคล หลักจริยธรรมส่วนรวม และหลักจริยธรรมในวิชาชีพ หลักจริยธรรมเหล่านี้จัดอยู่ในกลุ่มพุทธจริยธรรมแบ่งเป็นประโยชน์เป็น 3 ฝ่าย คือ ประโยชน์เพื่อตนเอง ประโยชน์ต่อผู้อื่น และเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น หลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลง ได้แก่ 1. หลักจริยธรรมส่วนบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง ความกตัญญู บูชาบุคคลที่ควรบูชา การยึดมั่นในความดี 2. หลักจริยธรรมส่วนรวม เช่น การรู้จักให้เกียรติผู้อื่น การยึดมั่นในศีลธรรม ความกล้าหาญ หน้าที่ต่อพลเมือง พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ศีล 5 มงคลชีวิต 38 ประการ 3. หลักจริยธรรมในวิชาชีพ เช่น ความซื่อสัตย์ของนักการเมืองและข้าราชการ หน้าที่ต่อพลเมือง ความมีจิตสาธารณะ

6.2. ผลการวิจัยภาคสนาม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

6.2.1. ผลการวิจัยแบบสอบถาม จากการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน พบว่ามีคนรู้จักผลงานเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน 69.97 % และชื่นชอบผลงานเพลง โดยนับรวมระหว่างความ “ชอบ” กับ “ชอบมาก” รวมได้ 62.77 % เนื้อหาสาระในผลงานเพลง ครูไพบูลย์ บุตรขัน มีคุณธรรมชัดเจน 39.67 % และเนื้อหาสาระในผลงานเพลงมีคุณธรรม ไม่ชัดเจน 13 %

หลักจริยธรรมที่ปรากฏในงานวรรณกรรมบทเพลง ครูไพบูลย์ บุตรขัน จากการวิจัยแบบสอบถามพบว่า มีหลักจริยธรรมในด้านความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในศีลธรรม การรู้จักให้อภัย ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความกตัญญูตเวที การเสียสละ สำนึกรักบ้านเกิด ความพอเพียง ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การรู้จักให้เกียรติผู้อื่น ความไม่หลงใหลในวัตถุนิยม การข่มใจต่อการทำความชั่ว ฯลฯ

ผลงานเพลงที่ประทับใจเป็นพิเศษ จากผลการวิจัยแบบสอบถาม เช่น มนต์รักลูกทุ่ง ค่าน้ำนม บุปผะสน์นิवास โลกนี้คือละคร กลิ่นโคลนสาบควาย มนต์เมืองเหนือ แว่วเสียงซึง ผนเดือนหก มนต์รักอสูร ฯลฯ ผลงานเพลงที่แสดงออกถึงความมีจริยธรรมอย่างชัดเจน จากผลงานวิจัยแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าน้ำนม กลิ่นโคลนสาบควาย บุปผะสน์นิवास แม่ศรีเรือน ยมบาลเจ้าขา ชายสามโบสถ์ ไอ้ชนกชนนี ชั่วดีก็ลูกแม่ มัสทยาหลงเหยื่อ เข้าหลอมดวงใจ ฯลฯ แง่คิดทางจริยธรรมที่ได้จากการฟังผลงานเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน จากผลการวิจัยแบบสอบถาม สรุปได้ว่า สามารถนำมาปรับใช้ได้ 94 % โดยปรับใช้กับตนเอง ครอบครัว เพื่อน การประกอบอาชีพ และประเทศชาติ

6.2.2. ผลการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักประพันธ์เพลง และนักจัดรายการวิทยุ จำนวน 2 คน คือ ครุฑนคร ถนอมทรัพย์ (ศิลปินแห่งชาติด้านการประพันธ์เพลงไทยสากล) และครูสุรินทร์ ภาคศิริ (นักประพันธ์เพลง และนักจัดรายการวิทยุ) ซึ่งอยู่ยุคร่วมสมัยเดียวกับครูไพบูลย์ บุตรขัน ประเด็นในการสัมภาษณ์ แบ่งออกได้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1.เกี่ยวกับบทร้องในวรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน 2. เกี่ยวกับท่วงทำนอง-จังหวะ-ลีลาการขับร้องและดนตรี 3.เกี่ยวกับการใช้เพลงเพื่อปลูกฝังจริยธรรมในผู้ฟังจากการสัมภาษณ์สรุปผลได้ว่า ครูไพบูลย์ บุตรขัน เป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในการแต่งเพลง กล่าวคือแต่งเพลงไม่ให้เกิดเสียศีลธรรมอันดีของไทย ลักษณะของเพลงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และศิลปะไว้ ตรงกับคำนิยามเพลงของเพลงลูกทุ่งว่า เพลงลูกทุ่งคือศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบไทยแท้ มีประเพณี วิถีชีวิตของชาวบ้านแบบไทยแท้ๆ และยังเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย นักประพันธ์เพลงสมัยก่อนแต่งเพลงไปตามยุคสมัย ซึ่งยุคสมัยนั้นวัฒนธรรม จริยธรรม สำนึก และความรู้สึกนึกคิดต่างๆ คนส่วนใหญ่อยู่ใกล้วัดมากกว่าคนปัจจุบัน เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมของไทยที่มีความสวยงาม โอบอ้อมอารี ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี คุณธรรมต่างๆ เช่น ศีล 5, ความกตัญญูรู้คุณ, เคารพพ่อแม่, เรื่องชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ คนสมัยก่อนจะซึมซับและนำมาสอดแทรกในบทเพลง สมัยก่อนเพลงที่ส่งเสริมคุณธรรมมีมากมาย เช่น เพลงปลูกผักสวนครัว ซึ่งเป็นเพลงสร้างสรรค์ คำว่า คุณธรรม ให้ขอบเขตว่า ถ้าหากว่าเราฟังเพลงนั้นแล้ว เพลงมีส่วนที่จะหล่อเราให้ปฏิบัติตามเพลงให้เป็นไปในทางที่ดี

7. ข้อสรุปและอภิปรายผล

7.1. ข้อสรุป

การศึกษาวิเคราะห์หลักจริยธรรมในวรรณกรรมบทเพลง ครูไพบูลย์ บุตรขัน สามารถแบ่งหลักจริยธรรมออกได้ 3 ประเภท ได้แก่ หลักจริยธรรมส่วนบุคคล หลักจริยธรรมส่วนรวม หลักจริยธรรมในวิชาชีพ วรรณกรรมบทเพลงที่กล่าวถึงเนื้อหาสาระเกี่ยวกับจริยธรรม มีจำนวน 139 เพลง เนื้อหาสาระของจริยธรรมในวรรณกรรมเพลง ครูไพบูลย์ บุตรขัน กล่าวถึง ความสันโดษ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความเป็นอนิจจังของชีวิต การประพฤติตนเป็นคนดี การเคารพบูชาบุคคลที่ควรบูชา ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นบทเพลงที่สอดแทรกจริยธรรม ซึ่งนอกจากให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ผู้ฟังแล้ว ยังมีเนื้อหาสาระที่ขัดเกลาคติใจของผู้ฟังเพลงให้ทำความดีต่อตนเอง และผู้อื่น เพื่อให้ผู้ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน เป็นที่ชื่นชอบของประชาชนทั่วไป เพราะบทเพลงมีความไพเราะ เป็นเอกลักษณ์ ภาษาสละสลวย มีความหมายงดงามลึกซึ้ง เห็นภาพชัดเจน และผู้คนร้องตามได้ง่าย วรรณกรรมเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน กล่าวถึง วิถีชีวิตของคนชนบท ความเรียบง่ายสันโดษ ความงดงามของธรรมชาติ ความรักหนุ่ม - สาว ประเพณี ตลอดจนเหตุการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง เป็นบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นทันเหตุการณ์ยุคสมัยนั้นๆ และด้วยความมีเอกลักษณ์ด้านการใช้ภาษา และดนตรี ทำให้บทเพลงมีความไพเราะ ได้รับความนิยมอย่างสูง และนิยมฟังมากในหมู่ชน

7.2. อภิปรายผล

7.2.1. หลักจริยธรรมส่วนบุคคล วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน ในส่วนของจริยธรรมส่วนบุคคล ครูไพบูลย์ บุตรขัน นำเสนอเพลงในเรื่องราวของความเรียบง่ายในการใช้ชีวิต การมีความสุขในชีวิตธรรมดาของปัจเจกบุคคล ความพอเพียง ความสันโดษ ความกตัญญูรู้คุณบิดามารดา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ บทเพลงที่นำเสนอแนวคิดทางจริยธรรมเหล่านี้ บ่งบอกหลักในการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ให้ตนเองเป็นคนดีและสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างสงบสุข หลักธรรมทางพุทธศาสนาสอนธรรมในเรื่องของการยึดมั่นในความดี ประกอบด้วย ศีล 5, กุศลกรรมบถ 10 จัดอยู่ในหมวดคนดีมีศีลธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิตของตน

7.2.2. หลักจริยธรรมส่วนรวม วรรณกรรมบทเพลงครูไพบูลย์ บุตรขัน นำเสนอเรื่องราวของการรู้จักให้เกียรติผู้อื่น เชิดชูเกียรติของสตรี การรู้จักให้อภัย การเลือกคบมิตร ความซื่อสัตย์ไม่ลักขโมย ฯลฯ บทเพลงเหล่านี้เสนอเรื่องราวของการรู้จักเคารพสิทธิในตนเองและผู้อื่น หลีกเลียงจากการคบมิตรที่ชั่ว และไม่ประมาทพลาดพลั้งทำสิ่งที่ไม่ดี หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สอนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วย หลักพรหมวิหาร 4 คือการมีความเมตตา กรุณาต่อบุคคลอื่น สังคหวัตถุ 4 คือการรู้จักให้ทานแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จัดอยู่ในหมวดสมาชิกที่ดีของสังคม

7.2.3. หลักจริยธรรมในวิชาชีพ หลักจริยธรรมในวิชาชีพครูไพบูลย์ บุตรขัน นำเสนอวรรณกรรมบทเพลงในเรื่องราวของการทุจริตของนักการเมือง หน้าที่พลเมืองของทหาร ความมีจิตสาธารณะและความอดทนของอาชีพบุรุษไปรษณีย์ การไม่ให้เกียรติประชาชนในการปฏิบัติงานของข้าราชการไทย บทเพลงดังกล่าวอยู่ในยุคสมัยปี พ.ศ. 2490-2515 เป็นยุคสมัยระบอบประชาธิปไตยแบบเผด็จการทหาร เรื่องราวของบทเพลงจึงสะท้อนเหตุการณ์ทางสังคมของยุคสมัย และสะท้อนพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนในวิชาชีพต่างๆ เช่น ความซื่อสัตย์ การมีจิตสาธารณะ หน้าที่ของทหาร และความอดทนในการประกอบวิชาชีพ

บรรณานุกรม

- กรมศึกษาธิการ. (2480). *เรื่องบทดอกสร้อยสุภาสิต พิมพ์แจกในงานกฐินพระราชทาน ณ วัดดุสิตาราม (วัดเสนาประโคน)*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนช่างพิมพ์ วัดสังเวช ปากคลองบางลำพูบน พระนคร.
- เดชา ชามักดี. (2542). *วิเคราะห์หลักจริยธรรมในวรรณคดีสุภาสิตพระร่วง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธรรมปิฎก, พระ (ป.อ. ปยุตโต). (2540). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- (2550). *ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. (มปป). *ปฐมบทเพลงลูกทุ่งและเพลงเพื่อชีวิตในเมืองไทย (พ.ศ.2480-2500)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โสสมสาร.
- บุญมี แทนแก้ว. (2552). *จริยธรรมกับชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ โอ.เอส. พรินติ้ง เฮ้าท์.
- ปิยนาด บุนนาค. (2550). *ประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ : ตั้งแต่การทำสนธิสัญญาบาวริง ถึง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: UNITE DESIGN.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2548). *เอกสารทางวิชาการ พลังการเมืองกับการก่อกำเนิดบทเพลงสำคัญของชาติ ตัวอย่างรายชื่อเพลง-ดนตรี*. สัมมนาวิชาการ ณ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร (ตลิ่งชัน).

- (2529). *ดนตรีวิจักษ์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีของไทยเพื่อความชื่นชม (พิมพ์ครั้งที่ 2)*.
กรุงเทพฯ: รัชศิลป์.
- ภักยา ภักดีบุรี. (2535). *การศึกษาวรรณกรรมเพลงของไพบูลย์ บุตรขัน*. ปริญญาโท ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒน์ วรรณยางกูร. (2550). *คีตกวีลูกทุ่ง ไพบูลย์ บุตรขัน (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- วริยา ศิวะศรียานนท์, และทิววัฒน์ ปุณทริกีวัฒน์. (2523). *บุคลิกภาพและลักษณะนิสัยของคนไทยใน ทรรศนะ
ของชาวตะวันตก สมัยอยุธยา – พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2534). *สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี*. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุวัฒน์ จันทรวงศ์. (2546). *แก่นพุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ.

Moral principles on I – Ching

หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์อี้จิง*

Artit Batcharoen¹ and Khannika Kamdee²

^{1,2}Faculty of Humanities and Social Sciences and Center for Research on Plurality in the Mekong River)CFRP,
^{1,2}Khon Kean University, Thailand

¹E-mail: artitb@yahoo.com, ²E-mail: khanka@kku.ac.th

Abstract

This research is for study of moral principles on I-Ching, A result show the meaning that appear on each part of I-ching like conflict, devote, peaceful, ignore, cooperate, can be adapt and use in ethics. By construe from each chapter. The content of each chapter will said about the change and relation that have to be recognize, for the living in the change.

Keywords: Moral principles, I-ching, the change

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักจริยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อี้จิง ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์อี้จิงในแต่ละบท เช่น ความขัดแย้ง ความสามัคคี สันติสุข การวางเฉย ความร่วมมือ นั้น สามารถนำมาปรับใช้ในเชิงจริยศาสตร์ โดยผ่านการตีความจากแต่ละบท ซึ่งเนื้อหาในแต่ละส่วนจะกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ที่ต้องตระหนักถึง เพื่อการมีชีวิตอยู่ได้ในความเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ : หลักจริยศาสตร์, อี้จิง, ความเปลี่ยนแปลง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “หลักจริยศาสตร์ในคัมภีร์อี้จิง”

บทนำ

จักรวาลตามแนวคิดของเต๋า คือสิ่งที่มีความเคลื่อนไหว เคลื่อนย้ายออกมาจากการตอบสนองระหว่างสภาวะที่ตรงข้ามกันคือหยินและหยาง เป็นฐานของการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ โดยสะท้อนผ่านปฏิสัมพันธ์ของขั้วทั้งสอง นั่นก็คือความเปลี่ยนแปลง(อี) ด้วยเหตุนี้ แต่ละสิ่งที่ถือกำเนิดจากเต๋าจึงมีสภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลงแฝงอยู่ และปรากฏออกมาให้เห็นผ่านสิ่งต่างๆ เช่น ฤดูกาล ช่วงเวลากลางวัน กลางคืน การเติบโตและการร่วงโรย สิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่่างบางส่วนของสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นเหมือนแนวทางหรือวิถีอันเป็นสาระที่แฝงอยู่

ในยุคบรรพกาลของประวัติศาสตร์จีน ได้มีเรื่องราวของอวี๋ บุตรชายของกุน ที่ได้ทำการแก้ไขปัญหาอุทกภัยซึ่งมีสาเหตุมาจากการเอ่อล้นของแม่น้ำเหลือง อวี๋ใช้เวลาในการแก้ไขปัญหายู่ถึง 13 ปี จึงสามารถช่วยเหลือราษฎรให้พ้นภัยและได้รับสืบทอดตำแหน่งผู้นำจากกษัตริย์ชุ่นในภายหลัง แม้ว่าผู้คนในยุคดังกล่าวจะยังขาดแคลนวิทยาการหรือความสามารถในการรับมือกับปัญหาหลายประการ แต่จากเหตุการณ์ดังกล่าวในช่วงต้นสภาพแวดล้อมที่ได้ดำรงชีวิตอยู่ในขณะนั้น รวมไปถึงระยะเวลาที่มีความต่อเนื่องยาวนาน ย่อมทำให้ผู้คนเริ่มสัมผัสหรือตระหนักได้ถึงความเป็นไปบางอย่างที่แฝงอยู่รอบตัว และค่อยๆมีการพัฒนากระบวนการที่สัมพันธ์กับสิ่งดังกล่าวมากขึ้นตามลำดับ

เมื่อระยะเวลาผ่านไป มนุษย์ก็ได้มีการสั่งสมความรู้และประสบการณ์จากความเป็นไปรอบๆตัวมากขึ้น จนถึงจุดที่เริ่มมีการสร้างแนวคิดต่างๆขึ้นมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว ทางฝั่งแนวคิดเต๋านั้นอาจกล่าวได้ว่าเริ่มปรากฏแนวทางที่ชัดเจนในช่วงราชวงศ์โจว จากผลงานที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นเสมือนความคิดรวบยอดของปรัชญาเต๋าซึ่งก็คือเต๋าเต๋อจิง จากบันทึกประวัติศาสตร์“สื่อจี้”ของซือหม่าเชียน สันนิษฐานว่า เหลาจื่อได้เขียนคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงขึ้นโดยมอบให้แก่อันสี๋ นายด่านหนานกู่เพื่อเป็นที่ระลึกก่อนจะเดินทางไปยังดินแดนทางตะวันตก และเต๋าเต๋อจิงก็กลายเป็นเสมือนหลักทางความคิดของปรัชญาเต๋ามาบัดนั้น

แต่ถึงกระนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับเต๋าเองก็แฝงอยู่ในความคิดของผู้คนและยุคสมัยมาก่อนที่จะปรากฏคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงแล้ว ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในตำนานเกี่ยวกับมนุษย์ในยุคแรกเริ่มว่า ผูซี ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำของมนุษย์ยุคแรกเริ่ม ได้ทำการสังเกตความเป็นไปของธรรมชาติ และได้กำหนดความหมายของสิ่งที่ปรากฏในธรรมชาติออกมาเป็นสัญลักษณ์ที่เรียกว่า“ปากว่า”(แปดลักษณ์) อันเป็นส่วนขยายของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากหยินและหยาง กระทั่งสัญลักษณ์ดังกล่าวได้ถูกนำมาอ้างอิงและปรับปรุงขึ้นเป็นคัมภีร์อ้อจิง ที่เขียนโดยโจวเหวินหวังในช่วงผลัดเปลี่ยนราชวงศ์จากราชวงศ์ซางเป็นราชวงศ์โจว

คัมภีร์อ้อจิงถูกบันทึกและสืบทอดต่อกันมา จนกระทั่งขงจื้อได้นำเอาเนื้อหาของคัมภีร์มาพิจารณา แม้ว่าเนื้อหาของคัมภีร์จะมีลักษณะเป็นไปในเชิงของคำทำนาย แต่แนวคิดเบื้องหลังและการเชื่อมโยงของเนื้อหาในแต่ละส่วนก็แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเต๋าและสิ่งต่างๆในโลก ทั้งยังสามารถใช้เป็นหลักหรือวิถีในการดำรงตนของมนุษย์ได้ ขงจื้อเองได้พิจารณาในจุดนี้ จึงได้ยกให้คัมภีร์อ้อจิงเป็นหนึ่งในคัมภีร์สำคัญที่วิญญูชนพึงศึกษา

คัมภีร์อ้อจิงนั้นมีเนื้อหาที่ปรากฏในลักษณะของคำทำนาย โดยมีเนื้อหาอยู่ 64 โศลก เรียงไปเป็นลำดับ แต่ละโศลกถูกเรียงให้มีความสัมพันธ์กันทั้งชื่อ เนื้อหา และลำดับของการเปลี่ยนแปลงในแต่ละโศลก โจวเหวินหวังเขียนคัมภีร์อ้อจิงขึ้นในระหว่างที่ถูกคุมตัวเป็นนักโทษในช่วงบั้นปลายของราชวงศ์ซาง ก่อนที่จะส่งต่อให้กับโจวอู่หวังผู้เป็นลูกในฐานะคำสอนและคำชี้แนะในทางการปกครองสมัยนั้น แม้จะมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวในเบื้องต้น แต่ใน

ภายหลังเมื่อคัมภีร์อู่จิงเป็นที่แพร่หลาย วัตถุประสงค์ของการเป็นคำชี้แนะหรือหลักประพฤติทางจริยศาสตร์ก็ได้รับการยอมรับควบคู่ไปกับจุดประสงค์ด้านการทำนายหรือเสี่ยงทาย

ในส่วนของปัญหาที่ว่าคนเราควรจะมีประพฤติกรรมเช่นไรในสถานการณ์ต่างๆและเหตุผลถึงการสนับสนุนหรือห้ามปรามนั้น ต่างก็มีแนวทางที่นักคิดนักปรัชญาหลายคนได้เสนอแนะหรือวางแนวทางไว้ โดยการอ้างถึงหลักอันเป็นที่มา หรือแนวทางต่างๆกัน บางกลุ่มก็มีแนวคิดที่ว่ามนุษย์นั้นมีเพียงความตายเป็นที่สุดของชีวิต จึงพึงหาความสุขสบายให้แก่ตนเองเป็นหลัก ดีชั่วถูกผิดเป็นเพียงความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล เช่นแนวคิดของโพรากอรัสที่กล่าวว่า“มนุษย์คือมาตรวัดสรรพสิ่ง” บ้างก็มุ่งแสวงหาความสำราญใจแต่ยังกอบประด้วยความชอบธรรม ดังเช่นอปีคิวรัสได้เสนอไว้ว่าแม้ความสำราญจะเป็นจุดมุ่งหมาย แต่ก็ยังต้องอยู่บนความรอบคอบ ซื่อสัตย์ ยุติธรรม จึงจะดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข บางกลุ่มก็เห็นว่ามนุษย์เองก็ไม่ได้เป็นผู้กำหนดทุกสิ่ง ยังคงมีเหตุผลหรือคุณธรรมที่สูงขึ้นไป ดังนั้นจึงควรที่จะแสวงหาปัญญาเพื่อการอยู่บนหนทางอันชอบธรรม คือโสกราตีส ที่ได้เสนอแนวคิด “ความรู้คือคุณธรรม” อันหมายถึงรู้ผิดรู้ชอบ และโสกราตีสเองก็ได้เรียกร้องให้มีการพิจารณาตนเองอยู่เสมอ เพื่อที่จะได้ไม่ทำในสิ่งที่ผิด คัมภีร์อู่จิงเองก็มีรากฐานอยู่บนหลักปรัชญาเต๋าที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ในลักษณะสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆและการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงที่แฝงอยู่ แนวทางการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆที่มีปรากฏในเนื้อหาของคัมภีร์ จึงเป็นไปในแนวทางของการพิจารณาถึงสัมพันธ์ภาพของตัวบุคคลกับเหตุการณ์หรือปัจจัยต่างๆที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อู่จิงและนำเสนอต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

วิเคราะห์แนวคิดจริยศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อู่จิง

วิธีดำเนินการ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง
2. เรียบเรียงข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนำมาวิเคราะห์
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผลการวิจัยเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

คัมภีร์อิจิงได้ปรากฏชื่อโศลกที่เกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์ไว้บางส่วน อาทิเช่น ความขัดแย้ง, ความสามัคคี, สันติสุข, การวางแผน, ความร่วมมือ ชื่อโศลกเหล่านี้คือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอยู่เสมอ โดยเกิดขึ้นเพราะการสังขมปัจจัยต่างๆจนดำเนินมาถึงจุดที่สิ่งต่างๆได้แสดงตัวออกมา ดังนั้นมนุษย์จึงต้องตระหนักถึงสภาวะแห่งความเปลี่ยนแปลง และคำนึงถึงความสัมพันธ์ต่อสิ่งต่างๆในฐานะสิ่งที่คลี่คลายมาจากเต๋าเช่นเดียวกัน เนื้อหาของโศลกบางส่วนมีดังต่อไปนี้

ความขัดแย้ง

ความขัดแย้งคือสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อความแตกต่างไม่ได้รับการพิจารณาอย่างเหมาะสม บนฐานความเข้าใจต่อสิ่งต่างๆ แม้ว่าจะมีการโต้แย้งด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ก็ยังต้องเผชิญกับการคัดค้าน ความขัดแย้งสามารถระงับหรือบรรเทาได้เมื่อมีการนำมาพิจารณาอย่างจริงจัง แต่การมีความระวังอย่างเข้มงวดก็ไม่อาจหมายถึงการพยายามยับยั้งปัจจัยต่างๆเอาไว้ เพราะนั่นก็จะเป็นการโต้ตอบความขัดแย้งด้วยความขัดแย้ง และเมื่อสภาพดังกล่าวดำเนินไปจนถึงที่สุดย่อมเกิดปัญหาเพราะความตึงตังดังกล่าว ดังข้อความที่ว่า “ขัดแย้ง แม้เขาโต้แย้งด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ต้องเผชิญกับการคัดค้านและอุปสรรค หากระวังอย่างเข้มงวด ลากผลย่อมเกิดขึ้น หากดำเนินการโต้แย้งไปจนถึงที่สุดและเกิดความบาดหมาง ผลร้ายย่อมตามมา การพบกับมหาบุรุษจะอำนวยประโยชน์ การข้ามมหานทีจะมีโทษ” (อิ๊กกิง สัจสารคัมภีร์, 43)

ความสามัคคี

ความสามัคคีคือสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อทุกคนตระหนักถึงสิ่งที่ต้องบรรลุ แต่ฐานแห่งความสามัคคีย่อมไม่ได้มาจากการบังคับจายอม เพราะ “ผู้ประสงค์ความสามัคคีพึงตรวจสอบตัวเองอีกครั้ง ดุจด้วยการเสี่ยงทาย เพื่อดูว่าคุณธรรมของเขายังคงยิ่งใหญ่และไม่หยุดหย่อน แน่วแน่และไม่สั่นคลอน” ความสามัคคีนั้นมาจากความเต็มใจและมีอิสระ โดยการตรวจสอบตนเองถึงเจตนารมณ์และสภาพการณ์ที่มีอยู่ เมื่อมีความชัดเจนมั่นคงในตนเองแล้ว ผู้ที่กำลังตัดสินใจอยู่ย่อมเลือกที่จะติดตามมา แต่ผู้ที่อยู่ห่างไกล(ถูกสถานการณ์บังคับในบั้นปลาย)ย่อมเกิดความลำบาก ดังข้อความที่ว่า “สามัคคี ในเงื่อนไขดังกล่าว ลากผลจะเกิดขึ้น แต่ขอให้เขาผู้ประสงค์ความสามัคคีพึงตรวจสอบตัวเองอีกครั้งหนึ่ง ดุจด้วยการเสี่ยงทาย เพื่อดูว่าคุณธรรมของเขายังคงยิ่งใหญ่และไม่หยุดหย่อน แน่วแน่และไม่สั่นคลอน หรือหาไม่ หากคำตอบเป็นที่น่าพอใจ ความผิดพลาดย่อมไม่เกิดขึ้น ผู้ที่ลังเลใจจะทยอยกันไปสู่เขา และผู้ที่มาช้าจะมีปัญหา” (อิ๊กกิง สัจสารคัมภีร์, 51)

สันติสุข

สันติสุขคือสภาพอันพึงปรารถนาของมนุษย์ จากข้อความ“สันติสุข เล็กไป ใหญ่มา ลามผลจะเกิดขึ้นพร้อมกับความก้าวหน้าและความสำเร็จ”(อิกิง สังสารคัมภีร์, 63) โดยสัญลักษณ์ที่เป็นภาพพจน์ของโคลกบทดังกล่าว คือฟ้า(หยาง)และดิน(หยิน)น้อมเข้าหากัน อันสื่อถึงการประสานและสอดคล้องกันของแต่ละฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็ดำเนินการไปตามธรรมชาติและบทบาทของตนเองอย่างไม่มี การฝืนบังคับ เกิดเป็นการเคลื่อนไหวสนองตอบซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นดังนี้ความก้าวหน้าและความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นตามมาอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ

การวางเฉย

การวางเฉยในที่นี้ มีความเข้าใจกันในระหว่างชนชั้นทั้งหลายเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น การวางเฉยในที่นี้อาจสื่อได้ถึง การมีขันติธรรมต่อกลุ่มบุคคลหรือหมู่เหล่าที่มีความคิดเห็นหรือการปฏิบัติที่มีความแตกต่าง ซึ่งอาจยังไม่เอื้ออำนวยต่อการมีแนวทางอันมั่นคงและถูกต้องร่วมกัน ดังข้อความ“วางเฉย สิ่งจำเป็นในที่นี้ คือความเข้าใจกันในระหว่างชนชั้นทั้งหลาย สภาพการณ์เช่นนี้ไม่เอื้ออำนวยต่อแนวทางอันมั่นคงและถูกต้องของเลิศบุรุษ ใหญ่ไปเล็กมา” (อิกิง สังสารคัมภีร์, 67)

ความร่วมมือ

“ร่วมมือกันในวงกว้าง ความกลมเกลียวเช่นนี้เราจะพบได้ในชนบทอันห่างไกล ซึ่งบ่งถึงความก้าวหน้าและความสำเร็จ การข้ามมหานทีจะอำนวยประโยชน์ การตั้งมั่นในความถูกต้องของเลิศบุรุษจะอำนวยประโยชน์”(อิกิง สังสารคัมภีร์, 71) จากประโยค“ความกลมเกลียวเช่นนี้เราจะพบได้ในชนบทอันห่างไกล” อาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้ภาพพจน์ของชนบทเพื่อสื่อถึงความเป็นสิ่งตรงข้ามของเมืองใหญ่ ที่ซึ่งผู้คนมีความวุ่นวายอยู่กับความเป็นปัจเจกและการดำรงชีพของตนจนอาจไม่ใส่ใจต่อสิ่งรอบข้าง หรืออาจใส่ใจเฉพาะกับหมู่เหล่าหรือผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างจากการร่วมมือในวงกว้างที่เชื่อมโยงผู้คนจากหลายส่วนเข้าด้วยกัน ความพยายามที่เกิดจากความร่วมมือ และการมีความพยายามที่ตั้งอยู่บนความถูกต้องเหมาะสมดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

อภิปรายผล

จากการวิจัย พบว่าเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์อั้งจึงสามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ในแนวทางจริยศาสตร์ได้ เช่นเรื่องของการมีซันติธรรมและความเข้าใจต่อกลุ่มบุคคลต่างๆในหัวข้อการวางเฉย การมุ่งพิจารณาต่อปัจจัยและกระบวนการของความขัดแย้ง ความร่วมมือที่เกิดจากการมีแนวทางอันถูกต้องและการเอาใจใส่ร่วมกัน ความสามัคคีอันเกิดจากการที่ทุกฝ่ายมีสิทธิ์เลือกและทบทวนความต้องการของตนเอง สันติสุขที่เกิดจากการน้อมเข้าหากันของทุกภาคส่วนบนความเข้าใจที่มีต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งในด้านธรรมชาติและความสามารถของแต่ละฝ่าย ทั้งนี้ โดยการศึกษาวิเคราะห์ในระดับที่ลึกซึ้งขึ้นไป ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจต่อเนื้อหาในคัมภีร์อั้งจึงได้มากยิ่งขึ้น และสามารถนำเอาหลักคิดหรือแนวปฏิบัติในทางจริยศาสตร์ที่อยู่ในเนื้อหาของคัมภีร์มาปรับใช้ได้ต่อไป ทั้งต่อตนเอง และบุคคลรอบข้าง

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ควรนำหลักการในคัมภีร์อั้งจึงมาเผยแพร่และปรับใช้ให้เกิดประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกันจากคัมภีร์อื่นเพิ่มเติม เช่น เต้าเต๋อจั้ง จวงจื้อ

References

- เฟิงลั่วอัน. (2544). **ปรัชญาจีนจากขงจื้อถึงเหมาเจ๋อตง**. กรุงเทพฯ : พิราบ
พจนา จันทรสันติ. (2556). **วิถีแห่งเต๋า**. กรุงเทพฯ : โอเพ่นบุ๊กส์
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2552). **ปรัชญากรีก : บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**.
พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร. สำนักพิมพ์สยาม.
วิทยาลัยภาจีนปักกิ่ง,มหาวิทยาลัยครุหนานจิง,มหาวิทยาลัยครุอันฮุย. (2550). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ประเทศจีน**. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ
วิทย์ วิศทเวทย์. (2526). **จริยศาสตร์เบื้องต้น : มนุษย์กับปัญหาจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ที่
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ศัลก ศาลยชีวิน. (2540). **อิ๊กิง สัจสารคัมภีร์**. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สารสัน